

การวิเคราะห์ผลของนโยบายด้านสวัสดิการสังคมและปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคมต่อ
ความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร

ปริญญาณิพนธ์
ของ
สุพนิดา จุฑะวิภาต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์
มีนาคม 2553

การวิเคราะห์ผลของนโยบายด้านสวัสดิการสังคมและปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคมต่อ
ความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร

ปริญาณิพนธ์
ของ
สุพนิดา จุฑะวิภาต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์

มีนาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิเคราะห์ผลของนโยบายด้านสวัสดิการสังคมและปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคมต่อ
ความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
สุพนิดา จุฑะวิภาต

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์
มีนาคม 2553

สุพินดา จุฑะวิภาต. (2553). การวิเคราะห์ผลของนโยบายด้านสวัสดิการสังคมและปัจจัยเศรษฐกิจสังคมต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์เรณู สุขารมณ, รองศาสตราจารย์พิศมัย จารุจิตติพันธ์.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาจำนวนบุตรที่คู่สมรสในกรุงเทพมหานครต้องการ และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรของคู่สมรส โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์คู่สมรสที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครจำนวน 400 ตัวอย่าง และใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยปัวส์ซง (Poisson Regression Analysis) เปรียบเทียบกับวิธีการวิเคราะห์กำลังสองน้อยสุด (Ordinary Least Squares) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรนั้น พบว่า จำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการ มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับปัจจัย 5 ด้าน ต่อไปนี้ อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนบุตรที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอยู่เดิม จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระยะเวลาที่สมรสและมาตรการทางการคลังในการนำค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตรมาคำนวณหักลดหย่อนเพื่อยื่นชำระภาษี แต่จำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการจะมีทิศทางไปในทางเดียวกันกับมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคมในการที่รัฐและนายจ้างจ่ายเงินชดเชยให้หญิงขณะที่ลาคลอดบุตร อนึ่ง เมื่อนำค่าพารามิเตอร์ที่ประมวลผลได้จากแบบจำลองเศรษฐมิติมาคำนวณหาจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการ ด้วยวิธีถดถอยปัวส์ซงซึ่งมีความเหมาะสมเชิงเทคนิคด้านเศรษฐมิติเพราะตัวแปรตามของการแจกแจงแบบปัวส์ซง เป็นเลขจำนวนนับ (Counted Data) จะให้ค่าจำนวนบุตรไม่ถึง 1 คน คือ 0.70 ในขณะที่วิธีกำลังสองน้อยสุดไม่เหมาะสมทางเทคนิคที่จะใช้กับตัวแปรตามที่มีลักษณะเป็นจำนวนนับที่เรียกว่า ตัวแปรสุ่มชนิดไม่ต่อเนื่อง (Discrete Random Variable) ในมุมมองของเศรษฐมิติ ค่า 0.70 ไม่มีความหมาย เพราะจำนวนบุตรที่เป็นจำนวนนับนั้น ควรเป็นเลขจำนวนเต็มบวก 0, 1, 2, ..., n เท่านั้น ฉะนั้นค่าที่ไม่ถึง 1 จะสะท้อนให้เห็นว่า คู่สมรสในกรุงเทพมหานครมีความต้องการมีบุตรน้อยมาก หรือไม่ต้องการมีบุตรนั่นเอง

ดังนั้น นโยบายภาครัฐแนวใหม่ ควรเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ เพื่อที่จะสร้างอุปสงค์ต่อจำนวนบุตรให้มากขึ้น และมากพอที่จะไปปรับโครงสร้างของประชากรไทยได้ ประเด็นนี้ ต้องการงบประมาณจำนวนมากเพื่อการวิจัย และเตรียมการลงทุนในภาครัฐที่เกี่ยวกับโปรแกรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

AN ANALYSIS OF THE IMPACTS OF SOCIAL WELFARE AND SOCIO - ECONOMIC
FACTORS ON DEMAND FOR CHILDREN OF BANGKOK SPOUS'S

AN ABSTRACT
BY
SUPANIDA JUTAVIPAT

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Economics degree in Human Resource Economics
at Srinakharinwirot University

March 2010

Supanida Jutavipat. (2010). *An Analysis of The Impacts of Social Welfare And Socio - Economic Factors on Demand for Children of Bangkok Spout's*. Master thesis. (Human Resource Economics). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University.
Advisor Committee : Assoc. Prof. Dr. Renu Sukharomana, Assoc. Prof. Dr. Pitsamai Jarujitipan

The objective of the study is to investigate the factors determining the demand for children as well as the number of children of Bangkok spout's by using the questionnaires interview 400 pairs. Two econometric models of Poisson regression analysis and the Ordinary Least Square (OLS) method are employed.

The findings are the demand for children is affected by five factors which are age of respondent, the number of children at home, the member of family, marriage duration and the fiscal measure particularly of the expenses that paid for child before personal tax calculation. These factors have negative relationship with the number of children. The only one factor that has the positive impact on demand for children is the social welfare particularly on the amount of compensation paid for mother on leave (paid leave). The computer outputs from regression models provide us the estimated statistic parameters that can help computing the number of children in each family. Poisson regression analysis is better than OLS results since the number of children is discrete random variable that is called counted data, starting from 0, 1, 2, ..., n. However, the computed number of 0.70 from Poisson regression is an unusual number which is less than one reflecting the very low of demand for children.

Therefore, new paradigm of public policy should be made to initiate the higher demand for children that is high enough to restructure Thailand's population. This issue is required a large amount of budget for research as well as other linkages' investment in human capital development programs.

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เรณู สุขารมณฺ์ ประธานควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.พิศมัย จารุจิตติพันธ์ กรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ท่านทั้งสองได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ให้คำปรึกษา แนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วรเวศม์ สุวรรณระดา อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำแนะนำ ช่วยเหลือทางวิชาการ ทำให้การวิเคราะห์ในบทที่ 4 ได้รับการปรับปรุงดีขึ้นเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ดี งานวิจัยนี้ได้รับความอนุเคราะห์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจากบุคคลจำนวนมาก กล่าวคือ คณาจารย์ประจำสำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกท่าน ที่ประสิทธิประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยให้สำเร็จสมบูรณ์ และพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพต่อไป คุณอัญชลี เตชะนิยม หัวหน้าฝ่ายเงินสมทบและการตรวจสอบ ที่สนับสนุนและให้โอกาสในการศึกษาต่อครั้งนี้ และคุณจินดา คุ่มกิตติชัย หัวหน้าฝ่ายประโยชน์ทดแทน ที่ให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือในการศึกษางานวิจัยนี้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตราชเทวี เขตปทุมวัน และเขตบางกอกน้อยทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและประสานงานในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัย

ขอขอบพระคุณ คุณอัครพงศ์ อันทอง ที่กรุณาเสียสละเวลาให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และคำแนะนำต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยฉบับนี้ คุณวรภารณ จิตรพัฒนศิริ รุ่นพี่เศรษฐศาสตร์การจัดการ ที่ให้คำปรึกษาในการทำวิจัย และแง่คิดดีๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัย และน้องชัยวิรัตน์ มุ่งจันทร์ ที่ได้ถ่ายทอดความรู้สถิติเพื่อนำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้จนสามารถสำเร็จลุล่วงมาได้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง สำหรับคุณพ่อคุณแม่ ที่ได้มอบทุกสิ่งทุกอย่างที่ดีที่สุดสำหรับลูกมาโดยตลอด คุณจิตตภา จูทะวิภาต คุณอาของผู้วิจัยที่ช่วยเหลือทุนทรัพย์ในการศึกษาต่อครั้งนี้ คุณธีรรัตน์ ทศนปิติกุล ซึ่งนับถือเป็นพี่สาว เป็นผู้ช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกด้านทั้งกำลังใจ และกำลังกาย ยอมเหน็ดเหนื่อยกับผู้วิจัย น้องพลอยน้องสาวที่น่ารักของผู้วิจัย และคุณอนุชา เสนานิกร ที่เป็นกำลังใจ และคอยปลอบใจในยามท้อแท้จนกระทั่งงานวิจัยสำเร็จ สุดท้ายขอขอบคุณพี่ๆ น้องๆ และเพื่อนๆ ทุกคนที่สำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ 5 ที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการทำวิจัยด้วยดีเสมอมา

ประโยชน์อันใดที่ได้จากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่บุพการี ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน และหากปริญญานิพนธ์นี้มีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สุพนิดา จูทะวิภาต

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
สมมติฐานในการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
โครงสร้างประชากรไทย.....	11
ลักษณะครอบครัวไทย.....	14
ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับอุปสงค์ต่อบุตร.....	16
การวิเคราะห์ด้วยวิธีปัวส์ซอง.....	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
นโยบายภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร.....	27
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	31
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	31
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	35
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
ลักษณะข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม.....	42
ลักษณะข้อมูลปัจจัยเชิงนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุน การเลี้ยงดูบุตร.....	53
การวิเคราะห์ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐ และปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคมที่ส่งผล ต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร.....	57

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	64
สรุปผลการวิจัย.....	64
การอภิปรายผล.....	66
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	70
บรรณานุกรม.....	71
ภาคผนวก.....	75
ภาคผนวก ก	76
ภาคผนวก ข	84
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	86

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรโลกและภูมิภาคต่างๆ พ.ศ.2550 – 2580.....	1
2 โครงสร้างประชากรโลกและประชากรไทย พ.ศ. 2543 – 2568.....	2
3 จำนวนการเกิดของประเทศไทยกับกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2543 – 2550.....	3
4 สมมติฐานในการวิจัย.....	9
5 เปรียบเทียบจำนวนประชากร อัตราการเพิ่มของประชากร ระหว่างประเทศไทยและ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2534 – 2548.....	12
6 เปรียบเทียบโครงสร้างประชากรไทยและประชากรกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2543 – 2568.....	13
7 อัตราเจริญพันธุ์รวมที่กำหนดเป็นข้อสมมติสำหรับการฉายภาพระดับประเทศ และภาคพ.ศ. 2543 - 2573	14
8 โครงสร้างของครัวเรือน จำแนกตามประเภทและภาค พ.ศ. 2548.....	15
9 ขนาดของครัวเรือน จำแนกตามประเภทของครัวเรือน พ.ศ. 2548.....	16
10 งานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์ต่อบุตรและภาวะเจริญพันธุ์.....	25
11 สรุปผลการศึกษาศึกษาความสัมพันธ์ของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์ต่อบุตร และภาวะเจริญพันธุ์.....	26
12 เปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรที่ใช้ในประเทศไทย และในบาง ประเทศที่สำรวจพบในเอกสาร หรือที่ปรากฏเป็นหลักฐาน.....	29
13 เปรียบเทียบรายละเอียดมาตรการสนับสนุนด้านเวลาในประเทศไทย และในบาง ประเทศที่สำรวจพบในเอกสาร หรือที่ปรากฏเป็นหลักฐาน.....	30
14 รายงานสถิติจำนวนการเกิดปี 2550.....	33
15 รายละเอียดของตัวแปร และลักษณะของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	36
16 รายละเอียดตัวแปรนโยบายภาครัฐ ที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตร.....	37
17 สรุปรายละเอียดของหลักการในการคำนวณ ตัวแปร และที่มาของข้อมูลที่ใช้ใน การศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	41
18 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ และระยะเวลาที่ สมรส.....	43
19 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม และคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษาสูงสุด จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงสุด ศาสนา เชื้อชาติ อาชีพ รายได้หลังหักภาษี จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวัน ปัญหาสุขภาพ.....	44

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
20 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางครอบครัว และข้อมูลประวัติการมีบุตรของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะครอบครัว และข้อมูลประวัติการมีบุตร.....	47
21 จำนวนบุตรที่คู่สมรสมี จำแนกตามอายุของบุตรแต่ละคน.....	48
22 สรุปค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงดูบุตรต่อเดือน จำแนกเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรช่วงอายุแรกเกิด - ก่อนวัยเรียน และค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรช่วงวัยเรียน - อายุ 22 ปี.....	48
23 จำนวนคนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามต่อความต้องการมีบุตร โดยจำแนกเป็นกรณีที่ยังไม่มีบุตร กับกรณีที่มีบุตรอยู่แล้ว.....	49
24 การเปรียบเทียบความเชื่อ ค่านิยมเกี่ยวกับการมีบุตรเพศชาย จำแนกโดยความต้องการมีบุตรของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	50
25 การเปรียบเทียบความเชื่อ ค่านิยมเกี่ยวกับการมีบุตรเพศหญิง จำแนกโดยความต้องการมีบุตรของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	51
26 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเหตุผลไม่ต้องการมีบุตร และเรื่องที่กังวลในอนาคตส่งผลต่อความต้องการมีบุตร.....	52
27 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการการคลัง.....	53
28 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม.....	54
29 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิง จำแนกตามการได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนเวลา.....	56
30 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย จำแนกตามการได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนเวลา.....	57
31 จำนวนและค่าร้อยละของระดับผลของนโยบายรัฐที่สนับสนุนต่อความต้องการมีบุตร.....	59
32 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร ที่ต้องการมีด้วยการวิเคราะห์กำลังสองน้อยสุด.....	60
33 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร ที่ต้องการมีด้วยการวิเคราะห์ถดถอยปัวส์ซง.....	62

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
34	เปรียบเทียบการแทนค่าหาจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการมีด้วยวิธีปั้วสซ์ชง และวิธี กำลังสองน้อยสุด จากแบบจำลองก่อนการปรับปรุง และหลังการปรับปรุง.....	63
35	เปรียบเทียบผลการวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาเรื่องอุปสงค์ต่อบุตร.....	68
36	เปรียบเทียบการเสนอเพิ่มนโยบายของภาครัฐในประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ในประเด็นเกี่ยวกับมาตรการสนับสนุนด้านเวลาสำหรับการเลี้ยงดูบุตร.....	69

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2	จำนวนประชากรวัยต่างๆ ของประเทศไทย พ.ศ. 2543 – 2578.....	13

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สถิติปี 2550 บ่งชี้ว่าประชากรโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 6,605 ล้านคน เป็น 8,725.7 ล้านคน ในอีก 30 ปีข้างหน้า (ปี 2580) ขณะที่ประเทศไทยมีประชากรมากเป็นอันดับที่ 19 ของโลก และมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกันจาก 65.1 ล้านคน เป็น 71.2 ล้านคนในปี 2580 ซึ่งมีอัตราการเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 9.37* จะเห็นได้ว่า จำนวนประชากรโลกและจำนวนประชากรไทยมีการเปลี่ยนแปลงทิศทางเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับภูมิภาคอื่นๆ และประเทศต่างๆ ที่อยู่ในภูมิภาคเอเชีย ในทางตรงข้าม ประชากรทวีปยุโรปกลับมีแนวโน้มจำนวนประชากรลดลงจาก 727.2 ล้านคน ในปี 2550 เป็น 697.2 ล้านคนในปี 2580 คิดเป็นร้อยละ 4.13 (ตาราง 1)

ตาราง 1 จำนวนประชากรโลกและภูมิภาคต่างๆ พ.ศ. 2550 - 2580

ภูมิภาค	2550	2560	2570	2580	* อัตราเพิ่มขึ้น จากปี 2550 – 2580 (ร้อยละ)	การจัด อันดับ
	หน่วย : ล้านคน					
โลก	6,605.0	7,383.4	8,099.2	8,725.7	32.11	
แอฟริกา	939.8	1,151.1	1,386.6	1,639.6	75.21	9
ยุโรป	727.2	719.3	702.8	697.2	4.13	1
ลาตินอเมริกาและแคริบเบียน	569.0	633.5	689.2	731.0	27.17	5
- อเมริกา	301.1	328.0	355.3	383.8	27.47	6
โอเชียเนีย	33.5	37.1	40.2	42.6	27.16	4
เอเชีย	4,004.8	4,478.1	4,886.4	5,209.2	30.07	7
- ประเทศจีน	1,321.8	1,409.7	1,457.9	1,459.0	10.38	3
- ประเทศอินเดีย	1,129.9	1,309.2	1,482.8	1,641.5	45.28	8
- ประเทศไทย	65.1	68.7	70.8	71.2	9.37**	2

ที่มา : U.S. Census Bureau, International “Data Base. อ้างจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2550, กรกฎาคม). ประชากรยุโรปแบบจำลองประชากรไทยในอนาคต. (ออนไลน์)

* อัตราการเพิ่มขึ้น (ร้อยละ) จากปี 2550 – 2580 = $\frac{\text{จำนวนประชากรปี 2580} - \text{จำนวนประชากรปี 2550}}{\text{จำนวนประชากรปี 2550}} \times 100$

** เช่น กรณีประเทศไทย = $\frac{71.2 - 65.1}{65.1} \times 100 = 9.37\%$

เมื่อพิจารณารายละเอียดของโครงสร้างประชากรโลก ประชากรของยุโรป และประชากรของไทย จะพบว่า ประชากรวัยเด็กของประชากรโลกมีจำนวนลดลงจากร้อยละ 30.1 ในปี 2543 คาดว่าจะเป็นร้อยละ 24.2 ในปี 2568 ส่วนประชากรสูงอายุกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10.0 เป็นร้อยละ 15.0 ซึ่งมีโครงสร้างลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรของไทยคือมีประชากรวัยเด็กลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 24.7 ในปี 2543 และคาดว่าจะเป็ร้อยละ 18.35 ในอีก 25 ปีข้างหน้า (ปี 2568) ขณะที่กลุ่มประชากรสูงอายุกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและเป็นการเพิ่มในอัตราที่สูงขึ้นเรื่อยๆ จากร้อยละ 9.4 ในปี 2543 เป็นสองเท่าในปี 2568 คือเป็นร้อยละ 20.0 (ตาราง 2) ซึ่งหมายความว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) เช่นเดียวกับทวีปยุโรปที่มีลักษณะโครงสร้างจำนวนประชากรวัยเด็กลดลง ส่วนประชากรวัยสูงอายุกลับมีจำนวนสูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชากรวัยกำลังแรงงานเปลี่ยนผ่านเป็นวัยสูงอายุมากขึ้น ส่วนประชากรวัยเด็กทดแทนวัยกำลังแรงงานมีจำนวนน้อยลง

ตาราง 2 โครงสร้างประชากรโลกและประชากรไทย พ.ศ. 2543 – 2568

พ.ศ.	ประชากรโลก				ประชากรไทย			
	จำนวน	0 – 14	15 – 59	60 ปีขึ้นไป	จำนวนรวม	0 – 14	15 – 59	60 ปีขึ้นไป
	รวม (พันคน)	ปี (%)	ปี (%)	ปี (%)	(พันคน)	ปี (%)	ปี (%)	ปี (%)
2543	6,070,578	30.1	59.9	10.0	62,237	24.7	65.9	9.4
2548	6,453,627	28.3	61.3	10.4	64,765	23.0	66.7	10.3
2553	6,830,282	27.0	61.9	11.1	67,042	21.2	67.1	11.7
2558	7,197,247	26.1	61.6	12.3	69,056	20.2	66.0	13.8
2563	7,540,238	25.2	61.2	13.6	70,821	19.0	64.2	16.8
2568	7,851,456	24.2	60.8	15.0	72,288	18.0	62.0	20.0

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2547, กรกฎาคม). ประชากรโลก : ประชากรไทย 2547. (ออนไลน์)

จากสถิติจำนวนการเกิดของประเทศไทยปรากฏว่า จากปี 2547 จำนวนการเกิดในกรุงเทพมหานครเท่ากับ 116,896 คน และมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ เป็น 109,924 คน ในปี 2549 ขณะที่ปี 2550 มีจำนวนการเกิดเพิ่มขึ้นจากปี 2549 เป็น 110,534 คน คิดเป็นอัตราเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.55 เป็นอัตราการเพิ่มขึ้นที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับอัตราในปีต่างๆ (ตาราง 3) ซึ่งมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทิศทางเดียวกับจำนวนการเกิดของภาพรวมในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่า อัตราการเกิดในอนาคตนั้นมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นและลดลง เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ภายในประเทศ เช่น สถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศ ปัญหาโรคระบาด สุขภาพและความสมบูรณ์ของร่างกาย และ

ด้านสภาพแวดล้อมในสังคม ที่ส่งผลต่ออัตราการเจริญพันธุ์รวมของสตรี (จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่สตรีคนหนึ่งจะมีตลอดวัยเจริญพันธุ์) ปัจจุบันปี 2550 อยู่ที่ 1.5 คนเท่านั้น มีจำนวนลดลงมากกว่าอัตราทดแทนการเป็นพ่อเป็นแม่ (จิราวัฒน์ จารุพันธ์. 2551: 8)

ตาราง 3 จำนวนการเกิดของประเทศไทยกับกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2543 - 2550

พ.ศ.	จำนวนการเกิด (คน)		อัตราเกิด เพิ่ม / ลด ของกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ)
	ประเทศไทย	กรุงเทพมหานคร	
2543	786,018	109,942	
2544	766,107	105,804	-3.76
2545	771,787	109,349	3.35
2546	778,445	110,119	0.69
2547	822,575	116,896	6.15
2548	809,774	111,868	-4.30
2549	802,924	109,924	-1.74
2550	811,384	110,534	0.55**

ที่มา : กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย. (2551). รายงานสถิติจำนวนการเกิด ปี 2543 – 2550. (ออนไลน์)

$$\text{* อัตราการเพิ่มขึ้น / ลดลง (ร้อยละ)} = \frac{\text{จำนวนการเกิดปีที่ผ่านมา} - \text{จำนวนการเกิดปีปัจจุบัน}}{\text{จำนวนการเกิดปีที่ผ่านมา}} \times 100$$

$$\text{** กรณีปี 2550 อัตราการเกิดเพิ่มขึ้น} = \frac{109,924 - 110,534}{109,924} \times 100 = 0.55 \%$$

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าว สำนักงานสถิติแห่งชาติจึงได้นำมาจำลองแบบของประชากรไทยในอนาคต ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากที่ภาครัฐควรให้ความสนใจเพื่อเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หากโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ไม่มีความสมดุลเกิดขึ้น เนื่องจากอัตราการเกิดลดต่ำลงส่งผลให้จำนวนประชากรวัยเด็กที่จะเติบโตเป็นกำลังแรงงานมีจำนวนลดลง และสังคมจะมีแต่ประชากรผู้สูงอายุมากขึ้น ทำให้ประเทศประสบปัญหาขาดแคลนกำลังแรงงานที่มีผลิตภาพในการผลิต (Labor productivity) อีกทั้งยังส่งผลให้ภาครัฐต้องสูญเสียงบประมาณเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายและสวัสดิการในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุมากขึ้น

หากพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) พบว่า ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาสถาบันครอบครัวบรรจุเข้าเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

อีกด้วย ซึ่งสถาบันครอบครัวจัดได้ว่าเป็นพื้นฐานแรกและสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคน ประเทศจะเจริญก้าวหน้าได้ ประชากรในประเทศย่อมต้องมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยนั้น กลุ่มสมรสต้องช่วยกันทำงาน เมื่อพิจารณาประเด็นการทำงานของสตรี พบว่าสตรีมีแนวโน้มทำงานนอกบ้านเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ครอบครัวมีรายได้เพียงพอกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น จึงส่งผลให้กลุ่มสมรสตัดสินใจมีบุตรน้อยลง เนื่องจากต้องคำนึงถึงเรื่องเวลาในการเลี้ยงดูบุตร ส่วนกรณีในกลุ่มสมรสมีบุตรแล้ว จะประสบปัญหาไม่มีเวลาเลี้ยงดูบุตรเองได้ ต้องพึ่งพาสถานอนุบาลเด็กซึ่งถือว่าเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร หรือเป็นภาระแก่ญาติพี่น้องในการช่วยเลี้ยงดูอีกด้วย

แม้ว่า นโยบายภาครัฐจะให้การสนับสนุนและช่วยเหลือครอบครัวต่อการมีบุตร ยกตัวอย่าง เช่น การจัดสวัสดิการในการขยายช่วงเวลาลาคลอด การให้เงินชดเชยการหยุดงานเพื่อการคลอดบุตร การเลี้ยงดูด้วยนมมารดา และการส่งเสริมให้บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรในด้านการมีบุตร และมุ่งให้เด็กที่เกิดมามีคุณภาพ ไม่สร้างปัญหาให้สังคม เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ แต่ไม่สามารถกำหนดได้ว่า ครอบครัวที่พึงสมรสจะตัดสินใจมีบุตร หรือกรณีครอบครัวที่มีบุตรอยู่แล้ว ต้องการมีบุตรเพิ่มขึ้นหรือไม่ อย่างไรก็ตามงานวิจัยในอดีตพบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจมีบุตรของประชากรในวัยเจริญพันธุ์ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากเรื่องทัศนคติของกลุ่มสมรสเกี่ยวกับการมีบุตร เช่น การมีบุตรทำให้ครอบครัวสมบูรณ์ มีบุตรเพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล มีบุตรไว้เป็นเพื่อน ดูแลยามเจ็บป่วยและยามแก่ชรา เป็นต้น และอาจเกิดจากแรงกระตุ้นของพ่อแม่ สมาชิกในครอบครัวที่ต้องการให้กลุ่มสมรสมีบุตร ฉะนั้นการตัดสินใจว่าจะมีบุตรหรือไม่นั้น มีหลายปัจจัยที่สามเ-ภรรยาต้องนำมาร่วมพิจารณาด้วย โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น (1) ค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการคลอดบุตร ค่าอาหาร ค่าอุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับทารก ค่าเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ค่ารักษาพยาบาลบุตรยามบุตรเจ็บป่วย และค่าใช้จ่ายในการศึกษา ฯลฯ (2) ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ค่าเสียโอกาสในการทำงานเพื่อมาเลี้ยงดูบุตร ค่าเสียโอกาสในการนำเงินออมมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร ความเจ็บปวดในการคลอดบุตร ความเครียดทางอารมณ์ เนื่องจากการมีบุตร เป็นต้น จัดได้ว่าเวลาเป็นสิ่งที่ไม่มีค่าไม่สามารถหาสิ่งใดมาทดแทนหรือหาซื้อได้ มีความสำคัญอย่างมากต่อครอบครัวที่ต้องการมีบุตร เนื่องจากมีผลต่อด้านจิตใจที่จำเป็นต่อการเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้บุตรที่เกิดมามีคุณภาพ มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ และเป็นการเสริมสร้างความรักและความอบอุ่นที่มีต่อครอบครัว จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น หากกลุ่มสมรสไม่มีความพร้อมในเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่ส่งผลกระทบต่อความต้องการมีบุตรแล้ว จะส่งผลให้กลุ่มสมรสจะมีบุตรน้อยลง หรือไม่ต้องการมีบุตรเลย

ดังนั้น งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานโยบายของภาครัฐมุ่งเน้นนโยบายด้านมาตรการสนับสนุนด้านเวลาสำหรับการเลี้ยงดูบุตร โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับนโยบายภาครัฐในต่างประเทศกับประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางเสนอแนะปรับเปลี่ยนหรือขยายสวัสดิการสนับสนุนด้านเวลาของ

คู่สมรสเพิ่มขึ้นและครอบคลุมสอดคล้องกับความต้องการของคู่สมรส ทั้งนี้เพื่อให้มารดามีเวลาเพียงพอที่จะเลี้ยงดูบุตรเอง และให้บิดาลาหยุดมาช่วยเลี้ยงดูบุตรได้ และเพื่อเป็นการส่งเสริมหรือสร้างแรงจูงใจให้ 3 กลุ่มต่อไปนี้ คือ (1) ครอบครัวใหม่ที่เพิ่งสมรส (หรืออยู่กินด้วยกันฉันสามี-ภรรยา) ตัดสินใจมีบุตร (2) ครอบครัวที่มีบุตรแล้ว อยากมีบุตรเพิ่มขึ้น และ (3) ครอบครัวที่เดิมคิดไม่อยากจะให้มีบุตรได้รับการกระตุ้นสร้างแรงจูงใจจากมาตรการสนับสนุนด้านเวลา เปลี่ยนใจอยากมีบุตร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาหาจำนวนบุตรที่คู่สมรสในกรุงเทพมหานคร คาดว่าจะมี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐ และปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคม ที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรส

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบจำนวนบุตรที่คู่สมรสในกรุงเทพมหานครต้องการมี
2. เพื่อให้ทราบว่านโยบายของภาครัฐ และปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคม ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานครอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่ คู่สมรสที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีอายุระหว่าง 15 - 40 ปี อยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยา ทั้งที่จดทะเบียนสมรส และไม่ได้จดทะเบียนสมรส ได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างคู่สมรส ทั้งหมด 400 คน โดยที่ผู้วิจัยจะแบ่งกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจากผู้ที่มาติดต่อรับบริการ 2 แห่ง คือ สำนักงานเขต และสำนักงานประกันสังคม ทำการสุ่มเขตที่เลือกเป็นกลุ่มเป้าหมายจากเขตที่มีสถิติอัตราการเกิดสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เขตราชเทวี เขตปทุมวัน และเขตบางกอกน้อย เป็นระยะเวลา 2 เดือน ระหว่างวันที่ 1 กันยายน – 1 ตุลาคม พ.ศ. 2551

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ ได้ศึกษาตัวแปรปัจจัยกำหนดความต้องการมีบุตรของคู่สมรส ในกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 2 กลุ่มได้แก่

1. ปัจจัยด้านนโยบายของภาครัฐ
 - 1.1 มาตรการทางการคลัง
 - 1.2 มาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม
 - 1.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาที่สมรส จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ สุขภาพ ศาสนา เชื้อชาติ (ทั้งของผู้ตอบแบบสอบถามและคู่สมรส) ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับเพศของบุตร จำนวนชั่วโมงการทำงาน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะครอบครัว ค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตรต่อเดือน ข้อมูลประวัติการมีบุตร และจำนวนบุตรที่มีอยู่

นิยามศัพท์เฉพาะ

คู่สมรส หมายถึง ชายและหญิงที่อยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยา ทั้งที่จดทะเบียนสมรสและไม่ได้จดทะเบียนสมรส โดยมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

ความต้องการมีบุตร หมายถึง การที่คู่สมรสตัดสินใจมีบุตร ภายใต้ระดับรายได้ของครอบครัวที่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรส ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐ (Policy) มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร 3 ประเภท ได้แก่

1.1 มาตรการทางการคลัง (Fiscal Welfare) คือ การนำค่าลดหย่อนสำหรับบุตร และค่าลดหย่อนเพื่อการศึกษา มาคำนวณหักลดหย่อนในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1.2 มาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม (Social Security) คือ การให้เงินช่วยเหลือในเรื่อง ค่าคลอดบุตร เงินสงเคราะห์บุตร ค่ารักษาพยาบาลบุตร และค่าชดเชยการหยุดงานหลังคลอดบุตร

1.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา (Time Activities) คือ การให้สตรีลาหยุดเพื่อคลอดบุตร โดยการลา นั้นได้รับเงินชดเชยจากการหยุดงาน

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economics)

2.1 ระยะเวลาที่สมรส หมายถึง ระยะเวลาที่คู่สมรส อยู่กินกันจนถึงปัจจุบัน ทั้งที่จดทะเบียนสมรสและไม่ได้จดทะเบียนสมรส

2.2 อายุของคู่สมรส หมายถึง อายุของคู่สมรสที่อยู่ในช่วงวัยเจริญพันธุ์ตั้งแต่ 15-49 ปี

2.3 สุขภาพของคู่สมรส หมายถึง ความสมบูรณ์แข็งแรงด้านร่างกายของคู่สมรสที่สามารถมีบุตรได้ โดยที่ไม่มีโรคที่ส่งผลต่อภาวะการมีบุตรยาก รวมถึงโรคพันธุกรรม ได้แก่ ธาลัสซีเมีย ฮีโมฟีเลีย เป็นต้น

2.4 จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงสุดของคู่สมรส หมายถึง จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาในระบบปกติ หรือระบบการศึกษานอกโรงเรียนจนสำเร็จการศึกษาระดับสูงสุด

2.5 อาชีพ หมายถึง อาชีพของคู่สมรสเป็นแรงงานที่อยู่ในระบบกับนอกระบบ

2.6 รายได้ของคู่สมรส หมายถึง รายได้หลังจากหักภาษีแล้วต่อเดือน

2.7 ศาสนา หมายถึง การนับถือศาสนา และยึดหลักปฏิบัติตนตามหลักคำสอนศาสนาของคู่สมรส ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์

2.8 เชื้อชาติ หมายถึง เชื้อสายเผ่าพันธุ์ของกลุ่มคน เช่น คนจีนนิยมมีลูกชายมากกว่าลูกสาว เป็นต้น

2.9 ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับเพศของบุตร หมายถึง ความเชื่อและค่านิยมในเรื่องเพศของบุตร เช่น คนจีนนิยมมีลูกชายไว้สืบทอดวงศ์ตระกูล

2.10 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อวัน หมายถึง จำนวนชั่วโมงการทำงานในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้รวมถึงชั่วโมงการทำงานในเวลาปกติ และชั่วโมงการทำงานล่วงเวลา

2.11 จำนวนสมาชิกในครอบครัว หมายถึง จำนวนสมาชิกทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในบ้านที่กลุ่มคนอาศัยอยู่

2.12 ลักษณะครอบครัว แบ่งเป็น

2.12.1 ครอบครัวเดี่ยว ได้แก่ ครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูกๆ อาศัยอยู่ด้วยกัน

2.12.2 ครอบครัวขยาย ได้แก่ ครอบครัวที่ประกอบด้วย ครอบครัวเดี่ยว รวมกับเครือญาติอื่นๆ อาศัยอยู่ด้วยกัน เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น

2.13 ค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตรต่อเดือน หมายถึง ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่จ่ายเพื่อการเลี้ยงดูบุตรทุกคนรวมกันต่อเดือน

2.14 ข้อมูลประวัติการมีบุตร หมายถึง ข้อมูลการมีบุตรของกลุ่มคน (มีบุตร/ไม่มีบุตร)

2.15 จำนวนบุตรที่มีอยู่ หมายถึง จำนวนบุตรทั้งหมดที่กลุ่มคนมีอยู่ในปัจจุบัน

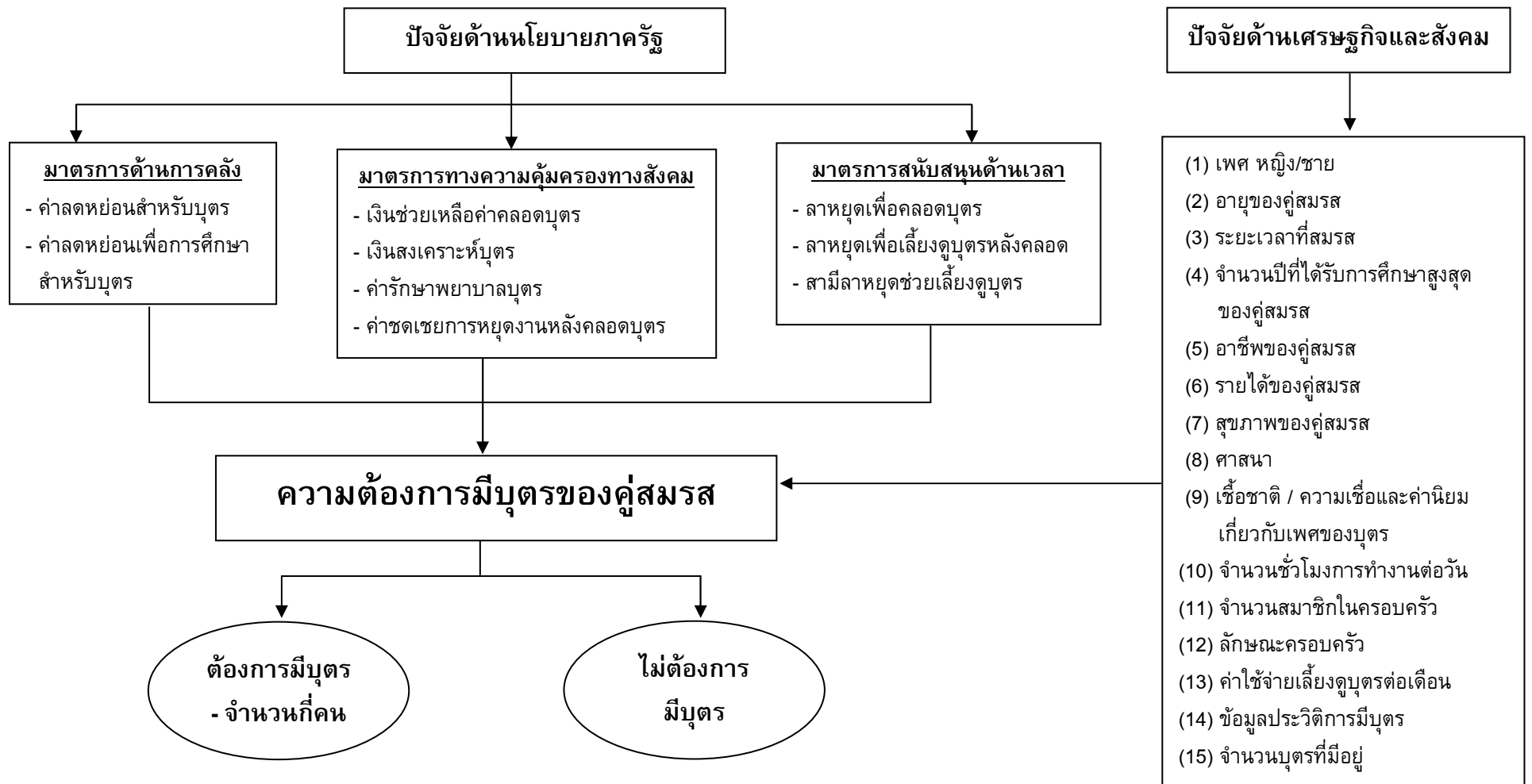
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดทำรูปแบบกรอบแนวคิดการวิจัย (ดูภาพประกอบ 1) โดยศึกษาผลของนโยบายภาครัฐด้านมาตรการ 3 ด้าน ได้แก่ มาตรการด้านการคลัง มาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม และมาตรการสนับสนุนด้านเวลา ประกอบกับปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคม ที่ส่งผลต่อจำนวนบุตรที่กลุ่มคนในกรุงเทพมหานครต้องการมี

สมมติฐานในการวิจัย

ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ โดยนำเสนอทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับจำนวนบุตรที่กลุ่มคนต้องการมี ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทางบวก ทางลบ หรือไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ดัง ตาราง 4 ต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตาราง 4 สมมติฐานในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา	ทิศทางความสัมพันธ์ กับการตัดสินใจมีบุตร	คำอธิบาย / เหตุผล
1. เพศ	0	ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจมีบุตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ประกอบกัน
2. อายุ	-	คู่สมรสคู่ใดมีอายุมากจะตัดสินใจมีบุตรน้อย หรือไม่มีบุตรเลย เมื่อเทียบกับคู่สมรสที่อายุน้อยกว่า เนื่องจากการมีลูกอายุมากมีความเสี่ยงต่อความผิดปกติของลูกในครรภ์
3. ระยะเวลาที่สมรส	+	ระยะเวลาที่คู่สมรสอยู่กินกัน หากระยะเวลาที่อยู่กินกันนานย่อมตัดสินใจจะมีบุตรมากกว่าคู่สมรสใหม่ ซึ่งมีเหตุผลหลายประการแตกต่างกัน เช่น คู่สมรสใหม่ต้องการเวลาในการปรับตัว ต้องการความมั่นคงทางเศรษฐกิจก่อนมีบุตร
4. จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงสุด	-	คู่สมรสที่ได้รับการศึกษาสูงจะตัดสินใจมีบุตรน้อยกว่าคู่สมรสที่ได้รับการศึกษาน้อยกว่า
5. อาชีพ	+	คู่สมรสที่ประกอบอาชีพเป็นแรงงานในระบบมีผลทำจะส่งผลต่อการตัดสินใจมีบุตรมากกว่าคู่สมรสที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นแรงงานนอกระบบ
6. รายได้	+	คู่สมรสที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพสูง จะมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรของคู่สมรสมากกว่าคู่สมรสที่มีรายได้น้อย เนื่องจากการมีบุตรต้องมีค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตรสูง
7. สุขภาพ	+	คู่สมรสที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงไม่มีปัญหาในการมีบุตรยาก จะส่งผลต่อการตัดสินใจมีบุตรมากกว่าคู่สมรสที่มีปัญหาด้านสุขภาพ เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาให้สามารถมีบุตรได้
8. ศาสนา	+	คู่สมรสที่นับถือศาสนาอิสลามจะส่งผลต่อการมีบุตรมาก เนื่องจากศาสนาอิสลามไม่ห้ามการคุมกำเนิด
9. เชื้อชาติ / ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับเพศของบุตร	+	คู่สมรสมีเชื้อชาติจีนและมีความเชื่อค่านิยมเกี่ยวกับเพศบุตรมาก จะส่งผลต่อการตัดสินใจมีบุตรมากกว่าคู่สมรสที่ไม่มีความเชื่อเลย เนื่องจากคนจีนมีความเชื่อและนิยมมีลูกชายไว้สืบสกุล ส่งผลให้มีลูกไปเรื่อยๆ จนกว่าจะได้ลูกชายตามที่ต้องการ
10. จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อวัน	-	การที่คู่สมรสมีชั่วโมงทำงานมากต่อวัน จะส่งผลตัดสินใจมีบุตรน้อยกว่าคู่สมรสที่มีชั่วโมงทำงานน้อยกว่า เนื่องจากไม่มีเวลาในการเลี้ยงดูบุตร
11. จำนวนสมาชิกในครอบครัว	+	ถ้าคู่สมรสคู่ใดอาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกมาก และลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย จะส่งผลให้คู่สมรสตัดสินใจมีบุตรมากกว่าคู่สมรสที่อยู่เพียงลำพังสามีภรรยา เนื่องจาก มีญาติพี่น้องในครอบครัวช่วยเลี้ยงดูบุตร

ตาราง 4 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	ทิศทางความสัมพันธ์ กับการตัดสินใจมีบุตร	คำอธิบาย / เหตุผล
12. ลักษณะครอบครัวเดี่ยว	-	จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบด้วย ญาติพี่น้องอาศัยอยู่ร่วมกับคู่สมรส จะมีลักษณะเป็นครอบครัวขยายจะส่งผลต่อการตัดสินใจมีบุตรของคู่สมรสมากกว่าครอบครัวเดี่ยวที่มีแต่คู่สมรส
13.ค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตรต่อเดือน	-	ครอบครัวที่มีค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตรคนแรกต่อเดือนอยู่ก่อนแล้ว จะส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะมีบุตรน้อยลง เนื่องจากต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น
14. ข้อมูลประวัติการมีบุตร	-	คู่สมรสที่มีบุตรอยู่ก่อนแล้วจะตัดสินใจมีบุตรคนต่อไปน้อยลง เมื่อเทียบกับคู่สมรสที่ยังไม่มีบุตรอยู่ก่อนเลย
15. จำนวนบุตรที่มีอยู่	-	คู่สมรสจะพิจารณาจำนวนบุตรที่มีอยู่ก่อนแล้ว หากมีจำนวนบุตรที่มีเพียงพอต่อความต้องการแล้ว จะส่งผลต่อการตัดสินใจมีบุตรคนต่อไปน้อยลง
16. นโยบายภาครัฐ	+	หากภาครัฐปรับเปลี่ยนเงื่อนไข หรือเพิ่มมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรให้คู่สมรสสามารถมีเวลาเลี้ยงดูบุตรได้ หรือช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร จะส่งผลให้คู่สมรสตัดสินใจมีบุตรมากขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. โครงสร้างประชากรไทย
2. ลักษณะครอบครัวไทย
3. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับอุปสงค์ต่อบุตร (Demand for Children)
4. การวิเคราะห์ด้วยวิธีปัวซอง (Poisson Regression)
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. นโยบายภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร

1. โครงสร้างประชากรไทย

ในช่วง 16 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2534 – 2550 เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของประชากรไทยทั้งประเทศ จะพบว่า ภาพรวมของประเทศไทย ในปี 2534 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น จำนวน 56,961,030 คน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทุกปีจนถึงปี 2546 ประเทศไทยมีจำนวนประชากร 63,079,765 คน คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.74 แต่เมื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในกรุงเทพมหานคร จะเห็นได้ว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรกรุงเทพมหานคร ไม่สอดคล้องกับภาพรวมของประชากรทั้งประเทศ เนื่องจากในปี 2535 และปี 2538 ประชากรในกรุงเทพมหานครมีอัตราการลดลงคิดเป็นร้อยละ 1.04 และ 0.24 ตามลำดับ โดยเทียบจากจำนวนประชากรในปีที่ล่วงมาแล้ว และเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งในปี 2547 จำนวนประชากรทั้งประเทศรวมถึงประชากรในกรุงเทพมหานคร มีจำนวนประชากรลดลง จากปี 2547 จนถึงปี 2550 จำนวนประชากรกลับแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (ตาราง 5) ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงประชากรดังกล่าวนี้ มีองค์ประกอบหลายอย่างที่เกี่ยวข้อง เช่น อัตราการเกิด อัตราการตาย และอัตราการย้ายถิ่น เป็นต้น ที่ส่งผลต่ออัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของประชากรไทยทั้งสิ้น

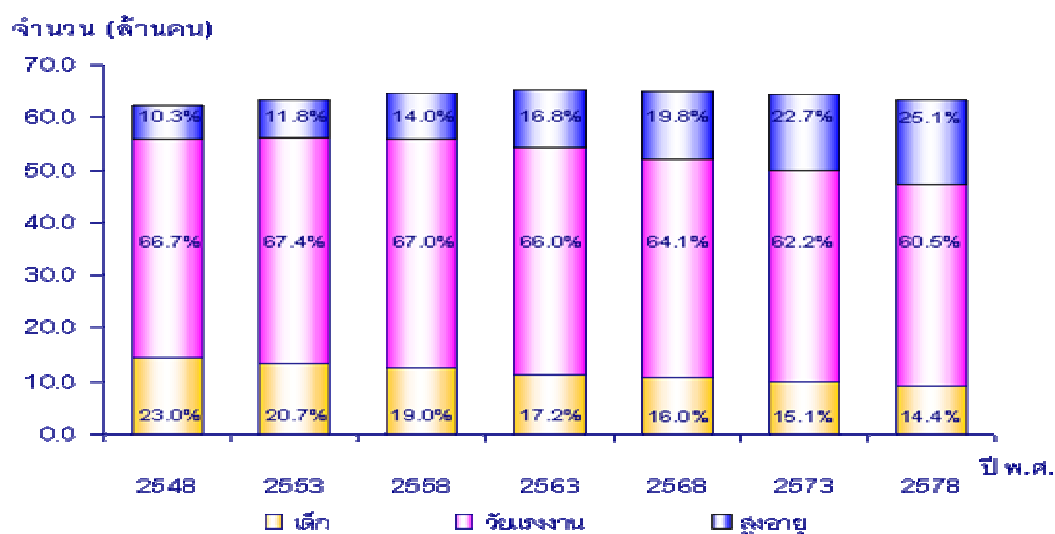
ดังนั้น เมื่อพิจารณารายละเอียดโครงสร้างประชากร วัยเด็ก วัยกำลังแรงงาน และวัยสูงอายุ ของประเทศไทย พบว่า จากสถิติย้อนหลังตั้งแต่ปี 2548 - 2578 มีจำนวนประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) คิดเป็นร้อยละ 23 ของประชากรทั้งหมด และลดลงเรื่อยๆ เหลือเพียงร้อยละ 14.4 ในอีก 30 ปีข้างหน้า ส่วนประชากรวัยแรงงานนั้นมีจำนวนการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ในทางตรงข้ามจำนวนประชากรวัยสูงอายุช่วงปี 2548 – 2578 กลับมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จากร้อยละ 10.3 ในปี 2548 เป็นร้อยละ 25.1 ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่า (ภาพประกอบ 2) แสดงให้เห็นว่า อนาคตข้างหน้าประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

ตาราง 5 เปรียบเทียบจำนวนประชากร และอัตราการเพิ่มของประชากร ระหว่างประเทศไทยและ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2534 – 2550

พ.ศ.	ประเทศไทย		กรุงเทพมหานคร	
	จำนวนประชากร (คน)	อัตราการเพิ่ม / ลด ของประชากร (%)	จำนวนประชากร (คน)	อัตราการเพิ่ม / ลด ของประชากร (%)
2534	56,961,030	1.17	5,620,591	1.33
2535	57,788,965	1.45	5,562,141	-1.04
2536	58,336,072	0.95	5,572,712	0.19
2537	59,095,419	1.30	5,584,226	0.21
2538	59,460,382	0.62	5,570,743	-0.24
2539	60,116,182	1.10	5,584,963	0.26
2540	60,816,227	1.16	5,604,772	0.35
2541	61,466,178	1.07	5,647,799	0.77
2542	61,661,701	0.32	5,662,499	0.26
2543	61,878,746	0.35	5,680,380	0.32
2544	62,308,887	0.70	5,726,203	0.81
2545	62,799,872	0.79	5,782,159	0.98
2546	63,079,765	0.45	5,844,607	1.08
2547	61,973,621	-1.75	5,634,132	-3.60
2548	62,418,054	0.72	5,658,953	0.44
2549	62,828,706	0.66	5,695,956	0.65
2550	63,038,247	0.33	5,716,248	0.35

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2550). สถิติประชากรจากการทะเบียนของประเทศไทย และสถิติประชากรจากการทะเบียนในเขตกรุงเทพมหานคร. (เอกสารเผยแพร่).

$$\begin{aligned}
 * \text{อัตราการเพิ่มขึ้น (\%)} \text{ จากปี 2534 – 2550} &= \frac{\text{จำนวนประชากรปี 2550} - \text{จำนวนประชากรปี 2534}}{\text{จำนวนประชากรปี 2534}} \times 100 \\
 &= \frac{63,079,765 - 56,961,030}{56,961,030} \times 100 \\
 &= 10.74\%
 \end{aligned}$$

ภาพประกอบ 2 จำนวนประชากรวัยต่างๆ ของประเทศไทย พ.ศ. 2543 – 2578

ที่มา : บัณฑิต วาพัฒนวงศ์ และปราโมทย์ ประสาทกุล. ประชากรไทยในอนาคต, (2551 กรกฎาคม). (ออนไลน์)

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณารายละเอียดโครงสร้างประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร จะเห็นว่า ไม่มีความสอดคล้องกับโครงสร้างของประชากรทั้งประเทศ เนื่องจาก จำนวนประชากรวัยเด็ก ตั้งแต่ปี 2543 – 2558 มีแนวโน้มสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 21.19 ในปี 2558 และลดลงในปี 2563 เหลือเพียงร้อยละ 17.68 แต่จำนวนประชากรวัยกำลังแรงงานกลับมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ ในปี 2543 คิดเป็นร้อยละ 74.49 ของประชากรทั้งประเทศ ลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 65.42 ในปี 2563 (ตาราง 6) ซึ่งหากโครงสร้างประชากรกรุงเทพมหานครมีการเปลี่ยนแปลงไม่สมดุลกัน จะส่งผลกระทบต่อประชากรวัยเด็กและวัยสูงอายุ ไม่มีผู้ดูแล อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อประเทศในด้านขาดแคลนกำลังแรงงานอีกด้วย

ตาราง 6 เปรียบเทียบโครงสร้างประชากรไทยและประชากรกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2543 – 2568

(หน่วย : พันคน)

พ.ศ.	ประชากรไทย (%)				ประชากรกรุงเทพมหานคร (%)			
	จำนวนรวม	0 – 14 ปี	15 – 59 ปี	60 ปีขึ้นไป	จำนวนรวม	0 – 14 ปี	15 – 59 ปี	60 ปีขึ้นไป
2543	61,770.20	24.45	66.04	9.50	6,402.50	11.43	74.49	14.08
2548	64,260.90	22.38	66.68	10.94	6,802.90	19.54	71.56	8.9
2553	66,404.60	20.27	67.10	12.62	7,102.10	20.59	68.76	10.65
2558	68,145.50	19.29	65.68	15.04	7,274.00	21.19	65.42	13.39
2563	69,410.40	18.35	63.80	17.85	7,340.50	17.68	65.42	16.90

ที่มา : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

(2546). การฉายภาพประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543 – 2568. หน้า 16-17

ส่วนภาวะเจริญพันธุ์จัดได้ว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรด้วยซึ่งประเทศไทยมีอัตราเจริญพันธุ์รวมของสตรี (จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่สตรีคนหนึ่งจะมีตลอดด้วยเจริญพันธุ์ของตน) ในปี 2543 เท่ากับ 1.75 และในอีก 30 ปีข้างหน้า (ปี 2573) จะเท่ากับ 1.70 ได้จากผลการสำรวจภาวะคุมกำเนิดในประเทศไทย พ.ศ. 2539 เป็นฐานในการคาดการณ์ ซึ่งอัตราการเจริญพันธุ์รวมของสตรีไทยเป็นการลดลงแบบเส้นตรง กล่าวคือ ลดลงเรื่อยๆ ตั้งแต่ปี 2543 ถึงปี 2573 และเมื่อพิจารณาแยกตามรายภาค จะพบว่า กรุงเทพมหานครมีอัตราเจริญพันธุ์รวมของสตรีต่ำที่สุด ส่วนอัตราเจริญพันธุ์รวมของสตรีสูงที่สุด ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตาราง 7) แสดงให้เห็นว่า ในปี 2573 หากประเทศไทยมีอัตราการเจริญพันธุ์รวมของสตรีลดลงเท่ากับ 1.70 คน ซึ่งเท่ากับว่าเป็นจำนวนที่ลดลงมากกว่าอัตราการทดแทนการเป็นพ่อเป็นแม่ กล่าวคือ ในหนึ่งครอบครัวจะมีบุตรเฉลี่ยเพียงครอบครัวละ 1.70 คน จะไม่สามารถทดแทนอัตราการเป็นพ่อเป็นแม่ได้ ดังนั้นอย่างน้อยจะต้องมีบุตร 2 คน ตัวเลขนี้จึงบ่งชี้ให้เห็นว่า ประชากรวัยเด็กจะมีจำนวนลดลง และประชากรวัยแรงงานกลุ่มนี้กำลังจะเปลี่ยนผ่านไปเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการเพิ่มจำนวนประชากรวัยสูงอายุ

ตาราง 7 อัตราเจริญพันธุ์รวมที่กำหนดเป็นข้อสมมติสำหรับการฉายภาพระดับประเทศและภาค พ.ศ. 2543 - 2573

อัตราเจริญพันธุ์รวม ระดับ	2543	2548	2553	2558	2563	2568	2573
ประเทศ	1.7500	1.7417	1.7333	1.7250	1.7167	1.7083	1.7000
กรุงเทพมหานคร	1.6804	1.6753	1.6703	1.6652	1.6601	1.6551	1.6500
ภาคกลาง	1.8950	1.8625	1.8300	1.7975	1.7650	1.7325	1.7000
ภาคเหนือ	1.7753	1.7628	1.7502	1.7377	1.7251	1.7126	1.7000
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2.0637	2.0031	1.9424	1.8818	1.8212	1.7606	1.7000
ภาคใต้	2.0521	1.9935	1.9348	1.8761	1.8174	1.7587	1.7000

ที่มา : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2546). การฉายภาพประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543 – 2568 (ออนไลน์)

2. ลักษณะครอบครัวไทย

สถาบันครอบครัวจัดได้ว่าเป็นสถาบันที่มีบทบาทและสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพราะเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดทางสังคม เป็นจุดเริ่มต้นการดำเนินชีวิตของคนในสังคม และเมื่อพิจารณาถึง โครงสร้างของครัวเรือนไทยนั้น มีลักษณะหลายรูปแบบด้วยกัน โดยที่ในอดีตสังคมชนบทมีลักษณะการอยู่ร่วมกันอย่างน้อย 3 รุ่น ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่ และลูก ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ

สังคมที่มีการแข่งขันในด้านธุรกิจ ดังนั้น ลักษณะการอยู่ร่วมกันของครอบครัวในเมืองอย่าง กรุงเทพมหานครจะเป็นการอาศัยอยู่แบบต่างคนต่างอยู่ ไม่มีความผูกพันฉันท์ญาติ

จากสถิติโครงสร้างของครัวเรือน พ.ศ. 2548 พบว่า สังคมเมืองในกรุงเทพมหานครมีลักษณะครอบครัวขยายน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับทุกภาคในประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 27.3 ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีวัฒนธรรมการอยู่อาศัยแบบครอบครัวขยายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.2 และยังพบอีกว่า กรุงเทพมหานครมีโครงสร้างครอบครัวเดี่ยวมากกว่ารองจากภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 54.4 (ตาราง 8)

ตาราง 8 โครงสร้างของครัวเรือน จำแนกตามประเภทและภาค พ.ศ. 2548

ประเภทครัวเรือน	ภาค (ร้อยละ)					
	รวม	กทม.	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
ครอบครัวเดี่ยว	53.7	54.4	53.2	53.6	51.1	61.3
- สามีและภรรยา	13.3	14.2	15.0	15.5	10.7	12.3
- สามีและภรรยาและลูก	33.1	31.9	31.1	31.0	32.7	42.7
- สามีหรือภรรยาและลูก	7.3	8.3	7.1	7.1	7.7	6.3
ครอบครัวขยาย	32.5	27.3	32.2	31.2	38.2	27.4
ปู่ย่า / ตายายกับหลาน	1.6	0.3	1.2	1.9	2.5	1.2
อยู่คนเดียว	11.3	16.1	13.3	12.7	0.8	8.9
อยู่กับคนที่ไม่ใช่ญาติ	0.8	1.9	1.0	0.5	0.3	1.2

หมายเหตุ : ครัวเรือน หมายถึง บุคคลเดี่ยวหรือหลายคนอาศัยอยู่ที่บ้านหรือสถานที่เดียวกัน และจัดหาหรือใช้สิ่งอุปโภคบริโภค อันจำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน ทั้งนี้ไม่คำนึงว่าบุคคลเหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์กันญาติพี่น้องหรือไม่ก็ตาม

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2550).

สรุปสถานการณ์ทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศไทย พ.ศ. 2549. หน้า 1

เมื่อพิจารณาขนาดของครัวเรือนไทย พ.ศ. 2548 มีขนาดครัวเรือนเล็กลงอยู่ที่ประมาณ 3-4 คนต่อครัวเรือน โดยที่ครัวเรือนแต่ละประเภทจะมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่แตกต่างกันไป คือ ครอบครัวขยายจะมีสมาชิก 5 คน ซึ่งเป็นครอบครัวขยายที่ไม่ใหญ่มากนัก เช่น ครอบครัวขยายแบบปู่ ย่า หรือ ตา ยาย ที่อาศัยอยู่กับหลาน ก็จะมีภาระเลี้ยงดูหลานประมาณ 1-2 คน แสดงให้เห็นว่า กลุ่มสมรสไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้เอง จึงต้องนำบุตรไปฝากให้ญาติเลี้ยง ส่วนขนาดของครอบครัวเดี่ยวที่อยู่ด้วยกันระหว่าง พ่อ แม่ และลูก จะมีลูกประมาณ 2 คน รวมเป็น 4 คนในครัวเรือน จะเห็นได้ว่า พ่อและแม่ต้องรับภาระเลี้ยงดูลูกโดยลำพังเฉลี่ยประมาณ 2 คน (ตาราง 9)

ตาราง 9 ขนาดของครัวเรือน จำแนกตามประเภทของครัวเรือน พ.ศ. 2548

ประเภทครัวเรือน	ขนาดครัวเรือน (คน)
ครอบครัวเดี่ยว	
- สามีและภรรยา	2.0
- สามีและภรรยาและลูก	3.8
- สามีหรือภรรยาและลูก	2.7
ครอบครัวขยาย	4.7
ปู่ย่า / ตายายกับหลาน	2.7
อยู่คนเดียว	1.0
อยู่กับคนที่ไม่ใช่ญาติ	2.6

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2550).
สรุปสถานการณ์ทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศไทย พ.ศ. 2549. หน้า 2

3. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับอุปสงค์ต่อบุตร (Demand for Children)

การวิเคราะห์อุปสงค์ต่อจำนวนบุตรตามแนวคิดของเบกเกอร์ (Becker. 1960 : 135-138) โดยใช้ทฤษฎีราคา และทฤษฎีรายได้ ในการอธิบายภาวะเจริญพันธุ์ และเรื่องโครงการรัฐหลายๆ โครงการที่ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อจำนวนบุตรที่พ่อแม่ต้องการ การอธิบายของเบกเกอร์ได้ใช้ทั้งมุมมองด้านปริมาณ (หมายถึงจำนวนลูกที่พ่อแม่ต้องการ) และด้านคุณภาพ (คุณภาพของลูก หมายถึง การเลี้ยงดูลูกแล้วประสบความสำเร็จ เพราะลูกๆ เติบโตไปในทิศทางที่พ่อแม่พอใจ และมีความสุขเมื่อนึกถึงลูกๆ สำเร็จการศึกษาระดับสูง ตามค่านิยมของสังคม และลูกๆ ได้ประกอบอาชีพ การงานที่พ่อแม่และลูกพอใจ ภาคภูมิใจ ฯลฯ) (เรณู สุขารมณ. 2546: 199)

ดังนั้น จากทฤษฎีการวิเคราะห์ของเบกเกอร์ ได้กำหนดฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของครอบครัวเป็นดังนี้

$$U = (n, q, z) \quad \dots(2.1)$$

ในที่นี้ n คือ จำนวนลูกที่พ่อแม่ต้องการ (number)

q คือ คุณภาพของบุตร (quantity)

z คือ รายจ่ายที่ครอบครัวจ่าย สำหรับบุตรแต่ละคน ($z = z_1, z_2, \dots, z_m$)

จากกรอบแนวคิดของเบกเกอร์เรื่องฟังก์ชันอรรถประโยชน์ข้างต้นนั้น ดี เทรย์ (De Tray) ได้ศึกษาไว้คล้ายคลึงกันกับของเบกเกอร์ ในเรื่องจำนวนบุตรและคุณภาพของบุตร ได้อธิบายว่า

การที่ครอบครัวต้องการมีจำนวนบุตรเพิ่มขึ้น เท่ากับว่าครอบครัวจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น ย่อมส่งผลให้คุณภาพของบุตรลดลง เมื่อเทียบกับครอบครัวที่มีบุตรจำนวนน้อยกว่าจะเลี้ยงบุตรได้มีคุณภาพมากกว่า ซึ่งแสดงได้จากฟังก์ชันอรรถประโยชน์ดังนี้ (De Tray. 1977: 92)

$$U = U(m, Z) \quad \dots(2.2)$$

โดยที่ m = จำนวนบุตรที่ต้องการ
 Z = สินค้าและบริการต่างๆ ที่ครอบครัวใช้เพื่อเลี้ยงดูบุตร

การมีบุตรนั้น บุตรถือได้ว่าเป็นสินค้าที่ต้องอาศัยปัจจัยเวลาในการผลิตมาก คือใช้เวลาของพ่อและแม่ในการเลี้ยงดูบุตร (เป็นกิจกรรมที่เรียกว่า labor intensive) ในเรื่องแม่จะต้องใช้เวลามากในการจะมีบุตร และต้องใช้เวลาในการดูแลอบรมสั่งสอนและเอาใจใส่อีกมากด้วย อีกทั้งอาจต้องใช้ทั้งสินค้า และอุปกรณ์เครื่องใช้หลายอย่างในการเลี้ยงดู ทั้งที่หาซื้อในตลาดได้และต้องเตรียมขึ้นมาเอง แต่ละครอบครัวจะมีรายละเอียดในการเลี้ยงดูลูกที่แตกต่างกัน ซึ่งต้องนำสินค้าที่หาซื้อมารวมกับเวลาที่แม่หรือคนในครอบครัวทำขึ้นมา เช่น บางครอบครัวมีญาติพี่น้อง ช่วยเลี้ยงเด็กที่เกิดใหม่ ซึ่งเป็นสมาชิกใหม่ของครอบครัวนี้ (เรณู สุขารมณ. 2546: 200) ซึ่งครัวเรือนแต่ละครัวเรือนต่างก็ให้คุณค่ากับเวลาต่างๆ กัน พ่อและแม่ใช้เวลาอย่างน้อยแตกต่างกันไป

ภายใต้เส้นงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนี้

$$p_m m + v_z Z = B \quad \dots(2.3)$$

โดยที่ p_m แสดงราคาสินค้าที่หาซื้อได้จากตลาด (เช่น ผ้าอ้อมสำเร็จรูป, เสื้อผ้า ฯลฯ)
 v_z แสดงมูลค่าสิ่งของที่ครอบครัวเตรียมขึ้นมาเองเพื่อให้เลี้ยงทารกใหม่คนนี้ (เช่น อาหารที่ใช้เลี้ยงทารก คือ กล้วย, ผักต้ม ฯลฯ)

ผู้บริโภคแสวงหาความพอใจสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดงบประมาณ ดังนั้น

$$\begin{aligned} \text{Max } U &= U(m, Z) \\ \text{s.t. } p_m m + v_z Z &= B \end{aligned} \quad \dots(2.4)$$

ใช้ความรู้เรื่อง อนุพันธ์ (derivative) เทียบกับ m และ Z

$$\frac{\partial U}{\partial m} \bigg| \frac{\partial U}{\partial Z} = \frac{MU_m}{MU_z} = \frac{P_m}{V_z} \quad \dots(2.5)$$

สมการ 2.5 แสดงให้เห็นว่า อุปสงค์ต่อจำนวนลูกที่พ่อแม่ต้องการจึงขึ้นอยู่กับสัดส่วนของระดับราคาหรือมูลค่าของลูก (p_m) กับรายได้เต็มของครอบครัว (B)

สรุปได้ว่า ปริมาณบุตร (n) และคุณภาพของบุตร (q) เป็นสินค้าธรรมดา ไม่ใช่สินค้าด้อย นั่นคือ เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นในขณะที่ปัจจัยอื่นคงที่นั้น ครอบครัวมีความต้องการจำนวนบุตรเพิ่ม และขณะเดียวกันต้องการเพิ่มคุณภาพของบุตรด้วย (บุญคง หันจางสิทธิ์. 2540: 61)

ดังนั้น จากแนวคิดและทฤษฎีของเบกเกอร์ และดี เทรย์ สามารถนำมาสร้างแบบจำลองที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ดังแสดงในสมการ (2.6) ซึ่งอธิบายปัจจัยกำหนดจำนวนบุตรที่คู่สมรสในกรุงเทพมหานครต้องการมี ดังนี้

Model (จำนวนบุตร) :

$$Children = (E, W) \quad \dots(2.6)$$

โดยที่ E = ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม (Economics; $E_1, E_2, E_3, \dots, E_m$)
 W = ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐ (Social Welfare; $W_1, W_2, W_3, \dots, W_n$)

จากการวิเคราะห์ของเบกเกอร์ที่ได้ประยุกต์ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์กับการมีบุตรของครอบครัว จากนั้น ลีเบนสไตน์ (Leibenstein) ได้อธิบายพฤติกรรมทางด้านอุปสงค์ต่อบุตร โดยใช้แบบจำลองและแนวคิดของเบกเกอร์เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ ซึ่งลีเบนสไตน์ได้สรุปว่า การมีบุตรจะทำให้สมาชิกในครอบครัวดีใจ เพิ่มอรรถประโยชน์แก่ครอบครัว เปรียบเด็กเป็นสินค้าบริโภคถาวรชนิดหนึ่ง คู่สมรสเป็นผู้ตัดสินใจว่า ต้องการมีบุตรหรือไม่ต้องการมีบุตร โดยเปรียบเทียบจากการบริโภคสินค้า กับการเลือกมีบุตร และอรรถประโยชน์ที่ผู้เป็นพ่อแม่ได้รับจากการมีบุตรแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ (เทียนฉาย กิระนันท์. 2526 : 176)

1. อรรถประโยชน์ที่ได้รับจากเด็กในฐานะเป็นสินค้าบริโภค (consumption utility)

คือ ได้รับความพึงพอใจจากการมีบุตร เช่น เกียรติยศ และความภาคภูมิใจ

2. อรรถประโยชน์ที่ได้รับจากเด็กในฐานะเป็นที่มาแห่งความมั่นคง และหลักประกันใน

ชีวิตครอบครัว (utility as a source of security) คือ การมีบุตรถือว่าเป็นหลักประกันของพ่อแม่ ในการเลี้ยงดูยามแก่ชรา หรือยามเจ็บป่วย และในระยะยาวเมื่อบุตรเติบโตขึ้นบุตรเป็นผู้หารายได้มาเลี้ยงครอบครัว

3. อรรถประโยชน์ที่ได้รับจากเด็กในฐานะที่เป็นหน่วยผลิตของครอบครัว (utility as a production) โดยมองว่าเด็กเป็นกำลังการผลิตเมื่อก้าวเข้าสู่วัยแรงงาน ครอบครัวย่อมหวังผลที่เกิดจากการใช้แรงงานเด็กในการสร้างผลผลิต

ดังนั้น ปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์ต่อบุตร ได้แก่ มูลค่าของบุตร และรายได้ของครอบครัว โดยมูลค่าของบุตร ไม่ได้วัดจากการนำเด็กมาขาย หากแต่วัดได้จากต้นทุนที่ครอบครัวต้องลงทุนไปกับการมีบุตร ซึ่งจำแนกต้นทุนได้เป็น 2 ประเภท

1. ต้นทุนทางตรง (direct cost) ได้แก่ ต้นทุนที่บิดา-มารดาต้องเสียไปกับการมีบุตร ตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ จนกระทั่งคลอดบุตร และเลี้ยงดูบุตรให้เติบโตขึ้นมา

2. ต้นทุนทางอ้อม (indirect cost) ได้แก่ ต้นทุนค่าเสียโอกาสของบิดา-มารดาที่ต้องขาดรายได้ไป เนื่องมาจากต้องเสียสละเวลาทำงานเพื่อเลี้ยงดูบุตร ทั้งการมีบุตรส่งผลต่อด้านจิตใจของบิดา-มารดา จากภาวะความเครียด ความวิตกกังวลในการเลี้ยงดูบุตร

หากเปรียบเทียบมูลค่าของเด็กแต่ละคน จะพบว่า เด็กแต่ละคนมีต้นทุนที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจของบิดา-มารดา หากครอบครัวใดมีฐานะสูงย่อมส่งผลต่อมูลค่าเด็กในจำนวนที่สูงตามไปด้วย ส่วนปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์ต่อบุตรอีกตัวหนึ่ง คือ รายได้ของครอบครัว ในครอบครัวที่มีรายได้สูง ต้นทุนการมีบุตรจะสูงตาม เนื่องมาจากครอบครัวจะเน้นคุณภาพของบุตรมากกว่าการมีบุตรจำนวนหลายคนที่เกิดขึ้นมาไม่มีคุณภาพ เช่น เป็นเด็กดื้อเกเร ว่างนอนสอหยาก คบเพื่อนไม่ดี ติดยาเสพติด ฯลฯ

จากแนวคิดของลีเบนส์ไตร์น ที่ได้อธิบายในเรื่องของต้นทุนที่บิดาและมารดาต้องสูญเสียไปกับการมีบุตรนั้น ได้มีแนวคิดของฮอฟแมน (Lois Waldis Hoffman) ศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจมีบุตรคู่สมรสโดยพิจารณาคุณค่าของบุตร (Value of children) และค่าใช้จ่ายของบุตร (นพวรรณ จงวัฒนา และจุฑา มนัสไพบูลย์. 2529 : 3-5)

1. คุณค่าของบุตรที่บิดา-มารดาได้รับ ได้แก่

- 1.1 การมีวุฒิภาวะเป็นผู้ใหญ่และบทบาทของความเป็นพ่อแม่ในสังคม
- 1.2 ความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น
- 1.3 ความรู้สึกว่าจะต้องปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลักศีลธรรม ศาสนา สังคมมากขึ้น
- 1.4 ความรู้สึกผูกพันเป็นครอบครัวระหว่างบิดา มารดา และบุตร
- 1.5 ความตื่นเต้น สนุกสนานในครอบครัว
- 1.6 ความรู้สึกประสบความสำเร็จ เกิดความสร้างสรรค์ และการแข่งขัน
- 1.7 ความรู้สึกมีอำนาจ มีอิทธิพลในตนเอง
- 1.8 การเปรียบเทียบระหว่างครอบครัวในสังคมมากขึ้น

2. ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร

2.1 ค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน (explicit cost) คือ ค่าใช้จ่ายเป็นตัวเงินที่บิดา-มารดาต้องจ่ายไปเพื่อการมีบุตร เช่น ค่าใช้จ่ายคลอดบุตร ค่าอาหาร ค่าอุปกรณ์เครื่องใช้ ค่าใช้จ่ายในการศึกษา และค่ารักษาพยาบาล

2.2 ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นตัวเงิน (implicit cost) คือ ค่าเสียโอกาสในการทำงานของบิดา-มารดาเพื่อมาดูแลบุตร ค่าเสียโอกาสในการออมเงินจากการนำเงินมาเพื่อใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร และภาวะความเครียดเนื่องจากการมีบุตร

4. การวิเคราะห์ด้วยวิธีปัวซอง (Poisson Regression)

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีปัวซอง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการแจกแจงตัวแปรชนิดไม่ต่อเนื่อง (discrete random variable) เริ่มตั้งแต่ 0, 1, 2,... โดยถูกนำไปใช้ในการวัดความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น การหาจำนวนบุตรที่ต้องการมี เป็นต้น ซึ่งคำนวณหาความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์หนึ่งๆ สามารถทำได้โดยการอาศัย ฟังก์ชันความน่าจะเป็นแบบปัวซอง สามารถแสดงได้ดังสมการ (2.8) ดังนี้

$$\text{Prob}(Y) = \frac{e^{-\mu} \mu^y}{y!}, \quad y=0,1,2,\dots, \quad \dots(2.7)$$

โดยที่ $\text{Prob}(Y)$ = ความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ ช่วงเวลาที่สนใจ
 μ = จำนวนครั้งของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉลี่ยในช่วงเวลาที่สนใจ
 y = จำนวนครั้งของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่สนใจ

ดังนั้น การคำนวณค่าวิธีถดถอยปัวซอง อาศัยฟังก์ชันสมการเส้นตรงจะได้สมการ (2.8) ดังต่อไปนี้

$$\log_e(Y) = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 \dots \beta_n X_n \quad \dots(2.8)$$

แก้สมการ (2.8) จะได้สมการ (2.9) เพื่อนำไปใช้ในการคำนวณค่าดังต่อไปนี้

$$(Y) = (e^{\beta_0})(e^{\beta_1 X_1})(e^{\beta_2 X_2}) \dots (e^{\beta_n X_n}) \quad \dots(2.9)$$

อนึ่ง ผลการศึกษาที่ได้จากแนวคิดของเบกเกอร์ ลีเบนสไตน์ และฮอฟแมนนั้น ผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการพัฒนาแบบจำลอง การเลือกใช้ตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์ด้วยวิธีถดถอยปัวซอง และการวิเคราะห์ถดถอยกำลังสองน้อยสุด (Ordinary Least Square : OLS)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง การวิเคราะห์ภาวะเจริญพันธุ์ของประชากรไทยโดยใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และเครื่องมือทางเศรษฐมิติ ในอดีตที่ผ่านมาการศึกษาเป็นจำนวนไม่น้อย แต่ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในต่างประเทศ ส่วนในประเทศไทยนั้น เท่าที่สำรวจพบมักเป็นการศึกษาในสาขาวิชาอื่น ที่มิใช่เศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีน้อยชิ้นมาก เนื่องจากการศึกษาในเรื่องภาวะเจริญพันธุ์นี้ เป็นข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขของระยะเวลา ทำให้มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ในแง่มุมต่างๆ ให้ทราบถึงโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการวิจัยนี้อาศัยการอ้างอิงจากแนวคิดและทฤษฎีของเบกเกอร์

(Becker. 1976) เบกเกอร์และลีวีส (Becker and Lewis. 1973) และเดอเทรย์ (Detray.1973) ตัวอย่างเช่น งานของเทียนฉาย กิระนันท์ (2527) ได้ทำการศึกษาอุปสงค์ต่อบุตรต่อการเปลี่ยนแปลงในช่วงทศวรรษ ระหว่างปี พ.ศ. 2512 - 2522 โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตาย และการวางแผนครอบครัวในประเทศไทยปี พ.ศ. 2522 ของสถาบันวิจัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แล้วนำไปเปรียบเทียบผลที่ได้ศึกษาไว้ในอดีตจากข้อมูลโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรในประเทศไทยปี พ.ศ. 2512-2513 และปี พ.ศ. 2515-2516 ของสถาบันวิจัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เช่นเดียวกัน ทำการวิเคราะห์ศึกษาจำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีสมรส อายุ 15-49 ปี และกำลังอยู่กินกับสามี ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษา พบว่า รายได้จากทรัพย์สิน ไม่มีความสำคัญ เนื่องจากรายได้ในส่วนนี้มีจำนวนต่ำ ทำให้ไม่ส่งผลต่อจำนวนบุตรเกิดรอด ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในเชิงลบต่อจำนวนบุตรเกิดรอด ได้แก่ จำนวนปีการศึกษาของบิดาและมารดา อายุแรกสมรสของมารดา และจำนวนคนอื่นที่อาศัยในครอบครัว กล่าวคือผลทางรายได้มีอิทธิพลสำคัญ ส่วนผลทางราคาในแง่ค่าเสียโอกาสเรื่องเวลาของบิดาและมารดาไม่มีอิทธิพลใดๆ เนื่องจากครอบครัวไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนของเวลาที่ใช้ในการเลี้ยงดูบุตร หากสมาชิกในครอบครัวมีจำนวนมากก็จะช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตรและช่วยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร และเมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงในช่วงทศวรรษนั้น ผลทางรายได้มีการเปลี่ยนแปลงจากค่าบวกไปเป็นค่าลบ ครอบครัวมีการเลือกทดแทนกันระหว่างจำนวนบุตรกับคุณภาพของบุตร จะมีบุตรน้อยคนลง เพื่อให้เด็กที่เกิดมามีคุณภาพชีวิตสูงขึ้น ส่วนความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมการเจริญพันธุ์ในเขตเมืองและเขตชนบท ครอบครัวชนบทมีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรต่ำ ส่งผลให้จำนวนบุตรเกิดรอดสูงกว่าครอบครัวในเมือง

ส่วนงานวิจัยของวนิดา สุเมธานนท์ (2527) ได้ศึกษาในเรื่องเดียวกันกับของเทียนฉาย กิระนันท์ (2527) เป็นการวิเคราะห์อุปสงค์ต่อบุตรของชาวกรุงเทพมหานครโดยพิจารณาจำนวนบุตรและคุณภาพของบุตร รวมถึงความสัมพันธ์ของการบริโภคทดแทนระหว่างจำนวนบุตรและคุณภาพของบุตร ศึกษาเฉพาะครัวเรือนที่ภรรยาอายุระหว่าง 35-49 ปี ปัจจุบันอยู่กินกับสามีและมีบุตรอย่างน้อย 1 คน โดยนำข้อมูลของโครงการวิจัย สภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของกรุงเทพมหานคร สํารวจโดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์แยกเป็นรายเขตพื้นที่ ได้แก่ เขตเมือง เขตต่อเมือง และเขตชานเมือง ผลการวิเคราะห์ในเขตเมือง พบว่า จำนวนบุตรจะแปรผันตามอายุของแม่และภูมิลำเนาเดิมของหัวหน้าครัวเรือน แต่จะแปรผันตรงข้ามกับอัตราค่าจ้างของแม่ และเมื่อพิจารณาในเชิงคุณภาพของบุตร พบว่า คุณภาพของบุตรแปรผันตามอัตราค่าจ้างของพ่อและอายุของแม่ ขณะที่รายได้ของครอบครัว อัตราค่าจ้างของแม่และภูมิลำเนาเดิมไม่มีผลใดๆ และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของการบริโภคทดแทนกันระหว่างจำนวนบุตรและคุณภาพของบุตรในครัวเรือน ซึ่งพิจารณาเพิ่มเติมต่อจากงานวิจัยของเทียนฉาย กิระนันท์ (2527) ปรากฏว่า ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างระดับรายได้ของครัวเรือนกับจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยของครัวเรือน และระหว่างจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยกับจำนวนปีการศึกษาโดยเฉลี่ยของบุตรคนโต (ซึ่งเป็นตัวแทนถึง

คุณภาพบุตร) พบแต่ จำนวนปีการศึกษาโดยเฉลี่ยของบุตรคนโตจะแปรผันตามรายได้ของครัวเรือน ซึ่งหมายความว่า ถ้าครัวเรือนมีรายได้สูงจะส่งผลต่อการที่บุตรคนโตจะได้รับการศึกษาสูงตามด้วย

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และประชากร ที่มีผลต่อความต้องการมีบุตรเพิ่มของสตรีไทยแล้ว พบว่า งานวิจัยของมานพ เอื้อศิลามงคล (2530) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรเพิ่ม โดยได้ผลการศึกษาที่ตรงข้ามกับงานของเทียนฉาย กีระนันท์ (2527) ในเรื่อง การศึกษาของบิดา-มารดา กล่าวคือ สตรีที่มีการศึกษาสูง จะมีความต้องการมีบุตรมาก และงานวิจัยนี้ได้สะท้อนผลการนับถือศาสนาของสตรีไทย สตรีที่นับถือศาสนาอิสลามจะมีความต้องการบุตรเพิ่มมากกว่าสตรีที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม และสตรีที่กำลังตั้งครรภ์ ต้องการมีบุตรเพิ่มมากกว่าสตรีที่ไม่ได้ตั้งครรภ์

อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537) ได้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการมีบุตรเพิ่ม โดยนำข้อมูลจากการสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับบุตร พ.ศ. 2536 มาใช้ในการวิเคราะห์เพิ่มเติมถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความต้องการมีบุตรเพิ่ม ใช้วิธีเลือกสุ่มตัวอย่างตามเฉพาะสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตอยู่เพียงคนเดียวหรือ 2 คนเท่านั้น ผลที่ได้คือ คู่สมรสมีความต้องการที่จะมีบุตรเพศละ 1 คนสูงสุด แม้ว่าในสังคมไทยมีความพึงพอใจในบุตรเพศชายบ้าง แต่ก็ไม่ได้มีผลกระทบต่อระดับภาวะเจริญพันธุ์ เนื่องจากคู่สมรสยังคำนึงถึงจำนวนบุตรที่มีอยู่ มาร่วมพิจารณาในการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มด้วย และต้องการจำกัดจำนวนบุตรให้มีขนาดเล็กมากกว่าการที่จะมีบุตรต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าจะได้บุตรเพศที่พึงพอใจตามจำนวนที่ต้องการ ผลการศึกษาค้างนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และผู้ที่อยู่ในเขตชนบทมีแนวโน้มที่จะต้องการบุตรเพิ่มสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก ของเขตเมืองตามลำดับ

ดังที่กล่าวแล้วนั้นภาวะเจริญพันธุ์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา เป็นผลให้มีความจำเป็นที่ความต้องการศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อให้มีครอบครัวและชัดเจนยิ่งขึ้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร ดังเช่น ผลงานวิจัยของปาลิดา นันท์เดชจร (2541) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย ได้ใช้ข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2533 และข้อมูลสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2533 โดยแยกพื้นที่ศึกษาต่างจากงานวิจัยของวนิดา สุเมธานนท์ (2527) ได้แบ่งเป็นเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล เปรียบ เทียบอายุของสตรีซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอายุ 15-24 ปี 25-34 ปี และ 35-49 ปี พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในเชิงบวก ได้แก่ อายุสตรี และศาสนาอิสลาม กล่าวคือ สตรีจะมีจำนวนบุตรเพิ่มขึ้นเมื่ออายุสูงขึ้น แต่เมื่อมีอายุสูงขึ้นระดับหนึ่ง จำนวนบุตรจะเริ่มลดลงอย่างช้าๆ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ในทางลบ ได้แก่ อายุยกกำลังสอง รายได้ของสตรี และจำนวนปีการศึกษา โดยสตรีที่มีรายได้และระดับการศึกษาสูงจะเลือกมีบุตรจำนวนน้อยลง เพื่อให้ได้บุตรที่มีคุณภาพสูงขึ้น เหมือนกับงานวิจัยของเทียนฉาย กีระนันท์ (2527) และยินดีที่จะจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการเลี้ยงดูบุตรเพิ่มขึ้น เมื่อรายได้สูงขึ้น ส่วนสตรีที่มีการศึกษาสูงจะมีบุตรน้อยลง เพราะมีต้นทุนค่าเสียโอกาสค่อนข้างสูง ส่วนการคุมกำเนิดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ

ภาวะเจริญพันธุ์ ซึ่งให้ผลขัดแย้งกับงานวิจัยที่ผ่านมาของมานพ เอื้อศีลามงคล (2530) ผลเนื่องมาจากลักษณะคำถามในสำมะโนประชากรและเคหะปี พ.ศ. 2533 ไม่ได้สะท้อนให้เห็นในเรื่องความถี่ในการใช้อุปกรณ์คุมกำเนิด

ในต่างประเทศงานวิจัยของโรเบิร์ต ที ไมเคิล (Robert T. Michael: 1972) พบว่า การศึกษาของบิดามารดามีทิศทางแปรผันกับจำนวนบุตร คือ พ่อแม่ที่มีการศึกษาสูง จะมีบุตรน้อย มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องการคุมกำเนิดดีกว่า สามารถป้องกันการตั้งครรภ์ได้หากไม่พร้อมจะมีบุตร ซึ่งจะส่งผลต่อการเว้นระยะห่างการมีบุตรและจำนวนบุตรที่ต้องการ ทำให้สามารถจำกัดขนาดของครอบครัวได้ และในประเทศบังกลาเทศ ซาเจดดา (Amin, Sajeda. no date) ได้ศึกษาอัตราการเกิดของประชากรในประเทศ พบว่า ประชากรบังกลาเทศมีจำนวนบุตรลดลงเฉลี่ยจากผู้หญิง 1 คนมีลูก 7 คน กลายเป็น 4 คนในปี ทศวรรษ 1980 และมีจำนวนบุตรลดลงต่ำกว่า 4 คน ในปี ค.ศ. 1993 ซึ่งมาจากปัจจัย 2 ประการ คือ (1) ปัจจัยทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของ ประชากรศาสตร์ และโครงสร้างทางสังคม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอันได้แก่ อัตราการตายน้อยลง ความยากจน และไร้ที่อยู่อาศัย การศึกษา ความปลอดภัย การประกันภัยในเด็ก และบทบาททางด้านเศรษฐกิจของผู้หญิง (2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ มีการเปลี่ยนแปลงในอาชีพ เนื่องมาจากสังคมที่เปิดกว้างมากทำให้เกิดการรับรู้ข่าวสารมากขึ้น และค่านิยมที่เปลี่ยนไปจากสังคมชนบทเป็นสังคมบริโภคนิยม

อนึ่ง ยังมีงานวิจัยของประเทศไนจีเรีย โทดาร์ และอีลีเนอร์ ศึกษาไว้ในปี ค.ศ. 1987 (Todaro, Michael P.; & Fapohunda Eleanor: 1987) พบว่า ประเทศไนจีเรีย การที่คู่สมรสตั้งใจจะมีบุตรนั้น ในความเป็นจริงแล้วอาจจะมีปัจจัยเอื้อ หรือขัดขวาง เป็นอุปสรรคต่อการมีบุตรได้ และการที่คู่สมรสจะสามารถมีบุตรได้ต้องมีรายได้ โดยมีข้อผูกมัดระหว่างพ่อและแม่ 3 ประการ ได้แก่

1. พ่อแม่จะสามารถเลี้ยงดูบุตรได้ต้องมีการวางแผนในเรื่อง การให้บุตรได้รับการศึกษา และมีโภชนาการที่ดี

2. ด้านพฤติกรรมกรรมการสืบพันธุ์โดยที่ชาย-หญิงแต่งงานอยู่กินกันฉันสามีภรรยา นั้น ภรรยา มีหน้าที่ปรนนิบัติสามีในเรื่องการทำอาหาร การดูแลความสะอาดภายในบ้าน ฯลฯ ส่วนสามีมีหน้าที่ดูแลให้ความคุ้มครองภรรยา ซึ่งถือเป็นข้อผูกมัดระหว่างสามีภรรยา

3. เป้าหมายที่สำคัญในการมีบุตรของคู่สมรส เพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล และได้รับประโยชน์จากบุตรที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทาง การเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลี้ยงดูตอบแทนพ่อแม่ยามชรา

อย่างไรก็ตาม การที่คู่สมรสตัดสินใจมีบุตรต้องคำนึงถึงต้นทุน และผลประโยชน์ในการมีบุตร โดยคู่สมรสจะต้องเสียค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินในการเลี้ยงดูเพิ่มขึ้น เช่น การให้การศึกษาบุตรในระดับที่สูงขึ้น หรือเป็นการเพิ่มเวลาในการเลี้ยงดู เพื่อให้บุตรที่เติบโตมีคุณภาพ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา สุเมธานนท์ (2527) ที่นำประเด็นคุณภาพของบุตรเข้ามาพิจารณาด้วย และหากลดค่าใช้จ่ายต่อบุตรลงไปในนั้น หมายความว่า พ่อแม่อาจต้องการบุตรเพิ่มขึ้นอีกได้

นอกจากนี้ งานวิจัยของประเทศปาเกีสถาน (Filmer, Deon.; & Pritchett, Lant. 1996) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้สภาพสิ่งแวดล้อมเลวลง และเมื่อสภาพแวดล้อมเลวลงจะทำให้เกิดประชากรมากขึ้น เป็นวัฏจักรแห่งความชั่วร้าย (Vicious Circle) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า อัตราการเกิดในประเทศต่างๆ นั้นประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ และหากเกิดความไม่สมดุลแล้ว ย่อมส่งผลให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศไทยสังคมของคนงานก่อสร้าง เป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ซึ่งได้รับการศึกษาน้อยไม่รู้จักวิธีการคุมกำเนิด ส่งผลให้มีบุตรจำนวนหลายคน บุตรที่เกิดมาแล้วแต่ไม่มีคุณภาพ ขาดการดูแลเอาใจใส่ เด็กไม่ได้รับการศึกษา ก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆ ตามมาเช่น เด็กมั่วสุมยาเสพติด ก่อปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ ซึ่งทำให้เกิดสภาพแวดล้อมสังคมเสื่อมโทรม เกิดวัฏจักรวนเวียนแบบนี้เรื่อยๆ

ตาราง 10 งานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์ต่อบุตร และภาวะเจริญพันธุ์

ผู้วิจัย	เทียนฉาย กิระนันท์	วนิดา สุเมธานนท์	มานพ เอื้อศิลามงคล	สำนักงานสถิติแห่งชาติ	ปาลิดา นันท์เดชขจร
ปีที่ทำการวิจัย	2527	2527	2530	2537	2547
ชื่อวิจัย	อุปสงค์ต่อบุตร : การเปลี่ยนแปลงในช่วงทศวรรษ	อุปสงค์ต่อบุตรของชาวกรุงเทพมหานคร	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการบุตรเพิ่มของสตรีไทย	ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการมีบุตรเพิ่มจากการสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับบุตร พ.ศ. 2536	การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย
ข้อมูลที่ใช้	ข้อมูลตัดขวางจากโครงการภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตาย และการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย พ.ศ. 2522	ข้อมูลโครงการวิจัยสภาวะทางเศรษฐกิจสังคมและประชากรของกรุงเทพมหานคร	- ข้อมูลโครงการสำรวจสภาวะคุมกำเนิดรอบที่สาม ของสำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันวิจัยทางประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และกองอนามัยครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข - แบบสอบถามสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับบุตร พ.ศ. 2536	ข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2533 และข้อมูลสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2533
ขอบเขตการวิจัย	ระดับประเทศ	กรุงเทพมหานคร (เขตเมือง, เขตต่อเมือง และเขตชานเมือง)	ระดับประเทศ	ระดับประเทศ	ระดับประเทศ (แบ่งเป็นเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล) และกำหนดกลุ่มอายุของสตรี
จำนวนตัวอย่าง	1,430	1,011	1,420	8,507	21,476
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	Ordinary Least Squares : OLS	Ordinary Least Squares : OLS	สถิติไคสแควร์ (Chi-Square)	Logistic Regression	Ordinary Least Squares : OLS

ที่มา : จากการรวบรวมงานวิจัย

ตาราง 11 สรุปผลการศึกษาทิศทางความสัมพันธ์ของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์ต่อบุตร และภาวะเจริญพันธุ์

ผู้วิจัย	เทียนฉาย กิระนันท์	วนิดา สุขเมธานนท์	มานพ เอื้อศิลามงคล	สำนักงานสถิติแห่งชาติ	ปาลิดา นันท์เดชขจร
ทิศทาง ความสัมพันธ์ กับจำนวนบุตร	+ ทางบวก คือ รายได้ - ทางลบ คือ อายุแรกสมรส, การศึกษา และจำนวน สมาชิกในครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์ กับ ค่าเสียเวลาของบิดามารดา	+ ทางบวก คือ อายุของแม่ และภูมิลำเนาเดิมของ หัวหน้าครอบครัว - ทางลบ คือ อัตราค่าจ้างของแม่ ไม่มีความสัมพันธ์ กับ อัตราค่าจ้างพ่อ และรายได้ ครอบครัว			
ทิศทาง ความสัมพันธ์ กับความ ต้องการมีบุตร เพิ่ม			+ ทางบวก คือ ศาสนา, การใช้ การป้องกันการปฏิสนธิ - ทางลบ ไม่มี ไม่มีความสัมพันธ์ กับเขตที่อยู่ อาศัย, อายุแรกสมรสและความรู้ เรื่องการป้องกันการปฏิสนธิ	+ ทางบวก คือ รายได้ และ สถานภาพทางเศรษฐกิจวัดได้ จากอาชีพ - ทางลบ คือ จำนวนและเพศ ของบุตรที่มีชีวิตอยู่	
ทิศทาง ความสัมพันธ์ กับภาวะเจริญ พันธุ์ของสตรี					+ ทางบวก คือ อายุ, ศาสนา อิสลาม และการคุมกำเนิด ของสตรี - ทางลบ คือ รายได้ของสตรี และจำนวนปีการศึกษาของสตรี ไม่มีความสัมพันธ์ กับความถี่ใน การใช้อุปกรณ์คุมกำเนิด

ที่มา : จากการรวบรวมงานวิจัย

6. นโยบายภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร

งานวิจัยของวรเวศม์ สุวรรณระดา (2548) ได้พิจารณามาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรสำหรับครอบครัว ซึ่งเป็นนโยบายสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ โดยวรเวศม์ได้บูรณาการระหว่างประเด็นของงานวิจัย 2 ชิ้น คือ งานวิจัยของโทมูระ (Tomura, 2000) ซึ่งแบ่งมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรออกเป็น 3 ประเภทได้แก่ (1) มาตรการทางการเงิน (2) มาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม (3) ประโยชน์เกื้อกูลจากนายจ้าง กับนิยามของมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคมขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization: ILO) เข้าด้วยกันพบว่า สามารถแบ่งประเภทของนโยบายที่สนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรสรุปได้ ดังนี้

1. มาตรการทางการเงิน (Fiscal Welfare; FW)

มาตรการทางการเงินเป็นนโยบายของภาครัฐในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยให้บุคคลผู้มีรายได้สามารถหักค่าลดหย่อนสำหรับบุตรได้คนละ 15,000 บาท หักคราวละไม่เกิน 3 คน และหักค่าลดหย่อนเพื่อการศึกษาสำหรับบุตรที่ศึกษาในประเทศได้คนละ 2,000 ซึ่งวิธีการให้ความช่วยเหลือในด้านนี้ไม่ได้มีผลกับผู้มีรายได้ต่ำแต่อย่างใด เนื่องจากมีการกำหนดเพดานของรายได้ที่จะเสียภาษี ผู้ที่มีรายได้สูงเท่านั้นถึงจะสามารถนำค่าลดหย่อนมาคำนวณหักได้เพื่อเสียภาษี

2. มาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม (Social Security; SS) แบ่งเป็น

2.1 มาตรการทางการเงินประกันสังคม เป็นการให้ความช่วยเหลือเฉพาะผู้ที่จ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนเท่านั้น ซึ่งได้แก่ ผู้ประกันตนในกองทุนประกันสังคม และสมาชิกของกองทุนสงเคราะห์ครูและครูใหญ่โรงเรียนเอกชน สิทธิประโยชน์ที่ผู้ประกันตนกองทุนประกันสังคมจะได้รับคือ ค่าคลอดบุตร และเงินชดเชยหลังลาคลอดบุตร ส่วนสิทธิประโยชน์ของกองทุนสงเคราะห์ครูและครูใหญ่โรงเรียนเอกชนนั้น ประกอบด้วยเงินสงเคราะห์บุตร และเงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาและค่ารักษาพยาบาล

2.2 มาตรการทางการเงินประชาสงเคราะห์ เป็นมาตรการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาสครอบครัวทหารผ่านศึก และผู้ประสบเหตุการณ์ไม่คาดฝัน ทำให้ไม่สามารถมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพตามปกติได้ โดยภาครัฐให้ความช่วยเหลือทั้งในรูปตัวเงิน สิ่งของ หรือบริการสาธารณะ

2.3 มาตรการด้านสวัสดิการรักษายาบาล กรณีบุตรของข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ รวมถึงสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน หรือครอบครัวทหารผ่านศึก มีสิทธิเบิกจ่ายค่ารักษายาบาลตามที่ต้นสังกัดกำหนด ส่วนเด็กที่เหลือจะใช้สิทธิจากโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค

3. มาตรการสนับสนุนด้านเวลา (Time Activities; TA)

ภายใต้กฎหมายแรงงานในปัจจุบันนั้น มีการกำหนดให้ลูกจ้างสตรีสามารถลาคลอดได้ 90 วัน โดยได้รับเงินชดเชยในช่วงที่หยุดงานด้วย (Paid Leave)

ในงานวิจัยของวรเวศม์ สุวรรณระดา ได้พิจารณาเปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยกับประเทศที่กำลังเผชิญปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ ได้แก่ อังกฤษ

ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมนี สวีเดน (ตาราง 12) พบว่ามีความแตกต่างกัน โดยแบ่งพิจารณาแบ่งเป็น 3 มาตรการ ดังนี้ (1) มาตรการทางการคลัง ประเทศไทยใช้วิธีการกำหนดค่าลดหย่อน ซึ่งวิธีนี้ไม่ต่างจากประเทศ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา และสวีเดน โดยจะเอื้อประโยชน์แก่ครอบครัวที่มีรายได้สูงมากกว่าครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ ส่วนอีกวิธีหนึ่งคือจำกัดการให้เครดิตภาษีนั้น ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส เป็นการช่วยเหลือครอบครัวที่มีฐานะด้อย ให้สามารถนำค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตรมาหักลดหย่อนภาษีได้ (2) มาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม การให้ความช่วยเหลือด้านนี้ประเทศไทยให้สวัสดิการเฉพาะบางอาชีพของบิดาและมารดาเท่านั้น บางประเทศอย่างเช่น ประเทศสิงคโปร์ ได้ให้ความช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายการเลี้ยงดูบุตรแก่ครอบครัวที่ทำงาน และไม่ทำงาน และยังมีเงินกันถมมอบให้แก่ครอบครัวที่มีบุตร (3) มาตรการสนับสนุนด้านเวลา มาตรการด้านนี้ของประเทศไทยมีเพียงการลาหยุดเพื่อคลอดบุตร โดยได้รับเงินชดเชยลาหยุดเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ (ตาราง 13) จะพบว่า เกือบทุกประเทศได้มีมาตรการให้มารดาสามารถลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรหลังคลอดได้ นอกเหนือจากการลาคลอดปกติ และเป็นการลาที่ได้รับเงินชดเชยด้วย ส่วนการลาอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจคือ การให้บิดาสามารถลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรได้ อย่างเช่นประเทศสิงคโปร์ ฝรั่งเศส อังกฤษ และสวีเดน

สรุปได้ว่า มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยทั้ง 3 มาตรการนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น จะพบว่า นโยบายภาครัฐที่ให้ความช่วยเหลือครอบครัวในเรื่องการมีบุตรทั้งที่เป็นตัวเงินและที่ไม่เป็นตัวเงิน ยังมีอยู่น้อยมาก

ตาราง 12 เปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรที่ใช้ในประเทศไทย และในบางประเทศที่สำรวจพบในเอกสาร หรือที่ปรากฏเป็นหลักฐาน

ประเทศ	ไทย	ญี่ปุ่น	สิงคโปร์	สหรัฐอเมริกา	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมัน	สวีเดน
รูปแบบ								
มาตรการทางการคลัง								
กำหนดค่าลดหย่อนภาษี	Yes	Yes	Yes	Yes	No	No	Yes	No
การให้เครดิตทางภาษี	No	No	No	Yes จำกัดรายได้	Yes จำกัดรายได้	Yes	No	No
มาตรการรูปแบบอื่นๆ	No	เพิ่มค่าลดหย่อน หากพิการ	เพิ่มค่าลดหย่อน มารดาที่ทำงาน	No	No	วิธีการ คำนวณภาษี	No	No
มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม								
เงินอุดหนุนการมีบุตร	Yes - แบบจ่ายเงินสมทบ - ประชาสงเคราะห์	Yes	Yes	แต่ละรัฐมีมาตรการ ต่างๆ เป็นของตน ไม่ขึ้นกับส่วนกลาง	Yes - แบบจ่ายเงินสมทบ - ไม่จ่ายเงินสมทบ	Yes ไม่ต้องจ่ายเงิน สมทบ	Yes ไม่ต้องจ่ายเงิน สมทบ	Yes ไม่ต้องจ่ายเงิน สมทบ
เงินชดเชยการหยุดงานเพื่อคลอดบุตร	Yes	Yes	Yes		Yes	Yes	Yes	Yes
เงินอุดหนุนช่วยเหลือค่าใช้จ่ายบุตร	No	No	Yes		อยู่ในเครดิตภาษี	No	No	Yes
ความคุ้มครองด้านการรักษาพยาบาล	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
มาตรการรูปแบบอื่นๆ	ให้ทุนการศึกษา (เฉพาะกลุ่ม)	No	ให้เงินกันตุง	ขึ้นอยู่กับแต่ละรัฐ	ช่วยเหลือค่าใช้จ่าย เบื้องต้นก่อนคลอด	เงินช่วยมารดาที่ ออกจากงานเพื่อ เลี้ยงดูบุตร	ค่าใช้จ่ายที่อยู่อาศัย	ช่วยบุตรป่วยพิการ และค่าใช้จ่ายที่อยู่อาศัย
มาตรการสนับสนุนทางด้านเวลา								
ลาหยุดเพื่อการคลอดบุตร	Yes	Yes	Yes	แต่ละรัฐมีมาตรการ ต่างๆ เป็นของตน ไม่ขึ้นกับส่วนกลาง	Yes	Yes	Yes	Yes
ลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรหลังคลอด	No	Yes	Yes		Yes	Yes	Yes	Yes
สามีลาหยุดช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตร	No	No	Yes		Yes	Yes	Yes	Yes

ที่มา : ปรับปรุงจาก วรเวชม์ สุวรรณระดา : งานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยด้านความครอบคลุมและผลกระทบต่อการตัดสินใจมีบุตร ,2548

หน้า 79 โดยที่ **Yes** หมายความว่า ประเทศนั้นมีการใช้มาตรการ **No** หมายความว่า ประเทศนั้นไม่มีการใช้มาตรการ

ตาราง 13 เปรียบเทียบรายละเอียดมาตรการสนับสนุนด้านเวลาในประเทศไทย และในบางประเทศที่สำรวจพบในเอกสาร หรือที่ปรากฏเป็นหลักฐาน

รูปแบบประเทศ	ลาหยุดเพื่อคลอดบุตร (Maternity Leave)	ลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร (Parental Leave)	สามีลาหยุดช่วยเลี้ยงดูบุตร (Paternity Leave)	รูปแบบอื่น ๆ
ไทย	ลาคลอดบุตร 90 วัน (12 สัปดาห์)	-	-	-
ญี่ปุ่น	ลาก่อนคลอด 4 สัปดาห์ ลาหลังคลอด 8 สัปดาห์	บุตรแรกเกิด – อายุ 1 ปีลาได้ไม่เกิน 1 ปี กรณีพิเศษลาได้เป็น 1 ปีครึ่ง	-	ส่งเสริมให้สถานประกอบการมีการจำกัด ชั่วโมงทำงานเพื่อให้มีเวลาดูแลบุตร
สิงคโปร์	ลาคลอดบุตร 8 – 12 สัปดาห์ (ต้องทำงานต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 6 เดือน)	ลาหยุดได้	ลาหยุดได้ 2 วันต่อปี อายุงานอย่างต่ำ 3 เดือน บุตรต้องมีอายุต่ำกว่า 7 ปี	-
สหรัฐอเมริกา	มีความแตกต่างกันในแต่ละรัฐเนื่องจากรูปแบบการปกครอง แต่ละรัฐจึงกำหนดนโยบายที่ไม่เหมือนกัน			
อังกฤษ	ลาคลอดบุตร 26 สัปดาห์ ลาเพิ่มเติม 26 สัปดาห์ (เฉพาะผู้ที่ทำงานติดต่อกันเป็นเวลา 26 สัปดาห์)	ทำงานต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 1 ปี ลาหยุดได้ 13 สัปดาห์ (บุตรอายุไม่เกิน 6 ปี) และหากเด็กอยู่ในภาวะทุพพลภาพ / พิการ ลาหยุดได้ 18 สัปดาห์ (บุตรอายุไม่เกิน 18 ปี)	ลาหยุดได้ 1 – 2 สัปดาห์ ต่อเนื่อง เริ่มนับจากวันที่คลอดบุตรหรือวันใดก็ได้แต่ต้องภายในระยะเวลา 56 วันนับจากวันที่ภรรยาคลอดบุตร	- Flexible Working เรียกร้องให้นายจ้างปรับเปลี่ยนงานให้สามารถดูแลบุตรได้ - Time-off for Dependents ลาหยุดเพื่อดูแลผู้ที่เป็นภาระในครอบครัว / บุตร ได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม
ฝรั่งเศส	บุตรคนที่ 1-2 ลาก่อนคลอด 8 สัปดาห์ ลาหลังคลอด 18 สัปดาห์ บุตรคนที่ 3 ลาก่อนคลอด 12 สัปดาห์ ลาหลังคลอด 22 สัปดาห์	ลาหยุดได้ แต่ต้องทำงานมาแล้วอย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป และจะต้องแจ้งให้นายจ้างทราบล่วงหน้าก่อน 1 เดือน	บุตรคนที่ 1-2 ลาหยุดได้ 14 วันต่อปี บุตรคนที่ 3 ลาหยุดได้ 21 วันต่อปี	- Sick Child Leave ลาหยุดงานได้ไม่เกิน 5 วัน กรณีบุตรเจ็บป่วย (บุตรอายุต่ำกว่า 6 ปี) กรณีเจ็บป่วยรุนแรง ลาหยุดได้ 4 เดือน - Early Childhood Education and Care รัฐบาลช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในสถานอนุบาลเด็กในกรณีครอบครัวที่บิดาและมารดาต้องทำงาน
เยอรมัน	ทั้งบิดาและมารดาลาหยุดพร้อมกันได้สูงสุดไม่เกิน 3 ปี ต่อบุตรที่ให้อาเนด 1 คน	ทั้งบิดาและมารดาลาหลังลาหยุดคลอดบุตรครบตามจำนวนแล้ว ลาหยุดได้อีก 8 สัปดาห์ หรือจะใช้สิทธิภายหลังที่บุตรมีอายุระหว่าง 3 – 8 ปี ก็ได้		-
สวีเดน	ลาก่อนคลอด 7 สัปดาห์ ลาหลังคลอด 7 สัปดาห์	ลาหยุดต่อเนื่องได้ เป็นระยะเวลา 390 วัน จำนวนวันลาหยุดรวมของบิดาและมารดาใช้รวมได้ 480 วัน จนกระทั่งบุตรอายุ 8 ปี	Dad 's Day ให้บิดาลาได้ 10 วัน	-

ที่มา : การสังเคราะห์ เปรียบเทียบความแตกต่าง ความคล้ายคลึงของมาตรการ ที่พบจากเอกสารงานศึกษาหรือวิจัยในต่างประเทศ ดูรายละเอียดใน วรเวชม์ สุวรรณระดา (2548)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่สมรสที่มีอายุ 15 - 40 ปี อยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยา ทั้งที่จดทะเบียนสมรส และไม่ได้จดทะเบียนสมรส และมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร อย่างไม่จำกัด ไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่มีลักษณะตามเงื่อนไขกำหนดข้างต้นได้

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากร ฉะนั้น การคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จะคำนวณได้จากสูตร ยามาเน่ (Yamane, 1967: 121) ดังนี้

$$n = \frac{p(1-p)Z_{\frac{\alpha}{2}}^2}{e^2}$$

โดย n หมายถึง ขนาดตัวอย่าง

p หมายถึง สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยจะสุ่ม ในที่นี้ คือ 0.5

$Z_{\frac{\alpha}{2}}$ หมายถึง ค่าสถิติที่มีการแจกแจงแบบปกติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% คือ ± 1.96

e หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อน

เนื่องจากให้ความเชื่อมั่น 95% ฉะนั้น ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% แทนค่าในสูตรข้างบน จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ดังนี้

$$n = \frac{0.5(1-0.5)(\pm 1.96^2)}{0.05^2}$$

$$n = 384.16 \text{ หรือ } n \cong 400$$

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ 400 ตัวอย่าง

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ ใช้วิธีสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Sampling) จากสถิติอัตราการเกิดปี 2550 ในเขตกรุงเทพมหานครที่แบ่งออกเป็น 50 เขต โดยเรียงลำดับตามอัตราการเกิดสูงสุดไปหาเขตที่มีอัตราการเกิดต่ำสุด (ตาราง 14) เขตที่มีอัตราการเกิดสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เขตราชเทวี เขตปทุมวัน และเขตบางกอกน้อย (กรมการปกครอง. 2551: ออนไลน์) อย่างไรก็ตาม ข้อตั้งข้อสังเกตว่า การเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากเขตในกรุงเทพมหานคร 3 อันดับข้างต้นนั้น มีเหตุผลคือ เป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลที่มีการเรียนการสอนคณะแพทยศาสตร์ อีกทั้งเป็นโรงพยาบาลที่มีชื่อเสียงมีหญิงมาคลอดบุตรเป็นจำนวนมาก และเมื่อคลอดบุตรแล้วทางโรงพยาบาลมีหน้าที่เป็นผู้แจ้งเกิด ส่งผลให้ 3 เขตนี้ มีอัตราการเกิดสูง นั่นคือ เขตราชเทวี เป็นเขตที่มีจำนวนการเกิดสูงสุด เนื่องจากมีทั้งโรงพยาบาลรามาธิบดี และโรงพยาบาลราชวิถี รองลงมาเขตปทุมวัน เป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และเขตบางกอกน้อย เป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลศิริราช ดังนั้นผู้วิจัยได้ให้น้ำหนักการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ยเท่ากันในแต่ละเขต จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง โดยเลือกผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากการสัมภาษณ์คู่สมรสที่มาติดต่อรับบริการจาก 2 แห่ง คือ (1) สำนักงานเขต (2) สำนักงานประกันสังคม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้บริการด้านการประกันสังคมแก่ลูกจ้างในการขอรับประโยชน์ทดแทน ซึ่งการแบ่งเขตความรับผิดชอบการให้บริการนั้น จะแบ่งตามเขตพื้นที่ตั้งของสถานประกอบการที่มีลูกจ้างทำงานอยู่

ดังนั้น จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการทั้งหมด 400 ตัวอย่าง จาก 3 เขต สามารถเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างแต่ละพื้นที่ ได้ดังนี้

(1) เขตราชเทวี เก็บตัวอย่างที่สำนักงานเขตราชเทวี จำนวน 67 ตัวอย่าง และสำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ 3 ซึ่งรับผิดชอบสถานประกอบการที่อยู่ในเขตราชเทวี จำนวน 67 ตัวอย่าง รวม 134 ตัวอย่าง

(2) เขตปทุมวัน เก็บตัวอย่างที่สำนักงานเขตปทุมวัน จำนวน 67 ตัวอย่าง และสำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ 4 ซึ่งรับผิดชอบสถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในเขตปทุมวัน จำนวน 67 ตัวอย่าง รวม 134 ตัวอย่าง

(3) เขตบางกอกน้อย เก็บตัวอย่างที่สำนักงานเขตบางกอกน้อย จำนวน 66 ตัวอย่าง และสำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ 5 ซึ่งรับผิดชอบสถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในเขตบางกอกน้อย จำนวน 66 ตัวอย่าง รวม 132 ตัวอย่าง

ตาราง 14 รายงานสถิติจำนวนการเกิดปี 2550

ลำดับ	เขต	จำนวนการเกิด (คน)	ลำดับ	เขต	จำนวนการเกิด (คน)
1	ราชเทวี	11,661	26	คลองเตย	1,059
2	ปทุมวัน	10,505	27	วังทองหลาง	954
3	บางกอกน้อย	9,856	28	จตุจักร	938
4	คันนายาว	9,564	29	สะพานสูง	802
5	สายไหม	6,070	30	จอมทอง	746
6	คลองสาน	5,114	31	บางพลัด	688
7	บางรัก	4,801	32	หนองจอก	518
8	บางคอแหลม	4,608	33	ลาดกระบัง	474
9	ดุสิต	4,469	34	หนองแขม	465
10	ธนบุรี	3,519	35	สาทร	461
11	บางแค	3,066	36	หลักสี่	348
12	วัฒนา	2,868	37	ปทุม	290
13	ป้อมปราบศัตรูพ่าย	2,798	38	ลาดพร้าว	257
14	มีนบุรี	2,727	39	วัฒนา	205
15	ประเวศ	2,719	40	บางบอน	64
16	บางซื่อ	2,691	41	ยานนาวา	14
17	ห้วยขวาง	2,262	42	ดินแดง	3
18	พญาไท	2,198	43	ทุ่งครุ	3
19	บางนา	2,049	44	ดอนเมือง	3
20	สวนหลวง	1,809	45	คลองสามวา	2
21	บางกะปิ	1,733	46	ตลิ่งชัน	2
22	ราษฎร์บูรณะ	1,420	47	พระโขนง	2
23	บางเขน	1,320	48	พระนคร	2
24	ภาษีเจริญ	1,206	49	บางกอกใหญ่	2
25	บางขุนเทียน	1,199	50	สัมพันธวงศ์	0

ที่มา : อ้างจาก กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย. (2551). รายงานสถิติจำนวนการเกิดปี 2550. (ออนไลน์)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามจุดมุ่งหมาย โดยศึกษาหลักการและทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา บทความทางด้าน เศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งแบบสอบถามในการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเชิงนโยบายด้านมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร
- ตอนที่ 3. ข้อมูลเกี่ยวกับผลของนโยบายภาครัฐที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตร

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยของ วรเวศม์ สุวรรณระดา (2548) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวทางศึกษาต่อโดยใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอยปัวส์ซง (Poisson Regression) เปรียบเทียบกับวิธีวิเคราะห์ถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square) : OLS สำหรับงานวิจัยนี้

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมคำถามวิจัยและตัวแปรทุกตัว

3. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบในขั้นแรก

4. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงและแก้ไข จึงนำไปทดสอบเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปสอบถาม กลุ่มสมรสอายุ 15 - 40 ปี อยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยา ทั้งที่จดทะเบียนสมรส และไม่ได้จดทะเบียนสมรส โดยจะต้องมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เลือกผู้ตอบแบบสอบถามจากการที่กลุ่มสมรส(หญิง-ชาย) มาเย็นเบิกสิทธิประโยชน์ของตนเอง หรือกลุ่มสมรสในกรณีต่างๆ มีทั้งที่เป็นลูกจ้างของหน่วยงานภาคเอกชน หรือข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐ ณ สำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ 5 จำนวน 50 ตัวอย่าง เพื่อหาจุดบกพร่องและข้อควรปรับปรุงแก้ไข ให้แบบสอบถามมีความเหมาะสม สมบูรณ์และครบถ้วน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัย สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทตามการจำแนกจากแหล่งที่มาของข้อมูล คือ

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) คือ ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมจากข้อมูลที่มีผู้ทำการเก็บรวบรวมหรือเรียบเรียงไว้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นเอกสารอ้างอิงในการทำวิจัย แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

- 1.1 ประเภทหรือตำราหรือเอกสารทางวิชาการ ซึ่งเป็นการอ้างอิงในเชิงทฤษฎีหรือแนวคิด และทางข้อมูลสถิติต่างๆ ได้แก่ หนังสือเศรษฐศาสตร์ เศรษฐมิติ เอกสารประกอบการ

เรียนการสอน ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับประชากรศาสตร์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ประชากรของโลก

1.2 ประเภทงานวิจัย ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์หรือปริญญานิพนธ์ ทั้งงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนบุตร อัตราการเกิด

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) คือ ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเชิงนโยบายด้านมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร

ตอนที่ 3. ข้อมูลเกี่ยวกับผลของนโยบายภาครัฐที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตร

ส่วนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ จะใช้การสัมภาษณ์ตอบแบบสอบถาม กับคู่สมรสที่มีอายุ 15-40 ปี อยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยา ทั้งที่จดทะเบียนสมรส และไม่ได้จดทะเบียนสมรส และมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้เป็นลักษณะปลายปิดและปลายเปิด เพื่อให้ทราบถึงความต้องการจะมีบุตรหรือไม่มีบุตร และจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการจะมี

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามจากการสำรวจที่สมบูรณ์ จำนวน 400 ชุด ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกระทำข้อมูลที่ได้มา ดังต่อไปนี้

1. นำแบบสอบถามที่เก็บได้แต่ละชุดมาบันทึกลงใน spread sheet โดยมีวิธีการกรอกข้อมูลแต่ละตัวแปร จากแบบสอบถามตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม ข้อที่ 1 – 20 แสดงไว้ในตาราง 15

2. แบบสอบถามตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม ข้อที่ 20 -22 และตอนที่ 2 ปัจจัยเชิงนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร วิเคราะห์โดยการเก็บค่าความถี่สถิติร้อยละ นำมาอธิบายผลแบบพรรณนา

3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 3 ตั้งแต่ข้อ 33 – 40 เกี่ยวกับเรื่องผลของนโยบายรัฐ ที่ส่งผลต่อระดับความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร ในระดับต่างๆ คือ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับน้อย ระดับน้อยที่สุด และไม่มีผลเลย โดยนำแบบสอบถามในส่วนนี้มาแปลงค่า เพื่อให้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สามารถประมวลผลได้ จากการแทนค่าเป็น (1) สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่เลือกตอบแต่ละข้อในระดับมากที่สุด และระดับมาก อธิบายได้ว่านโยบายนั้นมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตร และแทนค่าเป็น (0) สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่เลือกตอบแต่ละข้อในระดับน้อย ระดับน้อยที่สุด และไม่มีผลเลย หมายความว่านโยบายนั้นไม่มีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรของคู่สมรส สาเหตุที่ต้องมาจัดกลุ่มเป็น (0) และ (1) ทั้งนี้ เพราะตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรหุ่น (dummy variable) ซึ่งในการประมวลผลของสมการนั้น ถ้ามีตัวแปรหุ่นมากเกินไป จะมีผลเสียหลายต่อแบบจำลอง การจัดกลุ่มใหม่นี้ จะทำให้ตัวแปรหุ่นที่เป็นนโยบายรัฐตั้งแต่ตัวแปร N33 – N40 เหลือเพียงค่า (0) และ (1) เท่านั้น ดังรายละเอียดตาราง 16

ตาราง 15 รายละเอียดของตัวแปร และลักษณะของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร		ความหมายของตัวแปร	ลักษณะตัวแปร
เพศ	Gender	เพศชาย	1 – เพศชาย
		เพศหญิง	0 – เพศหญิง
อายุ (ปี)	Rage	อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม	ตัวแปรปริมาณ
	Coage	อายุของคู่สมรส	ตัวแปรปริมาณ
อาชีพ	Occt	อาชีพของคู่สามีภรรยา	1-แรงงานในระบบ 0-แรงงานนอก ระบบ
ระยะเวลาที่สมรส (ปี)	Marital	ระยะเวลารวมที่คู่สมรสอาศัยอยู่ร่วมกันเป็น สามีภรรยา	ตัวแปรปริมาณ
จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงสุด (ปี)	Redu	จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบ แบบสอบถาม	ตัวแปรปริมาณ
	Coedu	จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงสุดของคู่สมรส	ตัวแปรปริมาณ
สุขภาพ	Rhealth	ผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีปัญหาสุขภาพที่ทำให้ มีบุตรไม่ได้	1 – ใช่, 0 - ไม่ใช่
	Cohealth	คู่สมรสของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีปัญหา สุขภาพที่มีบุตรไม่ได้	1 – ใช่, 0 - ไม่ใช่
จำนวนสมาชิกใน ครอบครัว(คน)	Member	จำนวนสมาชิกทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในครอบครัว	ตัวแปรปริมาณ
รายได้หลังหักภาษี ต่อเดือน (บาท)	Rsalary	รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม	ตัวแปรปริมาณ
	Cosalary	รายได้ของคู่สมรสผู้ตอบแบบสอบถาม	ตัวแปรปริมาณ
ข้อมูลการมีบุตร	Havechild	ผู้ตอบแบบสอบถามมีบุตรอยู่แล้ว	1 – ใช่, 0 - ไม่ใช่
จำนวนบุตรที่มีอยู่ (คน)	Amount child	จำนวนบุตรที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอยู่เดิม	ตัวแปรปริมาณ
ค่าใช้จ่ายการเลี้ยงดูบุตร (บาท)	Expense	ค่าใช้จ่ายที่จ่ายเพื่อเลี้ยงดูบุตรต่อเดือน	ตัวแปรปริมาณ
จำนวนบุตรที่ต้องการมี (คน)	Amount demand	จำนวนบุตรที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการ	ตัวแปรปริมาณ

ตาราง 16 รายละเอียดตัวแปรนโยบายภาครัฐ ที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตร

ตัวแปร	ความหมายของตัวแปร	ลักษณะตัวแปร
นโยบาย ภาครัฐ	N33 การให้นำค่าลดหย่อนสำหรับบุตรมาคำนวณ ชำระภาษีส่งผลต่อการมีบุตร	1 - ตอบมากที่สุด และมาก 0 - ตอบน้อย น้อยที่สุด และไม่มีผล
	N34 การให้เงินช่วยเหลือค่าคลอดบุตร ส่งผลต่อ การมีบุตร	1 - ตอบมากที่สุด และมาก 0 - ตอบน้อย น้อยที่สุด และไม่มีผล
	N35 การให้เงินชดเชยการหยุดงานในช่วงเวลาที่ ลาคลอดบุตร ส่งผลต่อการมีบุตร	1 - ตอบมากที่สุด และมาก 0 - ตอบน้อย น้อยที่สุด และไม่มีผล
	N36 การให้เงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายการเลี้ยงดูบุตร ส่งผลต่อการมีบุตร	1 - ตอบมากที่สุด และมาก 0 - ตอบน้อย น้อยที่สุด และไม่มีผล
	N37 การให้มารดาสามารถลาหยุดเพื่อคลอดบุตร ได้เป็นเวลา 90 วัน ส่งผลต่อการมีบุตร	1 - ตอบมากที่สุด และมาก 0 - ตอบน้อย น้อยที่สุด และไม่มีผล
	N38 การให้มารดาลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรได้ หลังจากคลอดบุตร ส่งผลต่อการมีบุตร	1 - ตอบมากที่สุด และมาก 0 - ตอบน้อย น้อยที่สุด และไม่มีผล
	N39 การให้บิดาลาหยุดเพื่อช่วยเลี้ยงดูบุตรได้ ส่งผลต่อการมีบุตร	1 - ตอบมากที่สุด และมาก 0 - ตอบน้อย น้อยที่สุด และไม่มีผล
	N40 การจัดสวัสดิการให้บริการด้านสถานอนุบาล เด็ก ช่วยเหลือบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตร ส่งผลต่อการมีบุตร	1 - ตอบมากที่สุด และมาก 0 - ตอบน้อย น้อยที่สุด และไม่มีผล

จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยปัวส์ซง (Poisson Regression) เปรียบเทียบกับวิธีวิเคราะห์ถดถอยกำลังสองน้อยสุด (Ordinary Least Square) : OLS เพื่อตอบความมุ่งหมายของงานวิจัยที่ศึกษาข้อที่ 1 ในการวิเคราะห์หาจำนวนบุตรที่คู่สมรสในกรุงเทพมหานครคาดว่าจะมีภายใต้มาตรการทางการคลัง มาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม มาตรการสนับสนุนด้านเวลา และปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคม ซึ่งใช้วิธีวิเคราะห์ 2 วิธีดังต่อไปนี้

1. วิธีการวิเคราะห์ถดถอยปัวส์ซง (Poisson Regression)

แบบจำลองที่ใช้ประมวลผลสมการเพื่อหาจำนวนบุตร เนื่องจากจำนวนบุตรเป็นจำนวนนับที่ไม่ต่อเนื่อง (Discrete variable) เช่น มีลูก 2 คน หรือมีลูก 4 คน จำนวนนับจะไม่เป็นทศนิยมโดยเด็ดขาด (Continuous variable) การประมวลผลสมการโดยวิธี OLS จะใช้ไม่ได้เนื่องจากไม่เหมาะสมในกรณีที่ตัวแปรตามเป็นเลขจำนวนนับ นักเศรษฐมิติแนะนำให้ใช้ Poisson Regression การวิเคราะห์ถดถอยปัวส์ซงนี้มีความเหมาะสมกับลักษณะตัวแปรที่ต้องการศึกษาเป็นจำนวนนับ (Count data) คือ จำนวนบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานครต้องการจะมี ซึ่งมีลักษณะตัว

แปรชนิดไม่ต่อเนื่อง (discrete random variable) เริ่มตั้งแต่ 0, 1, 2,... โดยนำตัวแปรอิสระมาวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการจะมี ซึ่งในงานวิจัยนี้สามารถเขียนได้ดังสมการ (3.1)

$$\begin{aligned} \ln \text{Amountdemand} = & \beta_0 + \beta_1 \text{gender} + \beta_2 \text{Rage} + \beta_3 \text{Coage} + \beta_4 \text{Occt} + \beta_5 \text{Marital} \\ & + \beta_6 \text{Redu} + \beta_7 \text{Coedu} + \beta_8 \text{Rhealth} + \beta_9 \text{Cohealth} + \beta_{10} \text{Member} \\ & + \beta_{11} \text{Rsalary} + \beta_{12} \text{Cosalary} + \beta_{13} \text{Havechild} + \beta_{14} \text{Amountchild} \\ & + \beta_{15} \text{Expense} + \beta_{16} \text{N33} + \beta_{17} \text{N34} + \beta_{18} \text{N35} + \beta_{19} \text{N36} + \beta_{20} \text{N37} \\ & + \beta_{21} \text{N38} + \beta_{22} \text{N39} + \beta_{23} \text{N40} \end{aligned} \quad \dots(3.1)$$

โดยกำหนดให้

Amount demand	จำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการจะมี (คน) ตัวแปรเชิงปริมาณ
Gender	เพศของกลุ่มตัวอย่าง เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยกำหนดให้ 1 = เพศชาย 0 = เพศหญิง
Rage	อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม (ปี) ตัวแปรเชิงปริมาณ
Coage	อายุของคู่สมรส (ปี) ตัวแปรเชิงปริมาณ
Occt	อาชีพของคู่สามีภรรยา เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยกำหนดให้ 1 = เป็นคู่สามีภรรยาอย่างน้อยหนึ่งคนที่มีอาชีพเป็นแรงงานที่อยู่ในระบบ 0 = เป็นคู่สามีภรรยาทั้งสองคนที่มีอาชีพเป็นแรงงานที่อยู่ในระบบ
Marital	ระยะเวลาที่สมรส (ปี) ตัวแปรเชิงปริมาณ
Redu	จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม (ปี) ตัวแปรเชิงปริมาณ
Coedu	จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงสุดของคู่สมรส (ปี) ตัวแปรเชิงปริมาณ
Rhealth	ปัญหาสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยกำหนดให้ 1 = ผู้ตอบที่ไม่มีปัญหาสุขภาพที่มีบุตรไม่ได้ 0 = ผู้ตอบที่มีปัญหาสุขภาพส่งผลต่อการมีบุตร
Member	จำนวนสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง (คน) ตัวแปรเชิงปริมาณ
Rsalary	รายได้หลังหักภาษีต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง (บาท) ตัวแปรเชิงปริมาณ
havechild	กลุ่มตัวอย่างมีบุตรหรือไม่ เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยกำหนดให้ 1 = ผู้ตอบที่มีบุตรอยู่แล้ว 0 = ผู้ตอบที่ไม่มีบุตร
Amount child	จำนวนบุตรที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอยู่เดิม (คน) ตัวแปรเชิงปริมาณ
expense	ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรต่อเดือน (บาท) ตัวแปรเชิงปริมาณ

- N33 นโยบายนำค่าลดหย่อนเลี้ยงดูบุตรมาคำนวณเสียภาษี เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยกำหนดให้
 1 = เห็นด้วยกับนโยบายนำค่าลดหย่อนเลี้ยงดูบุตรมาคำนวณชำระภาษี
 0 = ไม่เห็นด้วยกับนโยบายนำค่าลดหย่อนเลี้ยงดูบุตรมาคำนวณชำระภาษี
- N34 นโยบายให้เงินช่วยเหลือค่าคลอดบุตร เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยกำหนดให้
 1 = เห็นด้วยกับนโยบายให้เงินช่วยเหลือค่าคลอดบุตร
 0 = ไม่เห็นด้วยกับนโยบายให้เงินช่วยเหลือค่าคลอดบุตร
- N35 นโยบายให้เงินชดเชยหยุดงานช่วงคลอดบุตร เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยกำหนดให้
 1 = เห็นด้วยกับนโยบายให้เงินชดเชยหยุดงานช่วงคลอดบุตร
 0 = ไม่เห็นด้วยกับนโยบายให้เงินชดเชยหยุดงานช่วงคลอดบุตร
- N36 นโยบายให้เงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตร เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยกำหนดให้
 1 = เห็นด้วยกับนโยบายให้เงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตร
 0 = ไม่เห็นด้วยกับนโยบายให้เงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตร
- N37 นโยบายให้มารดาลาหยุดเพื่อคลอดบุตรได้ 90 วัน เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยกำหนดให้
 1 = เห็นด้วยกับนโยบายให้มารดาลาหยุดเพื่อคลอดบุตรได้ 90 วัน
 0 = ไม่เห็นด้วยกับนโยบายให้มารดาลาหยุดเพื่อคลอดบุตรได้ 90 วัน
- N38 นโยบายให้มารดาลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรหลังคลอดบุตร เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยกำหนดให้
 1 = เห็นด้วยกับนโยบายให้มารดาลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรหลังคลอดบุตร
 0 = ไม่เห็นด้วยกับนโยบายให้มารดาลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรหลังคลอดบุตร
- N39 นโยบายให้บิดาลาหยุดเพื่อช่วยเลี้ยงดูบุตร เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยกำหนดให้
 1 = เห็นด้วยกับนโยบายให้บิดาลาหยุดเพื่อช่วยเลี้ยงดูบุตร
 0 = ไม่เห็นด้วยกับนโยบายให้บิดาลาหยุดเพื่อช่วยเลี้ยงดูบุตร
- N40 นโยบายการจัดสวัสดิการด้านสถานอนุบาลเด็ก เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ โดยกำหนดให้
 1 = เห็นด้วยกับนโยบายการจัดสวัสดิการด้านสถานอนุบาลเด็ก
 0 = ไม่เห็นด้วยกับนโยบายการจัดสวัสดิการด้านสถานอนุบาลเด็ก

2. วิธีการวิเคราะห์ถดถอยกำลังสองน้อยสุด (Ordinary Least Square) : OLS

แบบจำลองวิเคราะห์การถดถอยกำลังสองน้อยสุด เป็นการวิเคราะห์โดยให้ตัวแปรตามเป็นตัวแปรต่อเนื่อง และกำหนดให้ข้อมูลมีลักษณะการแจกแจงแบบปกติ โดยให้ค่าความแปรปรวนคงที่ ซึ่งสามารถเขียนแบบจำลองได้ดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned} \text{Amountdemand} = & \beta_0 + \beta_1 \text{gender} + \beta_2 \text{Rage} + \beta_3 \text{Coage} + \beta_4 \text{Occt} + \beta_5 \text{Marital} \\ & + \beta_6 \text{Re du} + \beta_7 \text{Coedu} + \beta_8 \text{Rhealth} + \beta_9 \text{Cohealth} + \beta_{10} \text{Member} \\ & + \beta_{11} \text{Rsalary} + \beta_{12} \text{Cosalary} + \beta_{13} \text{Havechild} + \beta_{14} \text{Amountchild} \\ & + \beta_{15} \text{Expense} + \beta_{16} \text{N33} + \beta_{17} \text{N34} + \beta_{18} \text{N35} + \beta_{19} \text{N36} + \beta_{20} \text{N37} \\ & + \beta_{21} \text{N38} + \beta_{22} \text{N39} + \beta_{23} \text{N40} \end{aligned} \quad \dots(3.2)$$

โดยมีรายละเอียดของตัวแปร เหมือนกับการวิเคราะห์ด้วยวิธีปัสซัง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้จะมีทั้งสถิติเชิงพรรณนา เช่น การคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ สถิติเชิงอนุมาน เช่น การประมวลผล ในสมการที่ตัวแปรตามเป็นจำนวนนับ เพื่อศึกษาหาจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการจะมี โดยใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอยปัสซัง เปรียบเทียบกับวิธีกำลังสองน้อยที่สุด จากแบบจำลองที่ได้ในงานวิจัยนี้ข้างต้น

อนึ่ง เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย และชัดเจนขึ้น จึงใช้ตาราง 17 สรุปสาระสำคัญของการตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 2 ได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งรายละเอียดของสูตรในการคำนวณ ตัวแปร และที่มาของข้อมูลที่จะใช้เป็นตัวแปร จะมีการอธิบายไว้แล้วในบทที่ 2 และ 3

ตาราง 17 สรุปรายละเอียดของหลักการในการคำนวณ ตัวแปร และที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	หลักการหรือสูตรในการคำนวณ	ตัวแปร	ที่มาของข้อมูล
1. เพื่อศึกษาหาจำนวนบุตร ของคู่สมรสใน กรุงเทพมหานคร คาดว่าจะมี	ใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยปัวส์ซง (Poisson Regression) เปรียบเทียบ กับวิธีวิเคราะห์ถดถอยกำลังสองน้อยสุด (Ordinary Least Square) : OLS ดังสมการต่อไปนี้ 1. วิธีการวิเคราะห์ถดถอยปัวส์ซง ((Poisson Regression) 2. วิธีวิเคราะห์ถดถอยกำลังสองน้อยสุด (Ordinary Least Square) :	รายละเอียดของตัวแปรและลักษณะของตัวแปรที่ใช้ใน การวิจัย ดังตาราง 15	ข้อมูลปฐมภูมิ : แบบสอบถามเพื่อ การวิจัย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนโยบาย ภาครัฐ และปัจจัยเศรษฐกิจ- สังคม ที่ส่งผลต่อความต้องการ มีบุตรของคู่สมรส	OLS		

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลของนโยบายด้านสวัสดิการสังคมและปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคมต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร ในการศึกษานี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยปัวซอง (Poisson Regression) เปรียบเทียบกับวิธีวิเคราะห์ถดถอยกำลังสองน้อยสุด (Ordinary Least Squares: OLS) เพื่อแสดงให้เห็นว่าวิธีปัวซองมีความเหมาะสมกว่าวิธี OLS เพราะผลที่ได้จากวิธี OLS ให้ค่าสัมประสิทธิ์ที่เบี่ยงเบน (Biased) ซึ่งข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ได้จากการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างคู่สมรสที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร 3 เขต จำนวน 400 ตัวอย่าง สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม
2. ลักษณะข้อมูลปัจจัยเชิงนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร
 - 2.1 การได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการทางการคลัง
 - 2.2 การได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม
 - 2.3 การได้รับประโยชน์จากนโยบายภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนเวลา
3. การวิเคราะห์ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐ และปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคมที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร
 - 3.1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรด้วยวิธีกำลังสองน้อยสุด
 - 3.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรด้วยวิธีปัวซอง

1. ลักษณะข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม ของผู้ตอบแบบสอบถามโดยนำเสนอในรูปของจำนวน และร้อยละ จำแนกตามตัวแปรดังปรากฏในตาราง 18 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 284 คน คิดเป็นสองเท่าของเพศชายซึ่งมีจำนวน 116 คน และเป็นผู้ที่มีระยะเวลาอยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยา 1-5 ปี (ทั้งที่จดทะเบียนสมรสและไม่ได้จดทะเบียนสมรส) จำนวนมากถึง 216 คน ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่คู่สมรสอยู่ระหว่างการวางแผนในการมีบุตรคนแรก แสดงให้เห็นว่าเพศหญิงมีหน้าที่เป็นผู้มาติดต่อขอรับบริการที่สำนักงานเขต และเป็นผู้ยื่นขอเบิกสิทธิประโยชน์จากสำนักงานประกันสังคม

ตาราง 18 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ และระยะเวลาที่สมรส

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	116	29.00
หญิง	284	71.00
รวม	400	100.00
ระยะเวลาที่สมรส		
น้อยกว่า 1 ปี	53	13.25
1 - 5 ปี	216	54.00
6 - 10 ปี	85	21.25
11 -15 ปี	32	8.00
16 -20 ปี	8	2.00
21 -25 ปี	6	1.50
รวม	400	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลของกลุ่มสมรสที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้รายละเอียด ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลส่วนตัวที่กลุ่มสมรสต้องทราบเนื่องจากอาศัยอยู่ด้วยกันมา โดยนำเสนอในรูปของจำนวน และค่าร้อยละ ปรากฏดังตาราง 19 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลของกลุ่มสมรส พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามและกลุ่มสมรสส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26-35 ปี อยู่ในช่วงวัยทำงานและเริ่มมีครอบครัว เป็นวัยที่เหมาะสมกับการมีบุตรในเรื่องความพร้อมความสามารถในการเลี้ยงดูบุตรได้ โดยส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ใช้ระยะเวลาในการศึกษารวมสูงสุด 16-20 ปี ซึ่งเป็นการรวมระยะเวลาศึกษาตามเกณฑ์ เริ่มตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1-6 เป็นระยะเวลา 6 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ถึงมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) ใช้ระยะเวลาศึกษา 6 ปี และระดับปริญญาตรี 4 ปี รวมระยะเวลาที่ใช้ศึกษาจนกระทั่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นเวลา 16 ปี ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้นับรวมระยะเวลาศึกษาในระดับชั้นอนุบาล เนื่องจากในอดีตการศึกษาระดับอนุบาลไม่ใช้การศึกษามาก บังคับ ซึ่งอาจมีผู้ตอบแบบสอบถามบางรายที่ใช้เวลาศึกษาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมากกว่า 16 ปี และจากการสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามและกลุ่มสมรส ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และเป็นผู้มีเชื้อชาติไทย สามารถอธิบายได้ว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะใน 3 เขต ได้แก่ เขตราชเทวี เขตปทุมวัน และเขตบางกอกน้อย เป็นผู้ที่มีเชื้อชาติไทย และนับถือศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยอยู่เป็นจำนวนมาก

ตาราง 19 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม และกลุ่มสมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงสุด ศาสนา เชื้อชาติ อาชีพ รายได้หลังหักภาษี จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวัน ปัญหาสุขภาพ

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ตอบแบบสอบถาม		คู่สมรส	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
อายุ				
15 – 20 ปี	17	4.25	15	3.75
21 – 25 ปี	38	9.50	21	5.25
26 – 30 ปี	141	35.25	117	29.25
31 – 35 ปี	119	29.75	136	34.00
36 – 40 ปี	85	21.25	111	27.75
รวม	400	100.00	400	100.00
ระดับการศึกษาสูงสุด				
ประถมศึกษา	7	1.80	8	2.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	24	6.00	23	5.75
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	56	14.00	54	13.50
อนุปริญญา/ปวส.	58	14.50	76	19.00
ปริญญาตรี	212	53.00	194	48.50
ปริญญาโท	43	10.80	42	10.50
สูงกว่าปริญญาโท	0	0	3	0.75
รวม	400	100.00	400	100.00
จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงสุด				
5 – 10 ปี	31	7.75	31	7.75
11 – 15 ปี	114	28.50	130	32.50
16 – 20 ปี	255	63.75	236	59.00
มากกว่า 20 ปี	0	0	3	0.75
รวม	400	100.00	400	100.00
ศาสนา				
พุทธ	353	88.25	363	90.75
คริสต์	28	7.00	27	6.75
อิสลาม	19	4.75	10	2.50
รวม	400	100.00	400	100.00
เชื้อชาติ				
ไทย	374	93.50	354	88.50
จีน	26	6.50	38	9.50
อื่นๆ ได้แก่ อเมริกัน, เบลเยี่ยม, ฝรั่งเศส	0	0	8	2.00
รวม	400	100.00	400	100.00

ตาราง 19 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ตอบแบบสอบถาม		คู่สมรส	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
อาชีพ				
รับราชการ / ลูกจ้างของรัฐ	85	21.30	55	13.75
พนักงานส่วนราชการ	48	12.00	15	3.75
พนักงานเอกชน	176	44.00	208	52.00
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	43	10.80	60	15.00
ประกอบอาชีพรับจ้างอิสระ	27	6.80	40	10.00
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	21	5.30	22	5.50
รวม	400	100.00	400	100.00
รายได้หลังหักภาษี (บาทต่อเดือน)				
น้อยกว่า 20,000 บาท	276	69.00	237	59.25
20,001 - 40,000 บาท	86	21.50	105	26.25
40,001 - 60,000 บาท	20	5.00	27	6.75
60,001 - 80,000 บาท	7	1.75	10	2.50
80,001 - 100,000 บาท	11	2.75	16	4.00
มากกว่า 100,000 บาท	0	0	5	1.25
รวม	400	100.00	400	100.00
จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวัน				
1-6 ชม.	14	3.69	14	3.70
7-12 ชม.	365	96.31	364	96.30
รวม	379	100.00	378	100.00
ปัญหาสุขภาพ				
ไม่มี	358	89.50	372	93.00
มี	42	10.50	28	7.00
ภาวะมีบุตรยาก	26	6.50	21	5.25
โรคอ้วน	7	1.75	5	1.25
โรคทางพันธุกรรม ได้แก่ ธาลัสซีเมีย, โลหิตจาง, ซีสต์	9	2.25	2	0.50
รวม	400	100.00	400	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

เมื่อพิจารณาถึงการประกอบอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามและคู่สมรสพบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จากข้อมูลสำนักงานประกันสังคม ณ เดือนพฤศจิกายน 2551 ปรากฏว่ามีสถานประกอบการที่ขึ้นทะเบียนกองทุนประกันสังคมในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 138,895 สถานประกอบการ แสดงให้เห็นว่ามีผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานทำงานในสถานประกอบการ และมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลังจากหักภาษีแล้วเฉลี่ยเดือนละ 10,000-15,000 บาท มีชั่วโมงทำงานต่อวันเฉลี่ย 7-12 ชั่วโมง ตามกฎหมายแรงงานนั้นกำหนดระยะเวลาทำงานเวลาปกติในสถานประกอบการต้องไม่เกินวันละ 8 ชั่วโมง หากเกินกว่าระยะเวลาดังกล่าวจะได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าล่วงเวลา จากลักษณะข้อมูลที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถาม และคู่สมรสนั้น สรุปได้ว่า คู่สมรสมีลักษณะการดำรงชีวิต สถานภาพที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้ และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรงไม่มีปัญหาสุขภาพที่ส่งผลต่อการมีบุตร

การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะครอบครัว และข้อมูลประวัติการมีบุตรของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำเสนอในรูปของจำนวน และร้อยละ ตามรายละเอียดตาราง 20 โดยพิจารณาในรายละเอียดลักษณะครอบครัว และข้อมูลประวัติการมีบุตร จะเห็นว่า ครอบครัวที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยายนอกจากจะมีคู่สมรสแล้วยังมีญาติพี่น้องอาศัยรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 2-4 คน ซึ่งจากข้อมูลประวัติการมีบุตรของคู่สมรสที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีบุตรแล้วจำนวน 201 คน ที่เหลือจำนวน 199 คน ไม่มีบุตรเลย ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนคนในครอบครัวที่ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่มีบุตรเพียง 1 คน จำนวน 142 คน และมีญาติพี่น้องเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรให้

จากข้อมูลประวัติการมีบุตร สามารถวิเคราะห์รายละเอียดการมีบุตรของคู่สมรส โดยแยกพิจารณาตามอายุของบุตรแต่ละคน ซึ่งจากงานวิจัยนี้มีคู่สมรสที่มีบุตรจำนวน 201 คน มีจำนวนบุตรตั้งแต่ 1-3 คน อธิบายได้ตามตาราง 21 พิจารณาจากอายุของบุตรแต่ละคนที่คู่สมรสมี โดยกำหนดช่วงอายุของบุตรดังนี้ ตั้งแต่แรกเกิด - 3 ปี ซึ่งส่วนใหญ่ต้องอาศัยญาติพี่น้องเป็นผู้เลี้ยงดูบุตร เป็นช่วงที่บุตรอยู่ในวัยก่อนเข้าเรียน ส่วนกลุ่มที่มีบุตรอยู่ในวัยกำลังศึกษาแบ่งเป็น ช่วงอายุบุตร 3 - 6 ปี ศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ช่วงบุตรอายุระหว่าง 7 - 12 ปี เป็นช่วงที่ศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ช่วงบุตรอายุระหว่าง 13 - 17 ปี เป็นช่วงที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 หรือระดับประกาศนียบัตรชั้นต้น - ประกาศนียบัตรชั้นสูง และช่วงบุตรอายุมากกว่า 17 ปี เป็นช่วงที่ศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบุตรเพียง 1 คน และมีบุตร 3 คน มีจำนวน 3 ครอบครัว เท่านั้น แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันนี้คู่สมรสมีบุตรน้อย เนื่องจากการมีบุตร 1 คนมีค่าใช้จ่ายที่ต้องเลี้ยงดูสูง

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงดูบุตร โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้ตอบแบบสอบถามจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรช่วงอายุแรกเกิด-ก่อนวัยเรียน (อายุน้อยกว่า 3 ปี) มีจำนวน 104 คน และค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรช่วงวัยเรียน ช่วงอายุตั้งแต่ 3 ปี ถึงอายุ 22 ปีมีจำนวน สามารถสรุปเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ต้องจ่ายต่อเดือนต่อบุตร 1 คนปรากฏดังตาราง 22

ตาราง 20 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางครอบครัว และข้อมูลประวัติการมีบุตรของผู้ตอบแบบสอบถาม
จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะครอบครัว และข้อมูลประวัติการมีบุตร

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
2 - 4 คน	318	79.50
5 – 7 คน	73	18.25
8 - 10 คน	7	1.75
11 – 13 คน	2	0.50
รวม	400	100.00
ลักษณะครอบครัว		
ครอบครัวเดี่ยว	113	28.3
ครอบครัวขยาย	287	71.8
รวม	400	100.00
ประวัติการมีบุตร		
ไม่มีบุตร	199	49.75
มีบุตร	201	50.25
รวม	400	100.00
จำนวนบุตรที่คู่สมรสมี		
มีบุตร 1 คน	142	70.65
มีบุตร 2 คน	56	27.86
มีบุตร 3 คน	3	1.49
รวม	201	100.00
ผู้รับภาระในการเลี้ยงดูบุตร (วัยก่อนเข้าโรงเรียน)*		
ตนเอง	41	24.70
คู่สมรส	22	13.30
ญาติพี่น้อง	89	53.61
จ้างพี่เลี้ยง	16	9.64
ใช้บริการสถานรับเลี้ยงเด็ก (Nursery)	18	10.84

ที่มา : จากการสำรวจ โดยที่ * มีจำนวนผู้ตอบ 104 คน เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตาราง 21 จำนวนบุตรที่คู่สมรสมี จำแนกตามอายุของบุตรแต่ละคน

อายุ	บุตรคนที่ 1		บุตรคนที่ 2		บุตรคนที่ 3	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 3 ปี	104	51.7	17	32.1	1	33.3
3 – 6 ปี	44	21.9	19	35.8	2	66.7
7 – 12 ปี	38	18.9	11	20.8	0	0
13 – 17 ปี	14	7.0	6	11.3	0	0
มากกว่า 17 ปี	1	0.5	0	0	0	0
รวม	201	100.0	53	100.0	3	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

ตาราง 22 สรุปค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงดูบุตรต่อเดือน จำแนกเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรช่วงอายุแรกเกิด-ก่อนวัยเรียน และค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรช่วงวัยเรียน-อายุ 22 ปี

ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร	Mean	SD	Min	Max
ช่วงบุตรอายุแรกเกิด-ก่อนวัยเรียน				
ค่านมและอาหาร	2,427.07	1,126.08	500	8,000
ค่าสินค้าอุปโภคบริโภค	1,467.88	1,080.37	300	10,000
ค่าจ้างคนเลี้ยงบุตร	3,155.81	1,714.40	1,000	8,000
ค่าใช้จ่ายกรณีฝากญาติ	2,472.22	1,810.39	500	7,500
ค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพบุตร	1,705.24	591.01	3,000	20,000
อื่นๆ ได้แก่ ค่าพาหนะ	2,000.00	1,500	1,000	5,000
รวม	13,228.22		6,300	58,500
ช่วงวัยเรียน-อายุ 22 ปี				
ค่าอาหาร	2,844.30	1,185.25	1,000	10,000
ค่าสินค้าอุปโภคบริโภค	1,586.58	933.80	500	5,000
ค่าใช้จ่ายในการเรียน	6,285.71	1,266.03	3,500	30,000
ค่าเรียนพิเศษ	1,860.41	1,693.86	250	10,000
ค่าอุปกรณ์การเรียน	921.67	595.99	100	3,000
ค่าพาหนะ	1,561.88	829.73	200	3,500
ค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพบุตร	1,467.74	974.13	500	5,000
อื่นๆ เรียนดนตรี	3,500	1,500	1,500	5,000
รวม	20,028.29		7,550	71,500

ที่มา : จากการสำรวจ

สรุป ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรที่ต้องจ่ายต่อเดือนต่อการมีบุตร 1 คน จำแนกตามช่วงอายุบุตรได้ 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงบุตรอายุตั้งแต่แรกเกิด-วัยก่อนเข้าโรงเรียน มีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงดูเฉลี่ยต่อเดือนต่อการมีบุตร 1 คน เป็นจำนวนเงิน 13,228.22 บาท และค่าใช้จ่ายสูงสุดที่จ่ายเท่ากับ 58,500 บาทต่อบุตร 1 คนต่อเดือน ส่วนค่าใช้จ่ายต่ำสุดที่จ่ายเท่ากับ 6,300 บาท ต่อบุตร 1 คนต่อเดือน เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับรายได้หลังหักภาษีที่คู่สมรสได้จากการประกอบอาชีพต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า 20,000 บาท แต่เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนที่ต้องจ่ายนั้นมีจำนวน 13,228.22 บาท เป็นค่าใช้จ่ายที่สูงใกล้เคียงกับรายได้ ทั้งนี้ยังมีค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำรงชีพอีกมากมาย

ส่วนรายละเอียดช่วงบุตรอายุวัยเรียน-อายุ 22 ปี มีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงดูบุตร 1 คนเฉลี่ยต่อเดือน เป็นจำนวนเงิน 20,028.29 บาท และมีค่าใช้จ่ายสูงสุดที่จ่ายเท่ากับ 71,500 บาท ต่อบุตร 1 คนต่อเดือน ส่วนค่าใช้จ่ายต่ำสุดที่จ่ายเท่ากับ 7,550 บาท ต่อบุตร 1 คนต่อเดือน ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงกว่ารายได้ของคู่สมรส

สรุป ได้ว่า คู่สมรสส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรสำหรับบุตรที่อยู่ในวัยแรกเกิดถึงวัยก่อนเข้าโรงเรียนเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน 13,228.22 บาท ส่วนผู้ที่มีบุตรอยู่ในวัยเรียนถึงอายุ 22 ปี มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน 20,028.29 บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงเมื่อเทียบกับรายได้ที่คู่สมรสได้รับหลังจากหักภาษีแล้ว ฉะนั้น สอดคล้องต่อการที่คู่สมรสส่วนใหญ่มีบุตรเพียง 1 คนเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูลประวัติของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการมีบุตร โดยแบ่งพิจารณาจากผู้ตอบแบบสอบถามที่ยังไม่มีบุตร กับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีบุตรอยู่แล้ว ปรากฏดังตาราง 23 ต่อไปนี้

ตาราง 23 จำนวนคนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามต่อความต้องการมีบุตร โดยจำแนกเป็นกรณีที่ยังไม่มีบุตร กับกรณีที่มีบุตรอยู่แล้ว

ความต้องการมีบุตร	กรณีที่ยังไม่มีบุตร		กรณีที่มีบุตรอยู่แล้ว	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต้องการมีบุตร	126	31.50	-	-
ไม่ต้องการมีบุตร	75	18.75	-	-
ต้องการมีบุตรเพิ่ม	-	-	89	22.25
ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม	-	-	110	27.50
รวม	201	50.25	199	49.75

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตาราง 23 ผลที่ได้จากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการมีบุตรจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน จำแนกเป็นกรณีที่ยังไม่มีบุตร กับกรณีที่มีบุตรอยู่แล้ว ได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามที่ยังไม่มีบุตรมีจำนวนทั้งสิ้น 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.25 ในจำนวนนี้มีผู้ตอบแบบสอบถามที่ต้องการมีบุตร จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50 และไม่ต้องการมีบุตรจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีบุตรอยู่แล้วมีจำนวนทั้งสิ้น 199 คน คิดเป็นร้อยละ 49.75 ในจำนวนนี้มีผู้ตอบแบบสอบถามที่ต้องการมีบุตรเพิ่มอีก จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 และไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50

สรุป จากการวิเคราะห์ข้อมูลประวัติของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการมีบุตรพบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามที่ยังไม่มีบุตรและต้องการมีบุตร กับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีบุตรอยู่แล้ว ต้องการมีบุตรเพิ่ม จำนวน 215 คน ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่ยังไม่มีบุตรและไม่ต้องการมีบุตรเลย กับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีบุตรอยู่แล้ว แต่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม มีจำนวน 185 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการมีบุตรเพศชาย และบุตรเพศหญิง โดยวิเคราะห์จากผู้ตอบแบบสอบถามที่ต้องการมีบุตร และไม่ต้องการมีบุตร ปรากฏดังตาราง 24 และ 25 ดังนี้

ตาราง 24 การเปรียบเทียบความเชื่อ ค่านิยมเกี่ยวกับการมีบุตรเพศชาย จำแนกโดยความต้องการมีบุตรของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความเชื่อ ค่านิยมเกี่ยวกับการมีบุตรเพศชาย	ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม		ต้องการมีบุตร/ต้องการมีบุตรเพิ่ม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล	45	25.28	133	74.72
เป็นผู้นำครอบครัว	20	31.75	43	68.25
เป็นผู้นำประกอบพิธีกรรมทางศาสนา	2	100.00	0	0
การมีลูกสาวเหมือนมีสัวมอยู่หน้าบ้าน	2	100.00	0	0
ไม่มีความเชื่อ	57	58.76	40	41.24

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตาราง 24 พบว่า ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการมีบุตรเพศชาย จำแนกโดยความต้องการมีบุตรของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ (1) กลุ่มที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม ผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่มีความเชื่อเกี่ยวกับการมีบุตรเพศชาย มีจำนวนสูงสุดถึง 57 คน รองลงมามีความเชื่อการมี

บุตรชายไว้เพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล จำนวน 45 คน ส่วนกลุ่มที่มีความเชื่อว่าการมีบุตรเพศชายไว้เป็นผู้นำครอบครัว มีจำนวน 20 คน และความเชื่อที่ว่ามีบุตรชายไว้เป็นผู้นำศาสนา กับมีความเชื่อที่ว่าหากมีบุตรสาวเหมือนมีสัวมอยู่หน้าบ้านนั้น มีผู้ตอบจำนวนเท่ากันคือ 2 คน (2) กลุ่มที่ไม่มีบุตรเลยและต้องการมีบุตรกับกลุ่มที่มีบุตรอยู่แล้วและต้องการมีบุตรเพิ่ม มีความเชื่อในการมีบุตรเพศชายไว้เพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูลมากที่สุดมี จำนวน 133 คน รองลงมามีความเชื่อว่ามีบุตรชายเพื่อเป็นผู้นำครอบครัวมีจำนวน 43 คน และไม่มีความเชื่อในเรื่องนี้ มีจำนวน 40 คน

สรุปได้ว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่ยังไม่มีบุตรเลยต้องการมีบุตร กับกลุ่มที่มีบุตรอยู่แล้วแต่ต้องการมีบุตรเพิ่ม มีความเชื่อและค่านิยมตรงกันว่าจะต้องมีบุตรเพศชายไว้สืบทอดวงศ์ตระกูล แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่มีบุตรอยู่แล้วนั้นมีบุตรที่เป็นเพศหญิงอยู่แล้ว และต้องการจะมีเพศชายไว้สืบทอดวงศ์ตระกูล ส่วนกลุ่มที่ไม่ต้องการมีบุตรจะไม่มีมีความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับการมีบุตรเพศชายเนื่องจากไม่คิดที่จะมีบุตร

ตาราง 25 การเปรียบเทียบความเชื่อ ค่านิยมเกี่ยวกับการมีบุตรเพศหญิง จำแนกโดยความต้องการมีบุตรของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความเชื่อ ค่านิยมเกี่ยวกับการมีบุตรเพศหญิง	ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม		ต้องการมีบุตร/ ต้องการมีบุตรเพิ่ม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ดูแลเรายามเจ็บป่วยและแก่ชรา	54	32.14	114	67.86
ช่วยเหลืองานบ้าน	19	50.00	19	50.00
ลูกผู้หญิงเรียบร้อยเหมือนผ้าพับไว้	3	23.08	10	76.92
ไม่มีความเชื่อ	43	55.84	34	44.16

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตาราง 25 พบว่า ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการมีบุตรเพศหญิง ซึ่งความต้องการมีบุตรของผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีบุตรอยู่แล้วไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มกับกลุ่มที่ไม่มีบุตรเลยและต้องการมีบุตรเพิ่ม ทั้งสองกลุ่มมีความเชื่อ และค่านิยมในการมีบุตรเพศหญิงในเรื่องการมีบุตรเพศหญิงไว้ดูแลเรายามเจ็บป่วยและแก่ชรามากที่สุด กลุ่มแรกจำนวน 54 คน และกลุ่มสองจำนวน 114 คน รองลงมาทั้งสองกลุ่มไม่มีความเชื่อใดเกี่ยวกับการมีบุตรเพศหญิง คิดเป็นจำนวน 43 คน และ 34 คน ตามลำดับ ทั้งสองกลุ่มมีความเชื่อในเรื่องการมีลูกสาวเพื่อช่วยเหลืองานบ้านเท่ากันจำนวน 19 คน และความเชื่อในการมีบุตรสาวที่น้อยที่สุดเรื่องลูกผู้หญิงเรียบร้อยเหมือนผ้าพับไว้จำนวน 3 คน และ 10 คนตามลำดับ

สรุปคือ ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มต่างมีความเชื่อในการมีบุตรเพศหญิง ในเรื่องการมีบุตรเพศหญิงไว้เพื่อดูแลเรายามเจ็บป่วยและแก่ชราสูงที่สุด และมีความเชื่อเรื่องลูกสาวเรียบร้อยเหมือนผ้าพับไว้ ซึ่งในปัจจุบันเด็กผู้หญิงไม่ได้เรียบร้อยว่านอนสอนง่ายเหมือนในอดีต ทั้งนี้เนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีต่างๆ เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตมากขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเหตุผลต่างๆ กรณีที่คู่สมรสไม่ต้องการมีบุตร ของผู้ตอบแบบสอบถาม และเรื่องที่ผู้ตอบแบบสอบถามกังวลในอนาคตที่ส่งผลต่อการมีบุตรมากที่สุด โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ ปรากฏในตาราง 26

ตาราง 26 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเหตุผลไม่ต้องการมีบุตร และเรื่องที่กังวลในอนาคตส่งผลต่อความต้องการมีบุตร

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เหตุผลไม่ต้องการมีบุตร*		
เพิ่มภาระในการเลี้ยงดู	39	52.00
ไม่มีเวลาสำหรับเลี้ยงดู	26	34.67
มีปัญหาสุขภาพที่ไม่สามารถมีบุตรได้	26	34.67
เกิดความกังวลในเรื่องต่างๆ	25	33.37
สิ่งที่กังวล และส่งผลต่อความต้องการมีบุตร**		
ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของโลก	241	60.25
ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	195	48.75
ปัญหายาเสพติด	159	39.75
ปัญหาสิ่งแวดล้อม	137	34.25
ปัญหาโรคติดต่อ	54	13.50
ปัญหาสังคม	29	7.25
ปัญหาการขาดแคลนอาหาร	17	4.25
สงครามโลก สงครามแบ่งแยกดินแดน	12	3.00

ที่มา : จากการสำรวจ โดยที่ * มีจำนวนผู้ตอบ 75 คน เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

** มีจำนวนผู้ตอบ 400 คน เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 26 วิเคราะห์ความเห็นส่วนบุคคลเกี่ยวกับเหตุผลที่ไม่ต้องการมีบุตร และสิ่งที่กังวลในอนาคต ส่งผลต่อการมีบุตรของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน โดยผู้ตอบแต่ละคนสามารถเลือกตอบได้จำนวนหลายตัวเลือก จำแนกได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 75 คน ไม่ต้องการมีบุตร โดยให้เหตุผลต่างๆ สามารถสรุปได้ว่าเหตุผลหลักที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ต้องการมีบุตร เนื่องจากการมีบุตรเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบมากขึ้น และทำให้มีเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในเรื่องการเลี้ยงดูบุตร ที่ต้องหา

เงินมาเพื่อเลี้ยงดูบุตร มีจำนวน 39 คน และเหตุผลที่รองลงมาคือผู้ตอบเป็นจำนวนเท่ากัน ได้แก่ ไม่มีเวลาเลี้ยงดูบุตร และมีปัญหาสุขภาพที่ไม่สามารถมีบุตรได้ เป็นจำนวน 26 คน ส่วนเหตุผลสุดท้ายที่คู่สมรสไม่ต้องการมีบุตร เนื่องจากคู่สมรสมีความกังวลในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ ไม่มั่นใจในชีวิตคู่สมรสว่าจะอยู่ร่วมกันได้นาน อีกทั้ง มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับความเจ็บปวดในขณะคลอดบุตร บางคนมีความคิดว่าการตั้งครรภ์นั้นส่งผลให้มีรูปร่างไม่สวย และเหตุผลที่น่าสนใจคือ คู่สมรสสมัยนี้มีความคิดรู้สึกไม่รักเด็กจึงไม่อยากมีบุตร

ส่วนประเด็นในเรื่องสิ่งที่คู่สมรสมีความกังวลที่ส่งผลต่อการมีบุตร จากการสอบถามคู่สมรสจำนวน 400 คน พบว่า ส่วนใหญ่กังวลเรื่องปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของโลก ซึ่งเป็นปัญหาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ ส่วนปัญหาต่างๆ ที่รองลงมาได้แก่ ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม โรคติดต่อ การขาดแคลนอาหาร และปัญหาสงครามโลก การแบ่งแยกดินแดน ปัญหาดังกล่าวล้วนส่งผลต่อความวิตกกังวลที่คู่สมรสจะมีบุตร เนื่องจากคู่สมรสไม่อยากจะให้บุตรที่เกิดมาเติบโตมาประสบปัญหาเหล่านี้ และเป็นการยากที่จะเลี้ยงดูบุตรให้มีคุณภาพภายใต้สภาวะการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. ลักษณะข้อมูลปัจจัยเชิงนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร

การวิเคราะห์นโยบายรัฐสวัสดิการด้านมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร 3 ด้าน ได้แก่ มาตรการด้านการคลัง มาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม และมาตรการด้านเวลา ที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามตัวแปรได้ดังนี้

2.1 การได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการด้านการคลัง

การวิเคราะห์ข้อมูลการได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการด้านการคลัง ของกลุ่มตัวอย่างคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร โดยนำเสนอในรูปแบบของจำนวน และร้อยละ รายละเอียดปรากฏผลดังตาราง 27

ตาราง 27 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการการคลัง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นำค่าลดหย่อนบุตรมาคำนวณเสียภาษี		
ไม่สามารถหักค่าลดหย่อนได้	211	52.75
สามารถหักค่าลดหย่อนได้	189	47.25
รวม	400	100.0
การชำระภาษีปี 2550		
ไม่ชำระ	202	50.50
ชำระ	198	49.50
รวม	400	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

จากตาราง 27 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการได้รับประโยชน์ของนโยบายภาครัฐด้านการคลัง สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ไม่สามารถนำค่าลดหย่อนการมีบุตรมาคำนวณเสียภาษีได้ เนื่องจากไม่มีบุตร และเมื่อพิจารณาการชำระภาษีในปี 2550 จะเห็นว่า ส่วนใหญ่ไม่ต้องชำระภาษี ทั้งนี้เป็นเพราะรายได้ของกลุ่มไม่ถึงเกณฑ์ที่ต้องชำระภาษี ซึ่งกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยจะไม่ได้ประโยชน์ แต่จะเป็นผลดีต่อกลุ่มที่มีรายได้สูงๆ สามารถนำค่าลดหย่อนบุตรมาคำนวณเสียภาษี ซึ่งส่งผลให้ไม่ต้องชำระภาษีในปีดังกล่าว

2.2 การได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม

การวิเคราะห์ข้อมูลการได้รับประโยชน์ของภาครัฐด้านมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม ของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มสมรสในกรุงเทพมหานคร โดยนำเสนอในรูปของจำนวน และร้อยละ รายละเอียดปรากฏผลดังตาราง 28

ตาราง 28 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือการมีบุตร*		
หน่วยงานเอกชน	27	13.43
รัฐบาล	46	22.89
สำนักงานประกันสังคม	155	77.11
อื่นๆ ได้แก่ ไม่ได้รับการช่วยเหลือ	35	17.41
ค่าใช้จ่ายการเลี้ยงดูบุตรที่ได้รับความช่วยเหลือ		
ค่าคลอดบุตร	154	26.74
เงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อการคลอดบุตร	100	17.36
เงินสงเคราะห์บุตร	145	25.17
ค่าเล่าเรียนของบุตร	37	6.42
ค่ารักษาพยาบาลของบุตร	39	6.77
เงินรางวัล/ทุนเรียนดีของบุตร	26	4.51

ที่มา : จากการสำรวจ โดยที่ * มีผู้ตอบจำนวน 201 คน เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 28 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม การได้รับประโยชน์จากนโยบายภาครัฐด้านมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับสวัสดิการจำนวน 201 คน อธิบายได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ได้รับสวัสดิการสนับสนุนด้านความช่วยเหลือในการมีบุตรในคราวเดียวจากหลายแหล่ง โดยส่วนใหญ่ได้รับจากสำนักงานประกันสังคม ซึ่งเป็นสวัสดิการที่ภาครัฐจัดให้สำหรับกลุ่มที่ทำงานในสถานประกอบการที่มีการขึ้นทะเบียนประกันสังคม

ทั้งนี้สอดคล้องกับจำนวนคู่สมรสที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และในหน่วยงานเอกชนบางแห่งมีการให้สวัสดิการพนักงานช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการมีบุตรอีกด้วย ส่วนสวัสดิการที่รัฐบาลให้นั้นจำกัดเฉพาะกลุ่มคู่สมรสที่รับราชการในสังกัดต่างๆ เช่น ทหาร ตำรวจ ลูกจ้างประจำของรัฐ และเมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับสวัสดิการให้ความช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายการเลี้ยงดูบุตร ได้แก่ ค่าใช้จ่ายคลอดบุตร เงินสงเคราะห์บุตรรายเดือนจ่ายให้ผู้ที่มีบุตรจนกระทั่งบุตรอายุ 6 ปี เงินสงเคราะห์การหยุดงานช่วงระหว่างลาคลอดบุตร ซึ่งเป็นการลาคลอดที่ได้รับเงินเดือนจากรัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่ขึ้นทะเบียนประกันสังคมเป็นระยะเวลา 3 เดือน โดยรับผิดชอบฝ่ายละกึ่งหนึ่ง ส่วนกลุ่มที่รับราชการจะสามารถเบิกค่าเล่าเรียนบุตร และค่ารักษาพยาบาลบุตรได้ และในบางครั้งมีการเสนอให้ทุนการศึกษาสำหรับบุตรข้าราชการที่เรียนดีอีกด้วย

2.3 การได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนเวลา

การวิเคราะห์ข้อมูลของการได้รับประโยชน์จากภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนเวลา สำหรับการเลี้ยงดูบุตร และการนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนด้านเวลาของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิง โดยนำเสนอในรูปของจำนวน และร้อยละ รายละเอียดปรากฏผลดังตาราง 29 ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิง การได้รับประโยชน์จากนโยบายภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนเวลา มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 284 คน จำแนกตามตัวแปรดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิง ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ภาครัฐให้สวัสดิการมารดลาหยุดเพื่อคลอดบุตรได้จำนวน 90 วัน (12 สัปดาห์) ซึ่งการลาประเภทนี้ได้รับค่าจ้างระหว่างลาเป็นระยะเวลา 90 วัน เป็นระยะเวลาที่เหมาะสม จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 60.20 และไม่เห็นด้วยกับระยะเวลาดังกล่าวไม่เหมาะสมจำนวน 113 คน คิดเป็น 39.80 ได้เสนอระยะเวลาที่มากกว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าระยะเวลาที่เหมาะสมคือ 26 สัปดาห์ หรือคิดเป็น 182 วัน เพื่อให้มีเวลาเลี้ยงดูบุตรด้วยนมแม่มากขึ้น อีกทั้งเป็นช่วงระยะเวลาพักฟื้นจากการคลอดบุตร ทั้งนี้หากมีการเสนอระยะเวลามากขึ้น ภาครัฐจะต้องพิจารณาด้านการลาหยุดนั้นส่งผลกระทบต่องานที่ทำหรือไม่

เมื่อพิจารณาสวัสดิการในต่างประเทศที่ภาครัฐจัดให้มารดาสามารถลาหยุดหลังจากคลอดบุตร สัมกับกับผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิง โดยกำหนดเงื่อนไขการลานั้นจะไม่ได้รับเงินค่าชดเชยระหว่างลาหยุดต่อการคลอดบุตรแต่ละครั้งเห็นด้วยหรือไม่ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิง "เห็นด้วย" หากภาครัฐเพิ่มสวัสดิการให้มารดาลาหยุดหลังคลอดเพื่อเลี้ยงดูบุตร มีจำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 83.40 และไม่เห็นด้วยจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 16.60 และได้นำเสนอระยะเวลาที่ต้องการคือ 8 สัปดาห์ (56 วัน) มีจำนวน 184 คน เป็นเวลาที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งการลาประเภทนี้เป็นการลาหลังจากที่คลอดบุตรแล้วเพื่อพักผ่อนให้ร่างกายแข็งแรง และให้สามารถปรับตัวสำหรับการเลี้ยงดูบุตร ช่วงระหว่างที่ลาหยุดนั้นมารดาจะไม่ได้รับเงินชดเชย ทำให้จำนวนวันที่นำเสนอสำหรับการลาหยุดนั้นมีจำนวนวันน้อย เนื่องจากหากลาหยุดนานจะกระทบถึงรายได้ที่ต้องสูญเสียไป ส่งผลให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่น่า

ประหลาดใจแต่ประการใด เพราะการที่ให้มารดalahหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรนั้น เป็นการลาที่ไม่ได้รับค่าจ้าง ฉะนั้นผู้ตอบจึงมีเหตุผลเชิงเศรษฐกิจ ก็จะเลือกตอบหยุดงานเป็นระยะเวลาสั้นที่สุด

ตาราง 29 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิง จำแนกตามการได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนเวลา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ภาครัฐให้มารดalahหยุดเพื่อคลอดบุตรได้ 90 วัน		
เหมาะสม	171	60.20
ไม่เหมาะสม	113	39.80
รวม	284	100.0
กรณีที่ตอบไม่เหมาะสมกับระยะเวลา 90 วัน ที่ให้มารดalahหยุดเพื่อคลอดบุตร ได้นำเสนอระยะเวลาที่เหมาะสม		
14 สัปดาห์ (98 วัน)	28	24.78
26 สัปดาห์ (182 วัน)	62	54.87
34 สัปดาห์ (238 วัน)	14	12.39
48 สัปดาห์ (336 วัน)	9	7.97
รวม	113	100.0
ถ้าเพิ่มสวัสดิการให้มารดalahหยุดหลังคลอดบุตรเพื่อเลี้ยงดูบุตร (โดยไม่ได้รับเงินค่าจ้าง)		
เห็นด้วย	241	83.40
ไม่เห็นด้วย	48	16.60
รวม	284	100.0
กรณีเห็นด้วยถ้าเพิ่มสวัสดิการให้มารดalahหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร นำเสนอระยะเวลาที่เหมาะสม(ต่อการคลอดบุตรแต่ละครั้ง)		
8 สัปดาห์ (56 วัน)	185	76.76
13 สัปดาห์ (91 วัน)	53	22.00
18 สัปดาห์ (126 วัน)	3	1.24
55 สัปดาห์ (385 วัน)	-	-
รวม	241	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย หากเพิ่มนโยบายภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนเวลา โดยนำเสนอในรูปของจำนวน และร้อยละ รายละเอียดปรากฏผลดังตาราง 30 ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย การได้รับประโยชน์จากนโยบายภาครัฐ หากเพิ่มสวัสดิการด้านมาตรการสนับสนุนเวลาเช่นเดียวกับที่มีในต่างประเทศ ให้บิดา

สามารถลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรได้ โดยกำหนดเงื่อนไขการลา นั้นเป็นการลาที่ไม่ได้รับเงินชดเชย ซึ่งมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 116 คน ส่วนใหญ่เห็นด้วย หากภาครัฐเพิ่มสวัสดิการให้บิดาลาหยุดเพื่อช่วยเลี้ยงดูบุตรได้ มีจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 73.28 ให้เหตุผลว่าเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระภรรยาในการช่วยกันเลี้ยงดู และไม่เห็นด้วยจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 26.72 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มที่เห็นด้วยกับการลาประเภทนี้ได้นำเสนอระยะเวลาที่ต้องการคือ 10 วัน เป็นระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุด มีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 68.24 เนื่องจากในสภาพสังคมไทยเพศชายเป็นหัวหน้าครอบครัวมีหน้าที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่างๆ หากลาหยุดงานนานกว่านี้จะทำให้ขาดรายได้ และเพศชายมีความเห็นว่าหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรควรเป็นหน้าที่ของเพศหญิง ซึ่งสามารถดูแลบุตรได้ดีกว่า

ตาราง 30 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย (ผู้เป็นบิดา) จำแนกตามการได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนเวลา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ถ้าเพิ่มสวัสดิการให้บิดาลาหยุดเพื่อช่วยเลี้ยงดูบุตร (โดยไม่ได้รับค่าจ้าง)		
เห็นด้วย	85	73.28
ไม่เห็นด้วย	31	26.72
รวม	116	100.0
กรณีเห็นด้วยถ้าเพิ่มสวัสดิการให้บิดาลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร นำเสนอระยะเวลาที่เหมาะสม (ต่อการคลอดบุตรแต่ละครั้ง)		
2 วัน	15	17.65
10 วัน	58	68.24
14 วัน	8	9.41
21 วัน	2	2.35
อื่นๆ ได้แก่ 30 วัน	2	2.35
รวม	85	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

3. การวิเคราะห์ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐ และปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคมที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ผลของนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการมีบุตรผ่าน 3 มาตรการ ได้แก่ มาตรการทางการคลัง มาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม และมาตรการสนับสนุนด้านเวลา ที่ส่งผลต่อระดับความต้องการมีบุตร 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด หรือไม่มีผล โดยนำเสนอจำนวน และค่าร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จากตาราง 31 พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้

ความสำคัญกับนโยบายรัฐที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรในระดับต่างๆ โดยแบ่งวิเคราะห์เป็น 3 มาตรการ สรุปความสัมพันธ์ได้ดังนี้

1. มาตรการทางการคลัง ได้แก่ การนำค่าลดหย่อนบุตร และค่าลดหย่อนเพื่อการศึกษาบุตรมาคำนวณเพื่อชำระภาษี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่านโยบายรัฐเรื่องนี้สนับสนุนส่งผลต่อความต้องการมีบุตรในระดับมาก

2. มาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม ได้แก่ การที่ภาครัฐจ่ายเงินช่วยเหลือค่าคลอดบุตร และเงินชดเชยหยุดงานระหว่างลาคลอดบุตรนั้น จะส่งผลต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในระดับมาก ส่วนการจ่ายเงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตร หากภาครัฐสนับสนุนนโยบายด้านการให้ความช่วยเหลือการมีบุตร จะส่งผลต่อระดับการตัดสินใจมีบุตรในระดับมากที่สุด

3. มาตรการสนับสนุนด้านเวลา ได้แก่ การให้มารดาลาหยุดเพื่อคลอดบุตรได้เป็นเวลา 90 วัน และให้มารดาลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรหลังจากคลอดบุตร โดยไม่ได้รับค่าจ้าง อีกทั้งเพิ่มนโยบายให้บิดาสามารถลาหยุดเพื่อช่วยภรรยาเลี้ยงดูบุตร และจัดสวัสดิการด้านสถานอนุบาลเด็กโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งมาตรการต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อระดับการตัดสินใจมีบุตรของคู่สมรสในระดับมากที่สุด

สรุปได้ว่า หากภาครัฐมีการจัดสวัสดิการ หรือปรับเปลี่ยนนโยบายที่มีอยู่เดิมให้ตอบสนองต่อความต้องการมีบุตรคู่สมรส จะเป็นการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้คู่สมรสตัดสินใจมีบุตรเพิ่มขึ้น จะเห็นได้จากนโยบายที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จำนวน 201 คน มีความต้องการมากที่สุดคือ ภาครัฐจัดให้มีสถานอนุบาลเด็ก โดยที่ประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งคู่สมรสส่วนใหญ่มีความเห็นว่าหากภาครัฐจัดให้มีสถานอนุบาลเด็กจะเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่และค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรได้ เนื่องจากคู่สมรสจะต้องประกอบชีพ ทำให้ไม่มีเวลาในการเลี้ยงดูบุตรได้ระหว่างที่ไปทำงาน รองลงมาเป็นนโยบายที่ให้มารดาลาหยุดได้หลังจากที่คลอดบุตรแล้ว มีจำนวน 194 คน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า หากภาครัฐได้เพิ่มสวัสดิการให้มารดาสามารถลาหยุดได้หลังจากคลอดบุตร จะเป็นการช่วยให้มารดามีเวลาเลี้ยงลูกด้วยนมมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการพักผ่อนหลังคลอดบุตร เพื่อให้มารดามีสุขภาพที่แข็งแรงมากขึ้น พร้อมทั้งจะกลับไปทำงาน ซึ่งจะเห็นว่านโยบายทั้ง 2 นี้เป็นนโยบายที่ประเทศไทยยังไม่มี แสดงให้เห็นว่าการเลี้ยงดูบุตรให้เติบโตขึ้นมานั้นย่อมคู่สมรสย่อมต้องใช้เวลาในการเลี้ยงดูบุตรมาก เวลาเป็นสิ่งที่มีความอย่างยิ่ง หากภาครัฐได้เพิ่มนโยบายในด้านนี้ จะเป็นการส่งเสริมให้คู่สมรสตัดสินใจมีบุตรมากยิ่งขึ้น

ตาราง 31 จำนวนและค่าร้อยละของระดับผลของนโยบายรัฐที่สนับสนุนต่อความต้องการมีบุตร

นโยบายภาครัฐ	ระดับของผลของนโยบายรัฐที่สนับสนุนความต้องการมีบุตร											
	มากที่สุด		มาก		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่มีเลย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. นำค่าลดหย่อนบุตร มาคำนวณเสียภาษี	106	26.50	158	39.50	73	18.25	28	7.00	35	8.75	400	100
2. จ่ายเงินช่วยเหลือค่าคลอดบุตร	155	38.75	157	39.25	60	15.00	14	3.50	14	3.50	400	100
3. จ่ายเงินชดเชยหยุดงานช่วงลาคลอดบุตร	148	37.00	163	40.75	58	14.50	17	4.25	14	3.50	400	100
4. จ่ายเงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตร	172	43.00	145	36.25	57	14.25	13	3.25	13	3.25	400	100
5. ลาหยุดเพื่อคลอดบุตรได้เป็นเวลา 90 วัน	149	37.25	146	36.50	72	18.00	18	4.50	15	3.75	400	100
6. มารดalahหยุดหลังคลอดเพื่อเลี้ยงดูบุตร	194	48.50	135	33.75	43	10.75	12	3.00	16	4.00	400	100
7. บิดalahหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร	181	45.25	135	33.75	53	13.25	14	3.50	17	4.25	400	100
8. ให้บริการสถานอนุบาลเด็ก โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	210	52.50	124	31.00	40	10.00	13	3.25	13	3.25	400	100

ที่มา : จากการสำรวจ

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีถดถอยปัวส์ซง (Poisson Regression) เปรียบเทียบกับวิธีวิเคราะห์ถดถอยกำลังสองน้อยสุด (Ordinary Least Square) : OLS ซึ่งนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม จากผู้ตอบแบบสอบถาม 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคู่สมรสที่ยังไม่มีบุตรตอบต้องการมีบุตร และคู่สมรสที่มีบุตรอยู่แล้วต้องการมีบุตรเพิ่ม กับกลุ่มคู่สมรสที่ยังไม่มีบุตรตอบไม่ต้องการมีบุตร และคู่สมรสที่มีบุตรอยู่แล้วไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม จำนวน 400 ตัวอย่าง

อย่างไรก็ดี วิธีปัวส์ซงมีความเหมาะสมกว่าวิธี OLS เพราะผลที่ได้จากวิธี OLS ให้ค่าสัมประสิทธิ์ที่เบี่ยงเบน (Biased) ฉะนั้น เพื่อแสดงให้เห็นว่า การเลือกใช้วิธีในการวิเคราะห์แบบจำลองมีความสำคัญมาก เพราะหากเลือกไม่เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล และตัวแปร ผลที่ได้ออกมาจะไม่มี ความหมายทางวิชาการ นำไปใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะไม่ได้ ฉะนั้น ในเนื้อหาลำดับต่อจากนี้ไปจะเป็นการนำเสนอการวิเคราะห์เปรียบเทียบในแต่ละวิธีได้ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรด้วยวิธีกำลังสองน้อยสุด

การวิเคราะห์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยสุด (OLS) พบว่า ตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนบุตรที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอยู่เดิมและนโยบายด้านมาตรการทางการคลังการนำค่าลดหย่อนเลี้ยงดูบุตรมาคำนวณเพื่อชำระภาษี ส่งผลต่อจำนวนบุตรของคู่สมรสที่ต้องการมีอย่างมีนัยสำคัญที่ค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 พอสรุปได้ดังตาราง 32

ตาราง 32 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานครที่ต้องการมี ด้วยการวิเคราะห์กำลังสองน้อยสุด

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ β	ระดับนัยสำคัญ
r_age	-0.02624	0.070
co_age	0.009225	0.509
occt	0.032761	0.768
member	-0.06708	0.086
Amount child	-0.34812	0.002
expense	-1.3E-05	0.276
hour	-0.02151	0.216
marital	-0.00895	0.488
n_33	-0.35657	0.001
n_35	0.151626	0.253
constant	2.234246	0.000

ที่มา : จากการคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการคำนวณ จากตารางข้างต้นสามารถเขียนสมการได้ ดังสมการ (4.1)

$$Amount\ demand = \beta_0 + \beta_1 Rage + \beta_2 Member + \beta_3 Amountchild + \beta_4 N33 \quad \dots(4.1)$$

นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยสุด (OLS) มาคำนวณหาจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการมี ด้วยการแทนค่าในสมการ (4.2) ดังนี้

$$Amountdemand = 2.234246 + (-0.06708)(3.55) + (-0.02624)(30.985) + (-0.34812)(1.313433) + (-0.35657)(1) \quad \dots(4.2)$$

$$= 0.37 \text{ คน}$$

จากการแทนค่าในสมการ (4.2) เพื่อคำนวณหาจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการมี ด้วยวิธีกำลังสองน้อยสุด (OLS) พบว่า จำนวนบุตรที่คู่สมรสในกรุงเทพมหานครต้องการจะมีนั้น เท่ากับ 0.37 คน

สรุปได้ว่า คู่สมรสมีความต้องการที่จะมีบุตรโดยประมาณ 1 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวิธีกำลังสองน้อยสุด (OLS) ไม่สามารถใช้วิเคราะห์หาจำนวนบุตรได้ เพราะให้ค่าที่ต่ำกว่าผิดปกติ

3.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรด้วยวิธีปัวซอง

การวิเคราะห์ด้วยวิธีปัวซอง พบว่า ตัวแปรที่มีนัยสำคัญต่อจำนวนบุตรที่คู่สมรสในกรุงเทพมหานครต้องการจะมี ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้แก่ อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนบุตรที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอยู่เดิม ระยะเวลาที่สมรส นโยบายด้านมาตรการทางการคลังการนำค่าลดหย่อนเลี้ยงดูบุตรมาคำนวณเพื่อชำระภาษี และนโยบายด้านมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคมในการจ่ายเงินชดเชยหยุดงานช่วงเวลาที่ลาคลอดบุตร ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการได้ดัง (4.3)

$$\ln amount\ demand = \beta_0 + \beta_1 Rage + \beta_2 Member + \beta_3 Amountchild + \beta_4 Marital + \beta_5 N33 + \beta_6 N35 \quad \dots(4.3)$$

จากสมการ (4.3) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างก่อนการปรับปรุงแบบจำลอง และหลังการปรับปรุงแบบจำลอง โดยที่ก่อนการปรับปรุงแบบจำลองนั้น ผู้วิจัยไม่ทราบว่าตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการมี ส่วนหลังการปรับปรุงแบบจำลองแล้ว ผู้วิจัยเลือกเฉพาะตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อ

จำนวนบุตร ซึ่งจากการปรับปรุงแบบจำลอง นำค่าที่ได้มาคำนวณหาจำนวนบุตร โดยเปรียบเทียบจำนวนบุตรที่ได้ก่อนการปรับปรุงแบบจำลอง และหลังการปรับปรุงแบบจำลอง ปรากฏดังตาราง 33

ตาราง 33 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อจำนวนบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานครที่ต้องการมี ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยปัวส์ซง

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ $\hat{\beta}$	ระดับนัยสำคัญ
r_age	-0.03475	0.051
co_age	-0.00085	0.957
occt	0.198445	0.108
member	-0.07422	0.083
Amount child	-0.0004	0.013
expense	-2.3E-05	0.331
hour	-0.02814	0.191
marital	-0.03938	0.049
n_33	-0.32962	0.006
n_35	0.338659	0.026
constant	1.185356	0.040

ที่มา : จากการคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์หาคำนวณหาจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการมี ได้จากสมการ (4.4) ดังนี้

$$Amountdemand = e^{\beta_0} . e^{\beta_1 . Rage} . e^{\beta_2 . Member} . e^{\beta_3 . amountchild} . e^{\beta_4 . Marital} . e^{\beta_5 . N33} . e^{\beta_6 . N35} \dots (4.4)$$

แทนค่าในสมการ (4.4) จะได้จำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการมี

$$\begin{aligned}
 Amountdemand &= e^{1.185356} . e^{-0.03475(30.985)} . e^{-0.07422(355)} . e^{-0.0004(1313433)} \\
 &\quad . e^{-0.039378(528125)} . e^{-0.32962} . e^{0.338659} \dots (4.5) \\
 &= 0.70 \text{ คน}
 \end{aligned}$$

จากการแทนค่าในสมการ (4.4) โดยใช้ข้อมูล เพื่อคำนวณหาจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการมี ด้วยวิธีปัวส์ซง พบว่า จำนวนบุตรที่คู่สมรสในกรุงเทพมหานครต้องการมีนั้น เท่ากับ 0.70 คน ในมุมมองของเศรษฐกิจ ค่า 0.70 ไม่มีความหมาย เพราะจำนวนบุตรที่เป็นจำนวนนับนั้น ควรเป็นเลขจำนวนเต็มบวก 0, 1, 2, ..., n เท่านั้น ฉะนั้นค่าที่ไม่ถึง 1 จะสะท้อนให้เห็นว่า คู่สมรสในกรุงเทพมหานครมีความต้องการมีบุตรน้อยมาก หรือไม่ต้องการมีบุตรนั่นเอง

สรุป การคำนวณหาจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการจะมีด้วยวิธีปัวส์ซง และวิธีกำลังสองน้อยสุด โดยการเปรียบเทียบค่าที่ได้จากการแทนค่าในแบบจำลอง ซึ่งผลที่ได้พบว่า วิธีปัวส์ซงสามารถวิเคราะห์หาค่าจำนวนบุตรที่คู่สมรสในกรุงเทพมหานครต้องการมีเป็นจำนวน 0.70 คน เท่ากับว่ามีความต้องการที่จะมีบุตรมากกว่าค่าที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยสุด มีค่าสัมประสิทธิ์เบี่ยงเบน (Biased) ได้ค่าจำนวนบุตรต่ำกว่า ซึ่งเป็นค่าที่ไม่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้ รายละเอียดดังตาราง 34

ตาราง 34 เปรียบเทียบการแทนค่าหาจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการมีด้วยวิธีปัวส์ซง และวิธีกำลังสองน้อยสุด จากแบบจำลองก่อนการปรับปรุง และหลังการปรับปรุง

Poisson	OLS
สูตรในการคำนวณหาจำนวนบุตร : จากสมการ (4.2)	สูตรในการคำนวณหาจำนวนบุตร : จากสมการ (4.5)
จำนวนบุตรคือ 0.70 คน	จำนวนบุตรคือ 0.37 คน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการวิเคราะห์ผลของนโยบายด้านสวัสดิการสังคม และปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคม ต่อความต้องการมีบุตรของกลุ่มสมรสในกรุงเทพมหานคร ซึ่งจากสถิติปี 2550 ชี้ให้เห็นว่า ในอนาคตประเทศไทยมีจำนวนประชากรวัยเด็กลดลง ส่วนประชากรวัยสูงอายุ กลับมีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างประชากรวัยกำลังแรงงานที่เป็นกำลังการผลิตของประเทศ ด้านการขาดแคลนกำลังแรงงาน และทำให้ภาครัฐต้องสูญเสียงบประมาณเป็นค่าใช้จ่าย ในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุมากขึ้น เพื่อนำข้อมูลและผลที่ได้จากการวิจัยใช้เป็นแนวทาง สำหรับภาครัฐ และสำนักงานประกันสังคมในการปรับเปลี่ยนนโยบายที่มีอยู่ หรือเพิ่มมาตรการสนับสนุนด้านเวลา สำหรับการเลี้ยงดูบุตร จูงใจให้กลุ่มสมรสตัดสินใจมีบุตรมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จากการเก็บตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด จากกลุ่มสมรสที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีอายุระหว่าง 15-40 ปี อยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยา ทั้งที่จดทะเบียนสมรส และไม่ได้จดทะเบียนสมรส โดยดำเนินการสอบถามจากผู้ที่มีรับบริการที่สำนักงานเขต และมาขอรับประโยชน์ทดแทนจากสำนักงานประกันสังคม สุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ได้จำนวน 3 เขต ได้แก่ (1) เขตราชเทวี (2) เขตปทุมวัน และ (3) เขตบางกอกน้อย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

สรุปลักษณะข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 284 คน มีระยะเวลาอยู่ด้วยกันฉันสามีภรรยา ระหว่าง 1-5 ปี และมีอายุระหว่าง 26-30 ปี ส่วนกลุ่มสมรสมีอายุระหว่าง 31-35 ปี ทั้งผู้ตอบแบบสอบถามและคู่สมรส จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 16-20 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เชื้อชาติไทย ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน จำนวนชั่วโมงทำงานเฉลี่ย ต่อวัน 7-12 ชั่วโมง มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลังหักภาษีต่อคนเฉลี่ยเดือนละ 10,000-15,000 บาท และทั้งคู่ไม่มีปัญหาสุขภาพที่ส่งผลต่อการมีบุตร ส่วนลักษณะครอบครัวของกลุ่มสมรสเป็น ครอบครัวขยาย จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 2-4 คน คู่สมรสที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี บุตรอยู่แล้ว 1 คน โดยญาติพี่น้องเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรช่วงที่บุตรอยู่ในวัยก่อนเข้าโรงเรียน ซึ่งมี ค่าใช้จ่ายสำหรับการเลี้ยงดูบุตรช่วงที่บุตรอายุแรกเกิด-ก่อนวัยเรียนเฉลี่ยเดือนละ 13,228.22 บาท ต่อคน ส่วนผู้ที่มีบุตรอยู่ในช่วงวัยเรียน-อายุ 22 ปี มีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรเฉลี่ยเดือนละ 20,028.29 บาทต่อคน คู่สมรสส่วนใหญ่มีความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับการมีบุตรเพศชายในเรื่อง การมีบุตรชายเพื่อไว้สืบทอดวงศ์ตระกูล และมีความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับการมีบุตรเพศหญิงใน

เรื่องการมีบุตรสาวเพื่อดูแลบิดา-มารดา ยามเจ็บป่วยและแก่ชรา ส่วนคู่สมรสที่ไม่ต้องการมีบุตรเลยให้เหตุผลว่าการมีบุตรเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่าย และภาระในการเลี้ยงดู รองลงมาไม่มีเวลาสำหรับเลี้ยงดูบุตร ส่วนเรื่องที่ผู้ตอบแบบสอบถามกังวลใจในอนาคตที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีบุตรมากที่สุดคือ ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของโลก รองลงมาปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2. การได้รับประโยชน์จากนโยบายภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร

จากการศึกษาด้านนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการมีบุตรและให้ความช่วยเหลือการมีบุตรผ่าน 3 มาตรการ ได้แก่

2.1 มาตรการทางการคลัง ในเรื่องการชำระภาษีโดยสามารถนำค่าลดหย่อนบุตรและค่าลดหย่อนเพื่อการศึกษาบุตรมาคำนวณเพื่อชำระภาษี จากการสำรวจพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่สามารถนำค่าใช้จ่ายมาหักลดหย่อนในการคำนวณเพื่อชำระภาษีได้ เนื่องจากไม่มีบุตร และในปีภาษี 2550 ไม่ต้องชำระภาษีเนื่องจากรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ที่ได้รับประโยชน์จากภาครัฐคือ ผู้ที่มีรายได้สูงเพราะสามารถนำค่าลดหย่อนมาหักเพื่อคำนวณชำระภาษีทำให้จ่ายภาษีน้อยลง แต่จะไม่มีผลสำหรับผู้ที่มีรายได้ต่ำ เนื่องจากมีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ที่ต้องชำระภาษี

2.2 มาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม เป็นการให้ความช่วยเหลือเฉพาะบางกลุ่ม คือ กลุ่มลูกจ้างที่ทำงานตามสถานประกอบการในระบบประกันสังคม จะได้รับการช่วยเหลือจากสำนักงานประกันสังคมเกี่ยวกับ ค่าคลอดบุตร เงินชดเชยการหยุดงานจากการคลอดบุตร เงินสงเคราะห์บุตร หากเป็นกลุ่มที่รับราชการ จะได้รับสวัสดิการเพิ่มมากกว่าในส่วนเงินค่าเล่าเรียนของบุตร ค่ารักษาพยาบาลบุตร และเงินรางวัลทุนเรียนดีของบุตร

2.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา เป็นการให้ความช่วยเหลือลูกจ้าง และข้าราชการ/ลูกจ้างของรัฐในเรื่องของเวลา โดยให้ลาหยุดเพื่อคลอดบุตรได้เป็นจำนวน 90 วัน และได้สำรวจความคิดเห็นของคู่สมรสเกี่ยวกับการเพิ่มนโยบายให้มารดาสามารถลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรได้หลังจากคลอดบุตร และให้บิดาสามารถลาหยุดงานเพื่อช่วยเลี้ยงดูบุตรได้ โดยกำหนดเงื่อนไขการลาประเภทนี้จะไม่ได้รับค่าจ้าง ผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิงส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า เป็นการเหมาะสมหากกำหนดให้มารดาสามารถลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรได้หลังจากการคลอดบุตรเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ (56 วัน) เพื่อเป็นการพักผ่อนหลังคลอดบุตร และเป็นการปรับตัวในการเลี้ยงดูบุตร และจากการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถามเพศชายเกี่ยวกับการให้บิดาสามารถลาหยุดงานเพื่อช่วยภรรยาเลี้ยงดูบุตรได้ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วย หากภาครัฐกำหนดให้สามารถลาหยุดได้เป็นเวลา 10 วัน ต่อการคลอดบุตรหนึ่งครั้ง เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูบุตร และยังช่วยส่งเสริมให้เกิดความรักความอบอุ่นในครอบครัวอีกด้วย

สรุปได้ว่านโยบายภาครัฐทั้ง 3 มาตรการข้างต้นส่งผลต่อการตัดสินใจมีบุตรของคู่สมรสเพิ่มมากขึ้น

3. การวิเคราะห์ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐ และปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคมที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการจะมี โดยมีตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ จำนวน ระยะเวลาที่สมรส จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงสุด อาชีพ สุขภาพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้หลังหักภาษีต่อเดือน ข้อมูลการมีบุตร จำนวนบุตรที่มีอยู่ และค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยปัวส์ซง (Poisson regression) เทียบกับวิธีการวิเคราะห์ถดถอยกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) โดยการเก็บข้อมูลจากคู่สมรสที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ตัวอย่าง

3.1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด

วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) พบว่า อายุผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนบุตรที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอยู่เดิม และนโยบายด้านมาตรการทางการคลัง การนำค่าลดหย่อนเลี้ยงดูบุตรมาคำนวณเพื่อชำระภาษี ส่งผลต่อจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการมีอย่างมีนัยสำคัญที่ค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95

3.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรด้วยวิธีปัวส์ซง

ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีปัวส์ซง พบตัวแปรที่มีนัยสำคัญต่อจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการจะมี ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 ได้แก่ อายุผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนบุตรที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอยู่เดิม ระยะเวลาที่สมรส นโยบายด้านมาตรการทางการคลัง การนำค่าลดหย่อนเลี้ยงดูบุตรมาคำนวณเพื่อชำระภาษี และนโยบายด้านมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม การจ่ายเงินชดเชยหยุดงานช่วงเวลาที่ลาคลอดบุตร

การวิเคราะห์ทั้งสองวิธีให้ผลตรงกันว่า อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนสมาชิกในครอบครัว และจำนวนบุตรที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอยู่เดิม จะแปรผกผันกับจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการ กล่าวคือ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุมากและมีระยะเวลาที่สมรสมากจะตัดสินใจมีบุตรหรือมีบุตรเพิ่มน้อยกว่าคนที่มีอายุน้อยกว่า และจำนวนบุตรที่คู่สมรสมีอยู่เดิมส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะมีบุตรคนต่อไป คือ หากคู่สมรสที่มีบุตรอยู่แล้วจะส่งผลต่อการตัดสินใจการมีบุตรเพิ่มน้อยลง แต่หากคู่สมรสที่ยังไม่มีบุตร จะส่งผลให้คู่สมรสต้องการมีบุตรหรือมีบุตรเพิ่ม

สรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์วิธีปัวส์ซงมีความเหมาะสมกว่าวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) เพราะผลที่ได้จากวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) ให้ค่าสัมประสิทธิ์ที่เบี่ยงเบนในด้านมากขึ้น (ที่เรียกว่า Biased downward) เมื่อนำค่าพารามิเตอร์มาคำนวณหาจำนวนบุตรจะให้ค่าจำนวนบุตรต่ำกว่าปกติคือ 0.37 คน ซึ่งหากใช้วิธีปัวส์ซง จะมีค่าเป็น 0.70 คน เห็นได้ว่าคู่สมรสมีความต้องการที่จะมีบุตรมากกว่า

การอภิปรายผล

จากการศึกษา และวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ผลของนโยบายด้านสวัสดิการสังคมและปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคม ต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากข้อมูลตัวชี้วัดของสำนักงานสถิติปี 2551 สถิติอัตราเจริญพันธุ์รวมของสตรีในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2546 - 2548 ที่ 1.7 คน หมายความว่า จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่สตรีคนหนึ่งจะมีตลอดวัยเจริญพันธุ์ เมื่อนำค่าพารามิเตอร์ที่ประมวลผลได้จากแบบจำลองเศรษฐกิจมิติมาคำนวณหาจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการ ด้วยวิธีถดถอยปัวส์ซงซึ่งมีความเหมาะสมเชิงเทคนิคด้านเศรษฐกิจ เพราะตัวแปรตามของการแจกแจงแบบปัวส์ซง เป็นเลขจำนวนนับ (Counted Data) จะให้ค่าจำนวนบุตรไม่ถึง 1 คน คือ 0.70 ในขณะที่วิธีการกำลังสองน้อยสุดไม่เหมาะสมทางเทคนิคที่จะใช้กับตัวแปรตามที่มีลักษณะเป็นจำนวนนับที่เรียกว่า ตัวแปรสุ่มชนิดไม่ต่อเนื่อง (Discrete Random Variable) ในมุมมองของเศรษฐกิจ ค่า 0.70 ไม่มีความหมาย เพราะจำนวนบุตรที่เป็นจำนวนนับนั้น ควรเป็นเลขจำนวนเต็มบวก 0, 1, 2, ..., n เท่านั้น ฉะนั้นค่าที่ไม่ถึง 1 จะสะท้อนให้เห็นว่า คู่สมรสในกรุงเทพมหานครมีความต้องการมีบุตรน้อยมาก หรือไม่ต้องการมีบุตรนั่นเอง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรส ได้แก่ อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม (Age) จำนวนสมาชิกในครอบครัว (Member) จำนวนบุตรที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอยู่เดิม (Amount child) ระยะเวลาที่สมรส (Marital) และนโยบายด้านมาตรการทางการคลังการนำค่าลดหย่อนเลี้ยงดูบุตรมาคำนวณเพื่อชำระภาษี ตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปรดังกล่าว มีทิศทางความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับจำนวนบุตร (ดำนลบ) ผลที่ได้ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุและระยะเวลาที่สมรส (Marital) มากขึ้นจะตัดสินใจมีบุตรน้อยลง เนื่องจากปัญหาสุขภาพและความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย ถ้าหากมีบุตรเมื่ออายุมากขึ้นจะมีความเสี่ยงต่อความผิดปกติของบุตรได้ ส่วนตัวแปรจำนวนบุตรที่คู่สมรสมีอยู่เดิม ส่งผลต่อการตัดสินใจมีบุตรคนต่อไป คือ คู่สมรสที่มีบุตรอยู่ก่อนแล้ว จะมีความต้องการมีบุตรน้อยลง มีทิศทางความสัมพันธ์ทางดำนลบ ดังปรากฏในตาราง 35 ผลที่ได้เป็นทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537) ศึกษาไว้ว่า จำนวนบุตรและเพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่ก่อนจะมีผลต่อจำนวนบุตรเพิ่มขึ้น ซึ่งหากคู่สมรสที่มีบุตรอยู่ก่อน จะคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรตามมา ดังนั้น การที่จะมีบุตรคนต่อไปจึงส่งผลต่อการตัดสินใจมีบุตรน้อยลง เนื่องจากคู่สมรสจะต้องมีรายได้มาก เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรที่กำลังจะเกิดมาในอนาคต ส่วนตัวแปรจำนวนสมาชิกในครอบครัว (Member) คู่สมรสที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวหลายคนแล้ว จะส่งผลให้คู่สมรสต้องการจะมีบุตรหรือมีบุตรเพิ่มน้อยลง เนื่องจากไม่ต้องการมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น หากครอบครัวที่มีผู้สูงอายุต้องดูแล ย่อมต้องมีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูสูง การมีบุตรเพิ่มขึ้นเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเทียนฉาย (2527)

อนึ่ง ถ้ารัฐได้กำหนดนโยบายให้คู่สมรสสามารถนำค่าลดหย่อนการเลี้ยงดูบุตรมาคำนวณเพื่อชำระภาษีได้ในจำนวนเงินที่น้อยลง จะส่งผลต่อจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการจะมีน้อย เนื่องจากการชำระภาษีนี้นั้นจะส่งผลดีเฉพาะคู่สมรสที่มีรายได้สูง ถึงจะสามารถนำค่าเลี้ยงดูบุตรมาหักลดหย่อนในการคำนวณเพื่อชำระภาษีได้ เพื่อชำระภาษีน้อยลง แต่ถ้าเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้ต่ำจะไม่ได้ได้รับประโยชน์จากมาตรการนี้ เนื่องจากมีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ที่ต้องชำระภาษี ส่วนนโยบายการกำหนดให้นายจ้างและรัฐจ่ายเงินชดเชยขณะที่แม่/หญิงลาคลอดบุตร จะจูงใจให้คู่สมรสอยากมีบุตรเพิ่มมากขึ้น

ซึ่งการที่รัฐให้เงินสนับสนุนช่วงที่มารดาคลอดบุตรนั้น เป็นการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายแก่คู่สมรสช่วงที่คลอดบุตร เนื่องจากไม่มีรายได้

ตาราง 35 เปรียบเทียบผลการวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาเรื่องอุปสงค์ต่อบุตร

ผู้วิจัย	ปีที่ทำการวิจัย	ขอบเขตการทำการวิจัย	ทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรกับจำนวนบุตร	
			ทิศทางบวก	ทิศทางลบ
เทียนนาย กิระนันท์	2527	ระดับประเทศ	- รายได้	- อายุแรกสมรส - การศึกษา - จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
วนิดา สุขเมธานนท์	2527	กรุงเทพมหานคร	- อายุของแม่ - ภูมิลำเนาเดิมของหัว	- อัตราค่าจ้างของแม่
มานพ เอื้อติลามงคล	2530	ระดับประเทศ	- ศาสนา - การใช้การป้องกันการปฏิสนธิและการตั้งครรภ์ - การศึกษา	- ไม่ตัวแปรใดสัมพันธ์
สำนักงานสถิติแห่งชาติ	2536	ระดับประเทศ	- รายได้ - อาชีพ	- จำนวนและเพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่
ปาลิดา นันท์เดชขจร	2547	ระดับประเทศ	- อายุ - ศาสนาอิสลาม - การคุมกำเนิดของสตรี	- รายได้ของสตรี - จำนวนปีการศึกษาของสตรี
สุพินดา จุฑะวิภาต	2553	กรุงเทพมหานคร	- นโยบายทางความคุ้มครองทางสังคม (การจ่ายเงินชดเชยช่วงที่ลาคลอดบุตร)	- อายุผู้ตอบแบบสอบถาม - จำนวนสมาชิกในครอบครัว - จำนวนบุตรที่มีอยู่เดิม - ระยะเวลาสมรส - นโยบายการคลัง (การนำค่าลดหย่อนเลี้ยงดูบุตรมาคำนวณเพื่อชำระภาษี)

ที่มา : จากการรวบรวมงานวิจัย

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบนโยบายของรัฐในประเทศไทยกับต่างประเทศ ด้วยมาตรการสนับสนุนด้านเวลาสำหรับการเลี้ยงดูบุตร

ผลจากการวิเคราะห์จากแบบสอบถามที่ใช้สำรวจด้วยมาตรการสนับสนุนด้านเวลาสำหรับการเลี้ยงดูบุตรของนโยบายภาครัฐต่อความต้องการมีบุตร เพื่อเปรียบเทียบนโยบายภาครัฐในประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ซึ่งนโยบายด้านมาตรการสนับสนุนด้านเวลาที่มีอยู่ในประเทศไทยปัจจุบันนี้มีเพียง การให้มารดาสามารถลาหยุดเพื่อการคลอดบุตรได้เป็นเวลา 90 วัน (12 สัปดาห์) ส่วนในต่างประเทศด้านมาตรการสนับสนุนด้านเวลาที่น่าสนใจได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน และประเทศสวีเดน เพื่อสำรวจความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถามด้านนโยบายที่สนับสนุนและช่วยเหลือการมีบุตรเรื่องการให้มารดาสามารถลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรหลังจากคลอดบุตร เพื่อให้มารดามีเวลาในการพักผ่อนหลังจากคลอดบุตร และให้มารดามีเวลาเลี้ยงลูกด้วยนมตนเองเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ลูก และการให้สามีสามารถลาหยุดเพื่อช่วยภรรยาเลี้ยงดูบุตรได้นั้น เมื่อทำการสำรวจความคิดเห็นต่อนโยบายนี้ หากรัฐมีการกำหนดนโยบายเพิ่มขึ้น โดยให้ลาหยุดได้โดยไม่ได้รับเงินค่าจ้าง ผู้ตอบแบบสอบถามจะนำเสนอระยะเวลาที่ต้องการเป็นจำนวนระยะเวลาที่เหมาะสมอย่างไร สามารถสรุปได้ดังตาราง 36

ตาราง 36 เปรียบเทียบการเสนอเพิ่มนโยบายของภาครัฐในประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ในประเด็นเกี่ยวกับมาตรการสนับสนุนด้านเวลาสำหรับการเลี้ยงดูบุตร

ประเทศ	มาตรการสนับสนุนด้านเวลาสำหรับการเลี้ยงดูบุตร		
	มารดาสามารถลาหยุดเพื่อ คลอดบุตร	มารดาสามารถลาหยุดเพื่อ เลี้ยงดูบุตร	บิดาสามารถลาหยุดเพื่อ ช่วยเลี้ยงดูบุตร
ผลการศึกษาจากงานวิจัย ของสหประชาชาติ	นโยบายที่ใช้ในปัจจุบัน (90 วัน)	นำเสนอนโยบาย 8 สัปดาห์ (56 วัน)	นำเสนอนโยบาย 10 วัน
ไทย	90 วัน	ไม่มีนโยบายนี้	ไม่มีนโยบายนี้
ญี่ปุ่น	12 สัปดาห์ (84 วัน)	ไม่เกิน 1 ปี (365 วัน)	ไม่มีนโยบายนี้
สิงคโปร์	12 สัปดาห์ (84 วัน)	ไม่ระบุจำนวนวัน	2 วัน
อังกฤษ	26 สัปดาห์ (182 วัน)	13-18 สัปดาห์ (91-126 วัน)	7-14 วัน
ฝรั่งเศส	26-34 สัปดาห์ (182-248 วัน)	ไม่ระบุจำนวนวัน	14-21 วัน
เยอรมัน	บิดามารดาสามารถลาหยุดรวมไม่ เกิน 3 ปี	ลาเพิ่มได้ 8 สัปดาห์ (56 วัน)	ไม่มีนโยบายนี้
สวีเดน	14 สัปดาห์ (98 วัน)	390 วัน	10 วัน

ที่มา : จากการรวบรวม

จากตาราง 36 การเปรียบเทียบนโยบายรัฐในประเทศไทยกับต่างประเทศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยนโยบายเดิมในการให้มารดาลาหยุดเพื่อคลอดบุตรได้เป็นจำนวน 90 วัน และเสนอเพิ่มนโยบายของรัฐให้มารดาสามารถลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรได้เป็นจำนวน 8 สัปดาห์ (56 วัน) ลาหยุดโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ประเทศเยอรมันให้สวัสดิการมารดา ลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรเพิ่มได้หลังจากลาหยุดจากการคลอดบุตร และเสนอเพิ่มมาตรการสนับสนุนด้านเวลาให้บิดาสามารถลาหยุดเพื่อช่วยเลี้ยงดูบุตรได้ โดยกำหนดให้การลานั้นไม่ได้รับค่าจ้าง ผู้ตอบแบบสอบถามเพศชายเสนอระยะเวลา 10 วัน เป็นการเสนอเพิ่มนโยบายให้บิดาสามารถลาหยุดได้มากกว่าประเทศสิงคโปร์ ซึ่งในประเทศญี่ปุ่น และประเทศเยอรมัน ยังไม่มีนโยบายด้านนี้ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้คู่สมรสมีเวลาเลี้ยงดูบุตรได้มากขึ้น และส่งเสริมให้เกิดความรักความอบอุ่นในครอบครัว อีกทั้งเป็นแนวทางการตัดสินใจให้คู่สมรสตัดสินใจมีบุตรมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรเพิ่มคำถามวิจัยในเรื่องค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรโดยละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรน่าจะเป็นตัวแปรที่สำคัญที่ส่งผลต่อจำนวนบุตร แต่จากการ RUN สมการในงานวิจัยนี้ตัวแปรดังกล่าวกลับไม่มีผลต่อจำนวนบุตร อีกทั้งควรเพิ่มวิธีการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) คู่สมรส เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร
2. ควรใช้เทคนิคในลักษณะอื่นๆ ที่เหมาะสมเพิ่มเติม ในการวิเคราะห์หาจำนวนบุตรที่คู่สมรสต้องการมี โดยเปรียบเทียบกับแบบจำลองปัวส์ซง เพื่อให้การประมาณค่าจำนวนบุตรมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย. (2550). *สถิติประชากรจากการทะเบียนของประเทศไทย พ.ศ. 2519 – 2549*. (เอกสารแจกเผยแพร่). กรุงเทพฯ: รวบรวมโดยสำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. อัดสำเนา.
- . (2550). *สถิติประชากรจากการทะเบียนในเขตกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2519 – 2549*. (เอกสารเผยแพร่). กรุงเทพฯ: รวบรวมโดยสำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. อัดสำเนา.
- . (2551). รายงานสถิติจำนวนการเกิดปี 2550. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2551, จาก http://www.dopa.go.th/xstat/tran/birth5010_10.html
- กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร. (2549). *ภาษีอากร ตามประมวลรัษฎากร 2549*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 38-40
- กุลพัฒนการแพทย์ สหคลินิก. (2551). รวมเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ในการรักษาภาวะมีบุตรยาก. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2551, จาก http://www.kullapat.com/knowledge_show.php?id=11&lang=th
- กฤตยา อาชวนิจกุล และปราโมทย์ ประสาทกุล. (2548). *ประชากรของประเทศไทย ณ พ.ศ. 2548*. เอกสารหมายเลข 300 , สถาบันประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน; และคนอื่นๆ. (2546). *คาดการณ์ประมาณประชากรไทย ช่วง 2543-2568 ผลต่อการกำหนดทิศทางการนโยบายประชากรในอนาคต*, เอกสารหมายเลข 293 ,วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2542, มกราคม). *นโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2551, จาก <http://www.thaifamily.in.th/document/mydoc/0a01020e-6692-5cbe.doc>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2550). *สรุปสถานการณ์ทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย พ.ศ. 2549*, รวบรวมจากบทความที่สำนักงานสถิติแห่งชาติจัดทำและเผยแพร่ พ.ศ. 2549.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2546). *การฉายภาพประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543 – 2568*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2551, จาก <http://www.ipsr.mahidol.ac.th/content/Publication/PDF/PopulationProjectionThailand.pdf>
- จิราวัฒน์ จารุพันธ์. (2551, 23 เมษายน). *ไทยหนีไม่พ้นวิกฤตสังคมผู้สูงอายุ*. เดลินิวส์. หน้า 8.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2544). *ประชากรศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- เทียนฉาย กีระนันท์. (2527). *อุปสงค์ต่อบุตร : การเปลี่ยนแปลงในช่วงทศวรรษ*. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ. สถาบันประชากรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไทยคลินิก. (2551). *การเลือกเพศบุตร*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2551, จาก <http://www.thaiclinic.com/sexselect.html>
- นิตยสารแม่และเด็ก. 2542, เมษายน - พฤษภาคม ปีที่ 22 ฉบับที่ 326-327.รวมเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ในการรักษาภาวะ มีบุตรยาก. สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2551, จาก <http://www.weneedbaby.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=357219>
- นพวรรณ จงวัฒนา; และคนอื่นๆ. (2524, ตุลาคม). *ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตรในเขตกรุงเทพมหานคร, โครงการประชากรกับการพัฒนา สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ กองวางแผนประชากรและกำลังคน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*
- นพวรรณ จงวัฒนา และจุฑา มนัสไพบูลย์. (2529). *ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเด็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บุญคง หันจางสิทธิ์. (2540). *เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์*. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.
- ปาลิดา นันท์เดชขจร. (2541). *การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ปัทมา วาพัฒน์วงศ์ และปราโมทย์ ประสาทกุล. (2551). *ประชากรไทยในอนาคต*. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2551, จาก <http://www.pr.mahidol.ac.th/content/home/Conference/Article/Download/Article02.pdf>
- เรณู สุขารมณ์. (2546). *เศรษฐศาสตร์แรงงานและแรงงานสัมพันธ์ ฉบับปรับปรุง, แบบจำลองการผลิตในครัวเรือน หน่วยที่ 9 สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- วนิดา สุขะนันท์. (2527). *อุปสงค์ต่อบุตรของชาวกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรเวศม์ สุวรรณระดา. (2548). *การวิเคราะห์มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศด้านความครอบคลุมและผลกระทบต่อการตัดสินใจมีบุตร*. รายงานฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2547). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสวัสดิการสังคมและสงเคราะห์*. คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้. (2551). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคทางพันธุกรรม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2551, จาก <http://dnfe5.nfe.go.th/ilp/42001/42001-1/42001-1.htm#โรคทางพันธุกรรม>

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2536). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการมีบุตรเพิ่มจากการสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับบุตร*, กรุงเทพฯ.
- (2550). *ประชากรยุโรปแบบจำลองประชากรไทยในอนาคต*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2551, จาก http://service.nso.go.th/nso/g_knowledge/files/pop_50.pdf
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้า พรินติ้ง.
- อัครพงศ์ อินทอง. (2550). *คู่มือการใช้โปรแกรม LIMDEP เบื้องต้น สำหรับการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ*. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- Amin, Sajeda. (1991?). *Socioeconomic Change and the Demand for Children in Rural Bangladesh: the Population Council*. New York.
- Becker, Gary S. (1976). *The Economic Approach to Human Behavior*, Chicago: University.
- Bangladesh: the Population Council. New York.
- (1991). *Treatise on the Family: enlarged ed.*, Cambridge: Harvard University Press.
- Becker, Gary S.; & Lewis, Gregg H. (1973). On the Interaction Between Quantity and Quality of Children: "Journal of Political Economy". Vol 81. No.2: 279-288.
- De Tray, Dennis N. (1977). *Child Quality and the Demand for Children*: "Journal of Political Economy". Vol 81: 70-95.
- Filmer, Deon.; & Pritchett, Lant. (1996). *Environmental Degradation and the Demand for Children: Searching for the Vicious Circle*. Policy Research Working Paper 1623: The World Bank.
- Harvey, Leibenstein. (1969). *A theory of Economic-Demographic Development*, New York: Greenwood Press.
- Robert T. Michael. (1972). *Education and the Derived Demand for Children: in Economics of the Family*, Los Angeles :University of California.
- Thienchay Kiranadana. (1978). *The Demand for Children: An Application of the New Home Economics Approach to Thai Data*, Bangkok: Institute of Population Studies.
- Todaro, Michael P.; & Fapohunda Eleanor. (1987). *Family Structure, Implicit Contracts, and the Demand for Children: A Consideration of Southern Nigerian Data*: New York. the Population Council.
- Yamane, Taro. (1967) *Statistics: an Introductory Analysis*. 2nd New York Harper & Row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

การวิเคราะห์ผลของนโยบายด้านสวัสดิการสังคมและปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคม
ต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นบางส่วนของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับนำไปประมวลผลเพื่อตอบคำถามในหัวข้อวิจัยที่เป็นปัญญานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์เรื่อง “การวิเคราะห์ผลของนโยบายด้านสวัสดิการสังคมและปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคมต่อความต้องการมีบุตรของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาจำนวนบุตรของคู่สมรสที่คาดว่าจะมี รวมทั้งการศึกษาอิทธิพลทางด้านนโยบายภาครัฐ และปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตร โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน

- ตอนที่ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านสังคมและเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเชิงนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร
- ตอนที่ 3. ข้อมูลเกี่ยวกับผลของนโยบายภาครัฐ ที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตร

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ท่านตอบไปใช้ในการวิจัยเท่านั้น โดยนำไปแปลผลในภาพรวมเพื่อให้ทราบถึงการตัดสินใจของคู่สมรสต่อความต้องการมีบุตร หากมีการปรับเปลี่ยนมาตรการสนับสนุนด้านเวลาสำหรับการเลี้ยงดูบุตรที่มีอยู่เดิม และจะเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นความลับ จะไม่กระทบต่อผู้ตอบใดๆ ทั้งสิ้น จึงขอความกรุณาจากท่านตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ตอนให้ครบทุกข้อตามความคิดเห็นของท่าน จักเป็นพระคุณยิ่ง

นางสาวสุพนิดา จูทะวิภาต

นิสิตปริญญาโท ชั้นปีที่ 2

หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์

ตอนที่ 1. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม (SE)

โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ลงในช่อง ☐ ที่อยู่หน้าข้อความที่ท่านต้องการหรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้

1. เพศ ☐ (1) ชาย ☐ (2) หญิง

2. ระยะเวลารวมที่สมรส (หรืออยู่ร่วมกันเป็นสามี-ภรรยา)ปี

โปรดกรอกข้อมูลทั้งของ ตนเองและคู่สมรส ให้ครบถ้วนทั้งสองคอลัมน์

คำถาม / ประเด็น	ผู้ตอบ	คู่สมรส
3. อายุ (ปี)		
4. ระดับการศึกษาสูงสุด		
(1) ประถมศึกษา	☐	☐
(2) มัธยมศึกษาตอนต้น	☐	☐
(3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	☐	☐
(4) อนุปริญญา/ปวส.	☐	☐
(5) ปริญญาตรี	☐	☐
(6) ปริญญาโท	☐	☐
(7) สูงกว่าปริญญาโท	☐	☐
5. จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาในระบบปกติ หรือถ้าศึกษาในระบบ การศึกษาออกโรงเรียนใช้ระยะเวลาศึกษา (ปี)		
6. ศาสนา		
(1) พุทธ	☐	☐
(2) คริสต์	☐	☐
(3) อิสลาม	☐	☐
(4) อื่นๆ ระบุ		
7. เชื้อชาติ		
(1) ไทย	☐	☐
(2) จีน	☐	☐
(3) อื่นๆ (ระบุ)		
8. อาชีพ		
(1) รับราชการ / ลูกจ้างของรัฐ	☐	☐
(2) พนักงานส่วนราชการ	☐	☐
(3) พนักงานเอกชน	☐	☐
(4) ประกอบธุรกิจส่วนตัว	☐	☐
(5) ประกอบอาชีพรับจ้างอิสระ	☐	☐
(6) ไม่ได้ประกอบอาชีพ	☐	☐
(7) อื่นๆ (ระบุ)		

คำถาม / ประเด็น	ผู้ตอบ	คู่สมรส
9. จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวัน		
10. ท่านและคู่สมรสมีปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับการมีบุตรหรือไม่		
(1) ไม่มี	☐	☐
(2) มีปัญหาด้าน.....(โปรดเลือก)		
(2.1) ภาวะการมีบุตรยาก	☐	☐
(2.2) โรคอ้วน	☐	☐
(2.3) โรคทางพันธุกรรม (ระบุ)		
(2.4) อื่นๆ (ระบุ)		

11. จำนวนสมาชิกในครอบครัว คน

12. ลักษณะครอบครัว

☐ (1) ครอบครัวเดี่ยว

☐ (2) ครอบครัวขยาย

13. รายได้หลังจากหักภาษีแล้วต่อเดือนของ ตนเอง (บาท) ต่อเดือน

☐ (1) ต่ำกว่า 5,000	☐ (11) 50,001 – 55,000	☐ (21) 100,001 – 105,000
☐ (2) 5,001 – 10,000	☐ (12) 55,001 – 60,000	☐ (22) 105,001 – 110,000
☐ (3) 10,001 – 15,000	☐ (13) 60,001 – 65,000	☐ (23) 110,001 – 115,000
☐ (4) 15,001 – 20,000	☐ (14) 65,001 – 70,000	☐ (24) 115,001 – 120,000
☐ (5) 20,001 – 25,000	☐ (15) 70,001 – 75,000	☐ (25) 120,001 – 125,000
☐ (6) 25,001 – 30,000	☐ (16) 75,001 – 80,000	☐ (26) 125,001 – 130,000
☐ (7) 30,001 – 35,000	☐ (17) 80,001 – 85,000	☐ (27) 130,001 – 135,000
☐ (8) 35,001 – 40,000	☐ (18) 85,001 – 90,000	☐ (28) 135,001 – 140,000
☐ (9) 40,001 – 45,000	☐ (19) 90,001 – 95,000	☐ (29) 140,001 – 145,000
☐ (10) 45,001 – 50,000	☐ (20) 95,001 – 100,000	☐ (30) 145,001 – 150,000

14. รายได้หลังจากหักภาษีแล้วต่อเดือนของ คู่สมรส (บาท) ต่อเดือน

☐ (1) ต่ำกว่า 5,000	☐ (11) 50,001 – 55,000	☐ (21) 100,001 – 105,000
☐ (2) 5,001 – 10,000	☐ (12) 55,001 – 60,000	☐ (22) 105,001 – 110,000
☐ (3) 10,001 – 15,000	☐ (13) 60,001 – 65,000	☐ (23) 110,001 – 115,000
☐ (4) 15,001 – 20,000	☐ (14) 65,001 – 70,000	☐ (24) 115,001 – 120,000
☐ (5) 20,001 – 25,000	☐ (15) 70,001 – 75,000	☐ (25) 120,001 – 125,000
☐ (6) 25,001 – 30,000	☐ (16) 75,001 – 80,000	☐ (26) 125,001 – 130,000
☐ (7) 30,001 – 35,000	☐ (17) 80,001 – 85,000	☐ (27) 130,001 – 135,000
☐ (8) 35,001 – 40,000	☐ (18) 85,001 – 90,000	☐ (28) 135,001 – 140,000
☐ (9) 40,001 – 45,000	☐ (19) 90,001 – 95,000	☐ (29) 140,001 – 145,000
☐ (10) 45,001 – 50,000	☐ (20) 95,001 – 100,000	☐ (30) 145,001 – 150,000

15. ปัจจุบันท่านมีบุตรหรือไม่

☐ (1) ไม่มี (ข้ามไปตอบข้อ 18)

☐ (2) มี (ระบุ) จำนวนบุตร.....คน

16. กรณีที่ท่าน มีบุตรอยู่ในวัยก่อนเข้าโรงเรียน ใครเป็นผู้รับภาระในการเลี้ยงดูบุตร

☐ (1) ตนเอง

☐ (4) จ้างพี่เลี้ยง

☐ (2) คู่สมรส

☐ (5) ใช้บริการสถานรับเลี้ยงเด็ก (Nursery)

☐ (3) ญาติพี่น้อง

☐ (6) อื่นๆ ระบุ.....

17. โปรดกรอกข้อมูลและค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรในตารางต่อไปนี้

ข้อมูลของบุตร	บุตรคนที่ 1	บุตรคนที่ 2	บุตรคนที่ 3
เพศ			
อายุ			
ระดับการศึกษาในปัจจุบัน			
ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร		(โดยเฉลี่ยต่อคน) ต่อเดือน (บาท)	
ช่วงบุตรอายุแรกเกิด – ก่อนวัยเรียน			
ค่านมและค่าอาหาร			
ค่าสินค้าอุปโภคบริโภคอื่นๆ เช่น เสื้อผ้า แป้ง ผ้าม้วน			
ค่าจ้างคนเลี้ยงดูบุตร (ถ้ามี)			
ค่าใช้จ่ายกรณีที่พักญาติเลี้ยงดูบุตร (ถ้ามี)			
ค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพบุตร (จ่ายให้แก่คลินิกและโรงพยาบาล) เช่น ค่าฉีดวัคซีน ค่ารักษาพยาบาลกรณีเจ็บป่วย			
อื่นๆ (ระบุ).....			
.....			
ช่วงวัยเรียน – อายุ 22 ปี			
ค่าอาหาร			
ค่าสินค้าอุปโภคบริโภคอื่นๆ เช่น เสื้อผ้า			
ค่าใช้จ่ายในการเรียน (จ่ายให้แก่โรงเรียนและมหาวิทยาลัย)			
ค่าเรียนพิเศษนอกเวลา			
ค่าอุปกรณ์การเรียน เช่น หนังสือ เครื่องเขียน			
ค่าพาหนะรับส่งระหว่างบ้านกับโรงเรียน			
ค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพบุตร (จ่ายให้แก่คลินิกและโรงพยาบาล) เช่น ค่าทันตกรรม ค่ารักษาพยาบาลกรณีเจ็บป่วย			
อื่นๆ ระบุ.....			
.....			

18. ท่านต้องการ มีบุตร/ไม่มีบุตร หรือ ถ้ามีบุตรแล้วต้องการมีบุตรเพิ่ม หรือไม่

กรณีที่ท่านไม่มีบุตร

- ☐ (1) ไม่ต้องการมีบุตรเลย (ข้ามไปตอบข้อ 21)
- ☐ (2) ต้องการมีบุตร (ระบุ) จำนวน.....คน
เพศชาย.....คน เพศหญิง.....คน

กรณีที่ท่านมีบุตรอยู่แล้ว

- ☐ (3) ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม
- ☐ (4) ต้องการมีบุตรเพิ่ม (ระบุ) จำนวน.....คน
เพศชาย.....คน เพศหญิง.....คน

19. ท่านมีความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับการมีบุตรเพศชาย เรื่องใดต่อไปนี้

- ☐ (1) เพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล
- ☐ (2) เป็นผู้นำครอบครัว
- ☐ (3) เป็นผู้นำการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
- ☐ (4) การมีลูกสาวเหมือนมีสัวมอยู่หน้าบ้าน
- ☐ (5) อื่นๆ (ระบุ).....

20. ท่านมีความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับการมีบุตรเพศหญิง เรื่องใดต่อไปนี้

- ☐ (1) ดูแลเรายามเจ็บป่วยและแก่ชรา
- ☐ (2) ช่วยเหลืองานบ้าน
- ☐ (3) ลูกผู้หญิงเรียบร้อยเหมือนผ้าพับไว้
- ☐ (4) อื่นๆ (ระบุ).....

21. กรณีท่านไม่ต้องการมีบุตรเลย เหตุผลคือข้อใด (ตอบเฉพาะผู้ที่ไม่ต้องการมีบุตรเลย)

- ☐ (1) เพิ่มภาระหน้าที่
- ☐ (2) เพิ่มภาระค่าใช้จ่าย
- ☐ (3) กลัวความเจ็บป่วยในการคลอดบุตร
- ☐ (4) กลัวรูปร่างไม่สวย
- ☐ (5) ไม่มีเวลาสำหรับเลี้ยงดู
- ☐ (6) สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง
- ☐ (7) มีโรคที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม
- ☐ (8) ไม่มั่นใจในการใช้ชีวิตคู่
- ☐ (9) ไม่รักเด็ก
- ☐ (10) อื่นๆ ระบุ.....

22. ท่านมีความกังวลในเรื่องใดต่อไปนี้ ที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ (1) สงครามโลก สงครามแบ่งแยกดินแดน
- ☐ (2) ปัญหาการขาดแคลนอาหาร
- ☐ (3) ปัญหาโรคติดต่อ
- ☐ (4) ปัญหาสิ่งแวดล้อม
- ☐ (5) ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- ☐ (6) ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของโลก
- ☐ (7) ปัญหายาเสพติด
- ☐ (8) อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2. ปัจจัยเชิงนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร

2.1 การได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านการลดภาระการเลี้ยงดูบุตร

23. ปัจจุบันท่านสามารถนำหักค่าลดหย่อนบุตรมาคำนวณเสียภาษีได้หรือไม่ อย่างไร

- ☐ (1) ไม่สามารถหักค่าลดหย่อนบุตรได้ เนื่องจากยังไม่มีบุตร
- ☐ (2) สามารถหักค่าลดหย่อนบุตรได้ดังนี้

2.1 ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร คนละ 15,000 บาท จำนวน.....คน

2.2 ค่าลดหย่อนเพื่อการศึกษามูลนิธิ คนละ 2,000 บาท จำนวน.....คน

2.3 ค่าลดหย่อนอื่นๆ ที่นำมาหัก ระบุ.....

24. ในปีภาษีที่ส่งมาแล้วนี้ (ปีภาษี 2550) ท่านต้องชำระภาษีหรือไม่

- ☐ (1) ไม่ชำระ
- ☐ (2) ชำระ

2.2 การได้รับประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐด้านมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม

25. ครอบครัวของท่านได้รับสวัสดิการสนับสนุนด้านความช่วยเหลือในการมีบุตรจากแหล่งใดต่อไปนี้บ้าง (กรณีที่ท่านมีบุตร)
- ☐ (1) หน่วยงานเอกชน ☐ (3) สำนักงานประกันสังคม
- ☐ (2) รัฐบาล ☐ (4) อื่นๆ ระบุ.....
26. สวัสดิการที่ท่านได้รับนั้น ให้การช่วยเหลือค่าใช้จ่ายการมีบุตรในเรื่องใดต่อไปนี้บ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (กรณีที่ท่านมีบุตร)
- ☐ (1) ค่าคลอดบุตร ☐ (4) ค่าเล่าเรียนของบุตร
- ☐ (2) เงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อการ ☐ (5) ค่ารักษาพยาบาลของบุตร
- คลอดบุตร ☐ (6) เงินรางวัล/ทุนเรียนดีของบุตร
- ☐ (3) เงินสงเคราะห์บุตร ☐ (7) อื่นๆ ระบุ.....

2.3 การเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐด้านมาตรการสนับสนุนเวลา

ขอให้ผู้ตอบเพศหญิง : ตอบคำถามตั้งแต่ข้อ 27 - 30

27. ปัจจุบันภาครัฐให้สวัสดิการ *มารดาลาหยุดเพื่อคลอดบุตร* ได้จำนวน 90 วัน (12 สัปดาห์) ท่านคิดว่าเหมาะสมหรือไม่
- ☐ (1) เหมาะสม (ข้ามไปตอบข้อ 29) ☐ (2) ไม่เหมาะสม
28. ท่านคิดว่าระยะเวลาที่สัปดาห์ต่อการคลอดบุตรแต่ละครั้ง ที่เหมาะสมให้ *มารดาลาหยุดเพื่อคลอดบุตร*
- ☐ (1) 14 สัปดาห์ ☐ (3) 34 สัปดาห์
- ☐ (2) 26 สัปดาห์ ☐ (4) 48 สัปดาห์
29. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากเพิ่มสวัสดิการให้ *มารดาลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร* (ภายในปีแรกนับจากวันที่คลอดบุตร)
- ☐ (1) เห็นด้วย ☐ (2) ไม่เห็นด้วย (ข้ามไปตอบตอนที่ 3)
30. ท่านคิดว่าระยะเวลาที่สัปดาห์ต่อการคลอดบุตรแต่ละครั้ง ที่เหมาะสมให้ *มารดาลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร*
- ☐ (1) 8 สัปดาห์ ☐ (4) 55 สัปดาห์ (390 วัน)
- ☐ (2) 13 สัปดาห์ ☐ (5) อื่นๆ (ระบุ)สัปดาห์
- ☐ (3) 18 สัปดาห์

ขอให้ผู้ตอบเพศชาย : ตอบคำถามตั้งแต่ข้อ 31 - 32

31. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ ถ้าหากเพิ่มสวัสดิการให้ *บิดาลาหยุดเพื่อช่วยเลี้ยงดูบุตร*
- ☐ (1) เห็นด้วย ☐ (2) ไม่เห็นด้วย (ข้ามไปตอบตอนที่ 3)
32. ท่านคิดว่าระยะเวลาที่วันต่อการคลอดบุตรแต่ละครั้ง ที่เหมาะสมให้ *บิดาลาหยุดเพื่อช่วยเลี้ยงดูบุตร*
- ☐ (1) 2 วัน ☐ (4) 21 วัน
- ☐ (2) 10 วัน ☐ (5) อื่นๆ (ระบุ)วัน
- ☐ (3) 14 วัน

ตอนที่ 3. ผลของนโยบายภาครัฐ ที่ส่งผลต่อความต้องการมีบุตร

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ระบุระดับผลของนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการมีบุตร ว่าส่งผลต่อระดับความต้องการมีบุตรของท่านในระดับใด

ข้อ	ประเด็น	ระดับที่ส่งผลต่อ ความต้องการมีบุตร				
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ผล
		5	4	3	2	1
33	กรณีที่ภาครัฐกำหนดให้สามารถนำค่าลดหย่อนสำหรับบุตรและ ค่าลดหย่อนเพื่อการศึกษาบุตรมาคำนวณเสียภาษีได้					
34	กรณีที่ภาครัฐให้เงินช่วยเหลือค่าคลอดบุตร					
35	กรณีที่ภาครัฐให้เงินชดเชยการหยุดงานในช่วงเวลาที่ลาคลอด บุตร					
36	กรณีที่ภาครัฐให้เงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายการเลี้ยงดูบุตร					
37	กรณีที่ภาครัฐเพิ่มสวัสดิการมารดาสามารถลาหยุดเพื่อคลอด บุตรได้เป็นเวลา 90 วัน					
38	ถ้าภาครัฐเพิ่มสวัสดิการให้มารดาสามารถลาหยุดเพื่อเลี้ยงดู บุตรได้					
39	ถ้าภาครัฐเพิ่มสวัสดิการให้บิดาสามารถลาหยุดเพื่อช่วยเลี้ยงดู บุตรได้					
40	ถ้าภาครัฐจัดสวัสดิการด้านสถานอนุบาลเด็ก เพื่อช่วยเหลือ บิดาและมารดาในการเลี้ยงดูบุตรโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย					

ภาคผนวก ข.

รายละเอียดข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม

รายละเอียดข้อมูลรายได้หลังหักภาษีของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	ผู้ตอบแบบสอบถาม		คู่สมรส	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รายได้หลังหักภาษี				
น้อยกว่า 5,000 บาท	18	4.50	17	4.25
5,001 - 10,000 บาท	67	16.75	63	15.75
10,001 - 15,000 บาท	123	30.75	104	26.00
15,001 - 20,000 บาท	68	17.00	53	13.25
20,001 - 25,000 บาท	47	11.75	37	9.25
25,001 - 30,000 บาท	18	4.50	36	9.00
30,001 - 35,000 บาท	15	3.75	12	3.00
35,001 - 40,000 บาท	6	1.50	20	5.00
40,001 - 45,000 บาท	4	1.00	4	1.00
45,001 - 50,000 บาท	7	1.75	11	2.75
50,001 - 55,000 บาท	7	1.75	8	2.00
55,001 - 60,000 บาท	2	0.50	4	1.00
60,001 - 65,000 บาท	1	0.25	11	2.75
65,001 - 70,000 บาท	1	0.25	8	2.00
70,001 - 75,000 บาท	2	0.50	4	1.00
75,001 - 80,000 บาท	3	0.75	3	0.75
80,001 – 85,000 บาท	1	0.25	3	0.75
85,001 – 90,000 บาท	7	1.75	2	0.50
90,001 – 95,000 บาท	2	0.50	2	0.50
95,001 – 100,000 บาท	1	0.25	10	2.5
100,001 – 105,000 บาท	0	0	4	1.00
105,001 – 110,000 บาท	0	0	1	0.25
110,001 – 115,000 บาท	0	0	1	0.25
115,001 – 120,000 บาท	0	0	1	0.25
120,001 – 125,000 บาท	0	0	4	1.00
125,001 – 130,000 บาท	0	0	0	0.00
130,001 – 135,000 บาท	0	0	0	0.00
135,001 – 140,000 บาท	0	0	0	0.00
140,001 – 145,000 บาท	0	0	0	0.00
145,001 – 150,000 บาท	0	0	0	0.00
รวม	400	100.00	400	100.00

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวสุพนิดา จุฑะวิภาต
วันเดือนปีเกิด	24 ตุลาคม 2523
สถานที่เกิด	กรุงเทพฯ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	7 ถนนริมทางรถไฟ แขวงบางยี่เรือ เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	นักวิชาการประกันสังคม
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ 5
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2542	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนศึกษานารี
พ.ศ. 2546	บัญชีบัณฑิต สาขาการบัญชีต้นทุน จากมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
พ.ศ. 2552	เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ